

เรื่องในเล่ม

- ประชาชนรู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัคร
รับเลือกตั้งแค่ไหน? 1
- พระสงฆ์ควรมืบทบาทช่วยสังคมอย่างไร 35
- พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี
คนแรกของไทย (ตอนที่ 2) 55

วัตถุประสงค์ <ul style="list-style-type: none"> ● เพื่อเสนอพระบรมขอมประชาธิปไตย ● เพื่อเสนอข่าวสารวิชาการในวงงานรัฐสภาและอื่น ๆ ทั้งภายในและต่างประเทศ 	
สำนักงานหนังสือพิมพ์รัฐสภา สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ถนนอุทองใน ดุสิต กรุงเทพฯ โทร. ๒๕๒๖๑๘๑-๘๘ ต่อ ๒๒๕	นายบุรีรักษ์ นามวัฒน์ บรรณาธิการ ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา นายมนตรี คันทวีรัตน์ นางสาวสุวิมล ไตรสุวรรณ ผู้ช่วยบรรณาธิการ นางสาวอรุณญา กิ่งคิงค์ไพบูลย์ ผู้จัดการและสมุหบัญชี
ร้อยตรี ปณิธาน เลิศฤทธิ์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ ที่ปรึกษา นายอาสา ทวีชัยอนันต์ นายประยูร สตาเชตร์ นางสาวบังอร อิมโอชา นายประเสริฐ ดวงวิชัย นางพรวิรัตน์ หมุ่มพยัคฆ์ นางสาวกอบกุล ศรานนท์ นายภราดา บุรณศิริ นายสุพงศ์ ศิริพูนเกียรติ นางอุบลวรรณ พันธุ์คำ นายวุฒินันท์ ยังวิริยะ นายอุดม พลอยสังวาลย์ นายแผ้ว หมุ่มพยัคฆ์ นายธนุ บุญยรงค์	การส่งเรื่องลงรัฐสภา ส่งที่บรรณาธิการหนังสือรัฐสภา ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา โทร. ๒๕๒๖๑๘๑-๘๘ ต่อ ๒๓๗
	ขอรับเป็นสมาชิก ส่งเงินล่วงหน้าในนามผู้จัดการไปยัง สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา โดยส่ง เชคไปรษณีย์ หรือธนาคารใด ส่งจ่าย ณ ที่ทำการไปรษณีย์ดุสิต
	กำหนดออก เดือนละหนึ่งฉบับ อัตราค่าบำรุง ปีละหกสิบบาท ครึ่งปีสามสิบห้าบาท
พิมพ์ที่ ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพิมพ์อักษรไทย ๕๑๐/๑๐-๑๓ ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงบางยี่ขัน เขตบางกอกน้อย กรุงเทพฯ ๑ โทร. ๕๒๕๕๕๕๕, ๕๒๕๐๖๖๕๕ นายณัฐ ปวีณวัฒน์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๒๗	

LIERT

Legislative Institutional Repository of Thailand

บทบรรณาธิการ

สถาบันที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนไทยให้อยู่ร่วมกันเป็นชาติตั้งแต่โบราณกาลมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่สถาบันชาติ สถาบันพระมหากษัตริย์ และสถาบันศาสนา ในสถาบันศาสนานั้นศาสนาพุทธ ชาวไทยได้ยอมรับนับถือในการที่เป็นสิ่งชี้้นำในการดำเนินชีวิตประจำวันมาตั้งแต่สมัยกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนกระทั่งปัจจุบัน และยังให้ความสำคัญโดยกำหนดให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งในรัฐธรรมนูญก็ได้บัญญัติให้พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะด้วย ในสภาวะปัจจุบันซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ในสังคมไทยเราทุกขณะ ทั้งในทางที่ดีและในทางที่เป็นโทษ และศาสนาห่างจากสังคมไปมาก จากข่าวหน้าหนังสือพิมพ์รายวันได้เสนอข่าวการปล้น การจี้ การฆ่ากันตาย ตลอดจนถึงการชิงดีชิงเด่นกันในสังคมเป็นประจำทุกวัน ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความโหดเหี้ยมของจิตใจมนุษย์ซึ่งปราศจากธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเป็นเครื่องเหนี่ยวจิตใจ ในวันอาสาฬหบูชานี้พวกเราควรรำลึกถึงคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากันบ้างเพื่อเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจ และเป็นเครื่องนำทางในการดำรงชีวิตประจำวันอันจะทำให้สังคมไทยเราอยู่กันอย่างสงบสุข

บรรณาธิการ

ประชาชนรู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัครรับ เลือกตั้งแค่ไหน ?

โคธ สัมฤทธิ์ แก้วอาจ

ความนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2521 มาตรา 91 วรรคหนึ่งบัญญัติไว้ว่า “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ออกเสียงลงคะแนนเลือกตั้งเป็นคณะตามบัญชีรายชื่อที่พรรคการเมืองส่งเข้าสมัครรับเลือกตั้งในเขตเลือกตั้งนั้น” จากบทบัญญัตินี้ให้เห็นว่า หากไม่มีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับเรื่องนีก่อน การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งต่อ ๆ ไป ก็จะต้องเลือกเป็นพรรคหรือที่เราเรียกกันว่า “เลือกเป็นพวกใหญ่”

ถ้าดูตามรูปการณ์แล้ว พรรคการเมืองที่จะต้องต่อสู้และแข่งขันกันในการเลือกตั้งทั่วไปคราวต่อไปก็คงจะไม่มีกี่พรรค แต่ละพรรคก็คงจะพิถีพิถันในการคัดเลือกตัวแทนของพรรค เพื่อลงสมัครรับเลือกตั้งมากยิ่งขึ้น เชื่อว่าอย่างน้อยที่สุดก็คงจะคัดเลือกจากผู้ที่เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือเคยลงสมัครรับเลือกตั้งมาแล้วก่อนเพื่อเป็นตัวยื่นแล้วก็คงจะคัดเลือกผู้สมัครหน้าใหม่เพิ่มเข้าไปเพื่อให้ครบตามจำนวนที่กำหนดไว้

LIART

ด้วยเหตุนี้ จึงเป็นที่น่าสงสัยว่า ประชาชนผู้ที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งนั้น รู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งหน้าเก่า (เคยเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือ เคยสมัครรับเลือกตั้งมาแล้ว) แค่ไหนเพียงไร

ต่อคำถามนี้ ผู้เขียนและคณะ คือ อาจารย์สมจิตต์ จุฑารัตน์ คุณสุนันทา จันทร์สมวงศ์ และคุณสุธรรม พานิชวงศ์ ได้ทำการวิจัยตามหลักสูตร “นักวิจัยทาง สังคมศาสตร์” รุ่นที่ 24 เมื่อปี พ.ศ. 2526 โดยมี รองศาสตราจารย์ ดร. อารง สุทธาศาสน์ เป็นผู้ควบคุมโครงการ และเก็บรวบรวมข้อมูลจาก ภาคเหนือ คือ จังหวัด เชียงราย (เขตเทศบาลเมืองเชียงราย และอำเภอพาน) ภาคกลางคือ กรุงเทพมหานคร (เขตบางเขน เขตมีนบุรี และเขตตลิ่งชัน) และภาคใต้ คือ จังหวัดสงขลา (เขตเทศบาล เมืองสงขลา และอำเภอนาทวี) โดยมีกลุ่มตัวอย่าง 925 ตัวอย่าง (ถามเฉพาะผู้ที่ไปออก เสียงเลือกตั้ง เมื่อการเลือกตั้งทั่วไปปี พ.ศ. 2522 และ 2526 ครั้งใดครั้งหนึ่ง หรือ ทั้งสองครั้ง)

ผลการวิจัยครั้งนี้ปรากฏว่า ได้ค้นพบคำตอบที่น่าสนใจหลายประการ จึงใคร่ เสนอไว้เพื่อให้ท่านที่สนใจในเรื่องการบ้านการเมืองของไทยได้นำไปคิดและพิจารณากัน ต่อไป

การปกครองระบอบประชาธิปไตยกับคนไทย

กล่าวกันว่า ประเทศไทยได้นำเอาการปกครองระบอบประชาธิปไตย ระบบ รัฐสภา มาใช้เป็นหลักในการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คือ ภายหลังจากที่บุคคลคณะหนึ่งเรียกชื่อตัวเองว่า “คณะราษฎร” ได้ทำการปฏิวัติยึดอำนาจ การปกครองแผ่นดิน เพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มา เป็นระบอบประชาธิปไตยได้สำเร็จ

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภานี้ มีหลักการสำคัญอยู่ที่ให้ ประชาชนได้ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตน เพราะการเลือกตั้งอย่างเดียวนั้นที่เปิด โอกาสโดยตรงให้กับประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการ

ของรัฐหรือของประเทศ นอกจากวิธีการเลือกตั้งแล้ว ไม่ปรากฏว่ามีวิธีการอื่นใดที่ประชาชนจะได้มีโอกาสใช้อำนาจอธิปไตยได้อย่างแท้จริงและจริงจังเท่ากับการเลือกตั้ง

แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น จะมีวิธีการเลือกตั้งเป็นแบบเดียวกันหรือเหมือนกันไปทั้งหมด บางประเทศให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนมาใช้อำนาจอธิปไตยทั้งหมด คือ ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการ บางประเทศให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนมาใช้อำนาจอธิปไตยเพียงส่วนใดส่วนหนึ่ง เช่น ให้ประชาชนเลือกตั้งผู้แทนมาใช้เฉพาะอำนาจนิติบัญญัติเท่านั้น ส่วนอำนาจอื่นคือ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ ไม่มีการเลือกตั้งผู้แทนมาใช้อำนาจเหล่านี้ แต่ก็ให้ถือว่าผู้ใช้อำนาจเหล่านี้เป็นผู้แทนของประชาชน (โดยไม่มีการเลือกตั้ง) เหมือนกันหมด ยิ่งไปกว่านั้น ในบางประเทศที่อำนาจนิติบัญญัติแบ่งใช้ในสองสภา คือ สภาผู้แทนราษฎร กับวุฒิสภา หรือสภาต่ำกับสภาสูง ก็อนุญาตให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเฉพาะสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น ส่วนสมาชิกของวุฒิสภานั้น ให้สมมติเอาว่าเป็นผู้แทนของประชาชนโดยที่ประชาชนไม่ได้เลือกตั้ง

สำหรับประเทศไทย ในส่วนที่เกี่ยวกับการเลือกตั้งนั้น อนุญาตให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตั้งเฉพาะสมาชิกของสภาผู้แทนราษฎรเท่านั้น (ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้สภาผู้แทนราษฎร ประกอบด้วยสมาชิกสองประเภท ประเภทที่หนึ่งมาจากการเลือกตั้ง และประเภทที่สองมาจากการแต่งตั้ง ก็อนุญาตให้ประชาชนได้เลือกตั้งเฉพาะสมาชิกประเภทที่หนึ่ง เท่านั้น) ส่วนสมาชิกของวุฒิสภานั้นประชาชนไม่เคยได้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเลย (ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดให้สมาชิกของรัฐสภา มีประเภทเดียว เช่น สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ สมาชิกสภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน เป็นต้น ประชาชนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งเลย)

แต่อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช มาเป็นระบอบประชาธิปไตย เป็นต้นมา ประชาชนชาวไทยได้มีโอกาสใช้สิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาแล้วรวมทั้งสิ้น 57 ครั้ง ในจำนวนนี้แยกเป็นการเลือกตั้งทั่วไป 13 ครั้ง การเลือกตั้งเพิ่ม 4 ครั้ง การเลือกตั้งซ่อม 36 ครั้ง และการเลือกตั้งซ้ำ 4 ครั้ง

ในการเลือกตั้งทั้ง 57 ครั้งนี้ มีการเลือกตั้งที่ผู้สมัคร จะต้องสมัครรับเลือกตั้ง ในนามของพรรคการเมืองตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพียง 3 ครั้ง คือ การเลือกตั้ง สหประชาชาติสภาผู้แทนราษฎรแทนตำแหน่งที่ว่างของจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดหนองคาย เมื่อปี พ.ศ. 2526 เท่านั้น ส่วนการเลือกตั้งอีก 54 ครั้ง เป็นการเลือกตั้งที่ผู้สมัครจะสมัครในนามของพรรคการเมืองหรือสมัครอิสระก็ได้ เพราะไม่มี กฎหมายกำหนดไว้ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับที่พุทธศักราช 2489 เป็น รัฐธรรมนูญฉบับแรกที่ยอมรับในการจัดตั้งพรรคการเมืองและพระราชบัญญัติพรรคการเมืองฉบับแรกประกาศใช้เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2498)

ในการเลือกตั้งทั้ง 57 ครั้ง ดังที่กล่าวมานี้ เป็นการเลือกตั้งทางตรง 56 ครั้ง กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ออกเสียงลงคะแนนเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยตรงด้วยตัวของตัวเอง และเป็นการเลือกตั้งทางอ้อม คือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งพากันออกเสียงเลือกผู้แทนตำบลชั้นหนึ่งก่อนแล้วผู้แทนของตำบลจะเป็นผู้ออกเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอีกต่อหนึ่ง เพียงครั้งเดียว คือการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน พ.ศ. 2476 (เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมแบบ 2 ชั้น)

จากจำนวนครั้งของการเลือกตั้ง และวิธีการเลือกตั้งดังกล่าวนี้ ย่อมชี้ให้เห็นได้ว่า ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ได้มีโอกาสเลือกทั้งพรรคและบุคคล โดยจะเลือกผู้สมัครอิสระ หรือผู้สมัครในนามของพรรคการเมืองก็ได้

แม้ในการเลือกตั้งที่ไม่มีกฎหมายบังคับว่า ผู้สมัครจะต้องสมัครในนามของพรรคการเมืองเท่านั้น ก็มีผู้สมัครจำนวนไม่น้อยที่ลงสมัครในนามของพรรคการเมือง ทั้งนี้ เพราะมีความเชื่อมั่นว่า พรรคการเมืองพรรคหนึ่ง มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ประชาชน มีผลงานเป็นที่พอใจของประชาชน ผู้สมัครก็ชอบที่จะลงสมัครในนามของพรรคการเมืองมากกว่าลงสมัครอิสระ แต่ถ้าผู้สมัครคนใดไม่แน่ใจว่า ถ้าลงสมัครในนามของพรรคการเมืองแล้วจะได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ก็มักจะลงสมัครอิสระ ทั้งนี้ เพราะเชื่อในชื่อเสียง เชื่อในความสามารถและเชื่อในผลงานที่ตนได้กระทำไว้ต่อสาธารณชน ซึ่งกันนับว่าเป็นโอกาสอันดีของประชาชนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ใครชอบพรรคก็สามารถ

เลือกผู้สมัครในนามของพรรคได้ ใครชอบผู้สมัครคนใดเป็นการเฉพาะ โดยไม่ชอบพรรคการเมือง ก็สามารถเลือกได้โดยอิสระ

เป็นที่น่าสังเกตว่า ผลการเลือกตั้งในอดีต (ก่อนปี พ.ศ. 2522) ผู้สมัครอิสระมักจะได้รับความนิยมจากประชาชนมากกว่าผู้สมัครในนามของพรรคการเมือง กล่าวคือ ผู้สมัครอิสระได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าผู้สมัครในนามของพรรคการเมือง แต่ผลการเลือกตั้ง เมื่อปี พ.ศ. 2522 และปี พ.ศ. 2526 ปรากฏว่า ผู้สมัครในนามของพรรคการเมืองได้รับความนิยมจากประชาชน โดยได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากกว่าผู้สมัครอิสระ

จึงก่อให้เกิดความสงสัยว่า เมื่อก่อนนั้นประชาชนผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งรู้จักผู้สมัครมากกว่าพรรค แล้วเปลี่ยนมาเป็นรู้จักพรรคมากกว่าผู้สมัครหรืออย่างไร และการรู้จักพรรคและผู้สมัครนั้น ประชาชนรู้จักมากน้อยแค่ไหน ความรู้ที่ประชาชนมีต่อพรรคการเมืองและมีต่อผู้สมัครนั้น มีในด้านใดบ้าง และการที่ประชาชนรู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัครมากน้อยต่างกันนั้น มีอะไรเป็นปัจจัยสำคัญที่ก่อให้เกิดเป็นเช่นนั้น และปัจจัยอันนั้นมีสิ่งอื่นที่เป็นอิทธิพลอยู่เบื้องหลังหรือไม่ ตลอดจนว่า ในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ประชาชนที่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ได้นำความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนมีอยู่นั้นมาประกอบในการพิจารณาตัดสินใจเลือกตั้งหรือไม่ ควรที่จะได้มีการค้นหาคำตอบกันซะที คณะผู้วิจัยจึงได้หยิบยกเอาเรื่องความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งมาเป็นประเด็นสำคัญในการวิจัยครั้งนี้ และได้ค้นพบคำตอบที่น่าสนใจในหลาย ๆ เรื่องดังจะได้กล่าวถึงในตอนต่อไป

การรู้จักพรรคการเมืองกับการไปเลือกตั้ง

ก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละครั้ง พรรคการเมืองต่าง ๆ ก็จะมีการวางแผนการหาเสียงเลือกตั้งโดยกำหนดจุดที่จะปราศรัยหาเสียงตามที่สาธารณะและย่านชุมชน ฯลฯ แล้วประกาศเชิญชวนให้ประชาชนพากันไปฟังการปราศรัยของสมาชิกคนสำคัญ ๆ ของพรรคที่จะปราศรัยในครั้งนั้น ๆ ในขณะที่เดียวกันก็จะแจกแผ่นปลิว ติดโปสเตอร์ รวมทั้งการออกพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนตามจุดต่าง ๆ พร้อม ๆ กันด้วย

เป้าหมายในการโฆษณาหาเสียง ก็เพื่อเป็นการบอกกล่าวและแนะนำให้ประชาชนได้รู้จักพรรคการเมืองของตน นโยบายของพรรคการเมืองของตน แนะนำบุคคลสำคัญๆ ของพรรคการเมืองนั้น สมาชิกพรรคที่ทางพรรคส่งลงสมัครในแต่ละเขตเลือกตั้ง พร้อมทั้งแสดงผลงานที่พรรคได้เคยดำเนินการจนเป็นผลสำเร็จมาแล้วในอดีต งานที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน และหรืองานที่พรรคจะดำเนินการต่อไปในอนาคต เป็นต้น โดยตั้งความหวังไว้ว่า เมื่อประชาชนได้รู้ได้เข้าใจเกี่ยวกับพรรคการเมืองของตนมากเท่าไร ประชาชนก็จะพากันให้การสนับสนุน และในที่สุดก็จะพากันลงคะแนนเสียงให้แก่พรรคการเมืองของตน เป็นต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนและคณะผู้วิจัย ได้ให้คำนิยามความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองไว้ว่า “ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองหมายถึง ความรู้ในเรื่องต่อไปนี้

- ก. การรู้จักชื่อหัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรค
- ข. การรู้จักคำขวัญหรือคำโฆษณาของพรรค
- ค. การรู้จักชื่อผู้แทนบางคนในพรรค (ยกเว้นหัวหน้าพรรคและรองหัวหน้าพรรค)
- ง. การรู้การปฏิบัติงานหรือผลงานของพรรค”

และในการศึกษาวิจัยประเด็นความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เลือกศึกษาพรรคการเมืองต่าง ๆ 5 พรรค คือ

- ก. พรรคกิจสังคม
- ข. พรรคชาติไทย
- ค. พรรคชาติประชาธิปไตย
- ง. พรรคประชากรไทย และ
- จ. พรรคประชาธิปัตย์

การที่เลือกศึกษาเฉพาะ 5 พรรคนี้ ก็เพราะเหตุผลสำคัญที่ว่า พรรคการเมืองทั้ง 5 นี้เป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกมีที่นั่งในรัฐสภาเกิน 10 ที่นั่ง ในขณะที่ทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้

คะแนนสำหรับความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองนี้ มีคะแนนรวม 40 คะแนน และจำแนกระดับความรู้ออกเป็น 4 ระดับ คือ

คะแนน 0	ถือว่า	ไม่รู้
คะแนน 1-3	ถือว่า	รู้น้อย
คะแนน 4-11	ถือว่า	รู้ปานกลาง
คะแนน 12-40	ถือว่า	รู้มาก

1. การรู้จักพรรคการเมืองแยกเป็นรายภาค

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “คนภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนภาคอื่น” ทั้งนี้เพราะเหตุผลที่ว่า ภาคกลางเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของไทยมาแล้วหลายร้อยปี เป็นแหล่งอารยธรรมของชนชาติไทย เป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญในทุก ๆ ด้าน คนภาคกลางได้รับความสะดวกสบายและมีโอกาสดีกว่าคนในภาคอื่น ๆ ทั้งในด้านการสื่อสาร การคมนาคม และการศึกษา ฯลฯ สถานศึกษาที่สำคัญ ๆ ตั้งอยู่ในภาคกลางเกือบทั้งหมด เหตุการณ์สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการบ้านการเมืองของไทย หากจะเกิดก็เกิดขึ้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองหลวง การปฏิวัติ รัฐประหารทุกครั้ง เกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เมื่อคนภาคกลางได้อยู่ใกล้เหตุการณ์ต่าง ๆ ในทางการเมืองมากกว่าคนในภาคอื่น จึงคาดได้ว่า จะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในภาคอื่น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล ก็ปรากฏว่า คนในภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในภาคอื่นจริง คือ ในระดับรู้มาก ภาคเหนือมีร้อยละ 7.7 ภาคใต้มีร้อยละ 6.8 และภาคกลางมีร้อยละ 12.7 สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจกล่าวได้ว่าคงเนื่องมาจากประชาชนในภาคกลางสนใจในเรื่องพรรคมากกว่าบุคคล ดังจะเห็นได้จากผลการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อปี พ.ศ. 2522 และปี พ.ศ. 2526 ผู้สมัครที่ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในกรุงเทพมหานคร ได้รับเลือกตั้งเป็นพรรค คือ พรรคประชากรไทย พรรคกิจสังคม และพรรคประชาธิปัตย์

2. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามที่อยู่อาศัย

ในส่วนที่เกี่ยวกับเขตที่อยู่อาศัย คณะผู้วิจัยได้แยกเขตที่อยู่อาศัย ออกเป็น 3 เขต คือ ชนบท เมือง (ในเขตเทศบาล) และเมืองหลวง

และคณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “คนเมืองหลวงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในชนบทและคนในเมือง” ทั้งนี้ก็เพราะว่า มีคนกล่าวอยู่เสมอว่า ประเทศไทย คือ กรุงเทพมหานคร นอกจากกรุงเทพมหานคร จะเป็นเมืองหลวงของประเทศแล้ว กรุงเทพมหานครยังเป็นที่ตั้งหน่วยงานสำคัญ ๆ เช่น พระบรมมหาราชวัง ที่ทำการของรัฐบาล องค์การระหว่างประเทศ และอื่น ๆ ความเจริญในทุก ๆ ด้านรวมอยู่ที่เมืองหลวง คนในเมืองหลวงเป็นคนที่มีโอกาสดีกว่าคนในเมืองและในชนบททุก ๆ ด้าน รวมทั้งโอกาสที่จะได้เรียนรู้ทางการเมือง เพราะจุดศูนย์รวมทางการเมืองตั้งอยู่ในกรุงเทพมหานคร จึงคาดได้ว่า คนเมืองหลวงจะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนที่อยู่ในเขตเมือง และชนบท

แต่ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล กลับปรากฏว่า คนที่อยู่อาศัยในเขตเมือง มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับที่รู้มากกว่า คนในชนบทและคนที่อาศัยอยู่ในเมืองหลวง ซึ่งค้านกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ คนในชนบทมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับที่รู้มากมีร้อยละ 0.3 คนในเมืองมีร้อยละ 16.7 และคนในเมืองหลวง มีร้อยละ 12.6

3. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามเพศ

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานเอาไว้ว่า “เพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าเพศหญิง” ทั้งนี้โดยเหตุผลว่า จากความเชื่อดั้งเดิมที่ว่า ชายเท่านั้นเป็นผู้ดำเนินการงานของบ้านเมือง ส่วนหญิงนั้นโดยสภาพที่เป็นเพศที่อ่อนแอกว่า เหมาะที่จะอยู่ทำกิจการงานภายในครอบครัว เลี้ยงลูก มากกว่าที่จะไปหมกมุ่นกับการเมืองนั้น ทำให้ผู้ชายเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเลือกตั้ง น่าจะอนุมานได้ว่า เพศชายสนใจเรื่องการเมืองมากกว่าเพศหญิง นอกจากนี้ โอกาสที่ผู้ชายจะได้รับรู้ข่าวสารทางการเมือง ทั้งจากสื่อสารมวลชน

จากการพบปะสนทนา และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบ้านการเมือง ย่อมจะมีมากกว่าผู้หญิง จึงกล่าวได้ว่า เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าเพศหญิง

และผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลก็ปรากฏว่า เป็นจริงตามนั้น กล่าวคือ เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับรู้มาก ถึงร้อยละ 15.3 ในขณะที่เพศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับรู้มากเพียงร้อยละ 2.2 เท่านั้น ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง

เพศ	ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง				รวม
	ไม่รู้	รู้น้อย	รู้ปานกลาง	รู้มาก	
ชาย	(100) 21.1	(163) 34.3	(139) 29.3	(73) 15.3	(475) 100.0
หญิง	(209) 46.5	(167) 37.1	(64) 14.2	(10) 2.2	(450) 100.0
รวม	(309) 33.4	(330) 35.7	(203) 21.9	(83) 9.0	(925) 100.0

4. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามวัย

คณะผู้วิจัยได้แบ่งวัยออกเป็น 3 ช่วง คือ

วัยหนุ่มสาว อายุ 20—39 ปี

วัยกลางคน อายุ 40—59 ปี และ

วัยสูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป

และในขณะเดียวกันก็คาดการณ์ไว้ว่า “วัยกลางคนมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าวัยหนุ่มสาวและวัยสูงอายุ” โดยมีเหตุผลว่า คนในวัยหนุ่มสาว เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น และทะเยอทะยานที่จะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ มากกว่าคนในวัยอื่นก็จริง แต่

LIART

สิ่งที่คนในวัยนี้ชอบแสวงหาส่วนใหญ่มักจะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และจะมีผลกระทบต่อตัวเองโดยตรง ส่วนคนในวัยกลางคน เป็นวัยที่มีความมั่นคงในชีวิตและครอบครัวพอสมควรแล้ว จึงมักจะสนใจในสิ่งที่ห่างตัวออกไปกว่าวัยหนุ่มสาว และเมื่อมีโอกาสก็พร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าวัยหนุ่มสาว เพราะการเข้าไปร่วมนั้น จะไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่ของตน สำหรับวัยสูงอายุ นั้น แม้จะเป็นวัยที่มีประสบการณ์และผ่านโลกมามากก็จริง แต่เป็นวัยที่หมดความทะเยอทะยานไม่อยากจะยุ่งเกี่ยวกับความสับสนวุ่นวายจึงหันหน้าเข้าวัด เพื่อแสวงหาความสงบสุขในบั้นปลายของชีวิต จึงสรุปได้ว่าคนในวัยกลางคน มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในวัยหนุ่มสาว และวัยสูงอายุ

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล กลับปรากฏว่า คนในวัยหนุ่มสาว มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในวัยอื่น ทั้งในระดับความรู้ปานกลาง และรู้มาก กล่าวคือ ความรู้ปานกลาง คนในวัยหนุ่มสาวมีร้อยละ 23.8 ในขณะที่คนในวัยกลางคน และวัยสูงอายุ มีร้อยละ 21.1 และร้อยละ 17.1 ตามลำดับ ส่วนในระดับรู้มาก กลับปรากฏว่า คนในวัยหนุ่มสาวมีร้อยละ 10.4 คนในวัยกลางคนมีร้อยละ 7.5 และคนในวัยสูงอายุมีร้อยละ 8.1

5. การรู้จักพรรคการเมืองเมืองแยกตามสถานภาพสมรส

สถานภาพสมรสในที่นี้ คณะผู้วิจัยได้แยกออกเป็น 3 กลุ่ม คือ โสด สมรส และหม้าย/หย่า

คณะผู้วิจัยได้คาดการณ์ไว้ว่า “บุคคลที่สมรส มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนโสดและหม้าย/หย่า” เพราะเหตุผลที่ว่า ชีวิตการสมรสเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความรับผิดชอบ ไหนจะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว ไหนจะต้องรับผิดชอบต่อญาติของตัวเองและคู่สมรส จนบางคนกล่าวว่า คนที่จะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวได้ก็ต่อเมื่อได้สมรสแล้ว ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป คนที่สมรสแล้ว มักจะคิดแล้วคิดอีกอย่างรอบคอบ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจกับเรื่องราวต่าง ๆ รอบด้าน รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับการเมืองด้วย แม้ตนเองอาจจะไม่สนใจเอาเลยแต่หากคู่สมรสเป็นคนที่สนใจและมักใฝ่ใน

เรื่องการบริหารเมือง ก็ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากคู่สมรส จนในที่สุดก็เกิดความสนใจทางการเมืองและเกิดเป็นความรู้เกี่ยวกับการบริหารเมืองไป โดยปริยาย ส่วนคนที่ยังโสด หรือเป็นหม้าย/หย่า ย่อมยึดถือความสนุกสนานเป็นหลัก จึงอาจสนใจอยู่กับการได้ท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ เพื่อความเพลิดเพลินเป็นต้น ส่วนเหตุการณ์ของบ้านเมืองเป็นเรื่องที่ให้ความสนใจเป็นรอง ฉะนั้นโอกาสที่จะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองจึงมีน้อยกว่าคนที่สมรส

แต่เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบกันแล้ว ปรากฏว่าคนโสดกลับมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนที่สมรส และหม้าย/หย่า ทั้งในระดับความรู้ปานกลาง และความรู้มาก กล่าวคือในระดับความรู้ปานกลางคนโสดมีร้อยละ 34.8 คนที่สมรสมีร้อยละ 20.5 และคนหม้าย/หย่ามีร้อยละ 10.7 ส่วนในระดับรู้มาก คนโสดมีร้อยละ 12.9 คนที่สมรสมีร้อยละ 8.4 และคนหม้าย/หย่า มีร้อยละ 7.2

6. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาในที่นี้ หมายถึงการเรียนอย่างเป็นทางการ จากสถาบันการศึกษา ในระบบที่รัฐบาลรับรองวิทยฐานะเท่านั้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งระดับการศึกษาออกเป็น 3 ระดับคือ

- ก. การศึกษาต่ำ หมายถึง การศึกษาระดับประถมศึกษาหรือเทียบเท่า และต่ำกว่ารวมถึงผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาเลยด้วย
- ข. การศึกษาปานกลาง หมายถึง การศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือเทียบเท่า
- ค. การศึกษาสูง หมายถึง การศึกษาระดับอุดมศึกษาหรือเทียบเท่า

ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “คนที่มีการศึกษาสูง มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่า คนที่มีการศึกษาปานกลางและต่ำ “โดยมีเหตุผลว่า ความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยการศึกษาเล่าเรียนคนที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมามากย่อมจะมีความรู้มากกว่าคนที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาน้อย คนที่เรียนจบชั้นอุดม ย่อมจะมีความรู้มากกว่าเรียนจบชั้นมัธยม และคนที่เรียนจบชั้นมัธยมย่อมมีความรู้มากกว่าผู้ที่เรียนจบชั้นประถมและไม่ได้เรียนหนังสือเลย เป็นต้น นอกจากนี้คนที่เล่าเรียนมามาก ย่อมมีความสามารถในการที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าคนที่เรียนมาน้อย แม้ในเรื่องเกี่ยวกับพรรคการเมือง คนที่เรียนมาสูงและมี

ความสนใจทางการเมือง ย่อมจะเรียนรู้และเข้าใจได้ดีกว่าคนที่เรียนมาต่ำกว่า ฉะนั้น กล่าวได้ว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาปานกลาง และต่ำ

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วก็ปรากฏว่า เป็นจริงตามที่คณะผู้วิจัยได้คาดการณ์เอาไว้ กล่าวคือ ผู้ที่มีการศึกษาต่ำ มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองเพียงร้อยละ 1.9 ผู้ที่มีการศึกษาปานกลาง มีร้อยละ 14.9 และผู้ที่มีการศึกษาสูง มีร้อยละ 40.2

7. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามสถานะในครอบครัว

คณะผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ไว้ว่า “หัวหน้าครอบครัว มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนที่ไม่ใช่หัวหน้าครอบครัว” โดยมีเหตุผลว่า ครอบครัวแต่ละครอบครัวเปรียบเสมือนสังคมกลุ่มย่อยกลุ่มหนึ่งซึ่งมีผู้นำคือ หัวหน้าครอบครัว ใครก็ตามที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้นำ หรือเป็นหัวหน้าครอบครัวได้นั้น คุณสมบัติที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ ความรู้ความสามารถ เป็นคนหูไวตาไว สามารถที่จะรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเหตุการณ์ของบ้านเมืองด้วย เมื่อสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษาก็สามารถอธิบายให้เข้าใจได้

นอกจากนี้ ในการติดต่อกับสังคมภายนอกครอบครัว ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว จะต้องรับผิดชอบเกือบทั้งหมด โอกาสที่จะได้รับรู้ในเรื่องต่าง ๆ ย่อมจะมีมากกว่าคนอื่น ๆ ในครอบครัวเดียวกัน เมื่อผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจำเป็นต้องมีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวจึงน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนที่มิได้เป็นหัวหน้าครอบครัว

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูล ปรากฏว่า เป็นจริงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนที่มิได้เป็นหัวหน้าครอบครัว ทั้งในระดับความรู้ปานกลางและรู้มาก คือ คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับปานกลาง ร้อยละ 27.2 ส่วนคนที่ไม่ใช่หัวหน้าครอบครัว มีร้อยละ 16.8 และในระดับรู้มาก คนที่เป็นหัวหน้าครอบครัว มีร้อยละ 12.6 ในขณะที่คนที่มิใช่หัวหน้าครอบครัวมีร้อยละ 5.4

8. การรู้จักพรรคการเมืองแยกตามอาชีพ

ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แบ่งอาชีพออกเป็น 6 กลุ่ม คือ ข้าราชการ, ธุรกิจการค้า, ลูกจ้าง, ส่วนตัวหรืออิสระ, เกษตรกร และอื่น ๆ

และในขณะเดียวกัน ก็ได้คาดการณ์ไว้ว่า “ข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนอาชีพอื่น” ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า ผู้ที่จะเข้ารับราชการได้นั้น ย่อมมีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับคุณวุฒิทางการศึกษาไว้เป็นพิเศษ และในหลักสูตรการศึกษาที่ ข้าราชการคนนั้นได้เรียนมา ย่อมมีเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ แม้จะไม่ได้เน้นในเรื่องพรรคการเมืองเป็นการเฉพาะ ก็ถือได้ว่า หลักสูตรนั้นมีส่วนทำให้คน ๆ นั้นได้เรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้แล้วโดยทางอ้อม ส่วนอาชีพอื่นนอกจากราชการไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ย่อมสรุปไม่ได้ว่า เขามีความรู้ในเรื่องพรรคการเมืองหรือไม่

นอกจากนี้ ข้าราชการยังต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองอยู่เสมอ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อมโอกาสที่จะได้เรียนรู้เรื่องพรรคการเมืองย่อมมีมากกว่าคนในกลุ่มอาชีพอื่น เพราะอาชีพอื่นนั้นไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองมากนัก ส่วนใหญ่มักจะสนใจในเรื่องผลประโยชน์จากอาชีพมากกว่า โอกาสที่จะรับรู้เรื่องการเมือง จึงมีน้อยกว่า ข้าราชการ จึงสรุปได้ว่า อาชีพข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

พอนำข้อมูลมาวิเคราะห์ก็ปรากฏว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ กล่าวคือ ในระดับรู้มาก ข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง ร้อยละ 31.0 พวกธุรกิจการค้า มีร้อยละ 15.0 พวกลูกจ้าง มีร้อยละ 9.7 อาชีพอิสระหรือส่วนตัว มีร้อยละ 9.1 พวกเกษตรกร มีร้อยละ 0.6 และอื่น ๆ มีร้อยละ 3.8

การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งกับการไปเลือกตั้ง

ในทำนองเดียวกับที่ได้กล่าวแล้วในส่วนที่เกี่ยวกับการรู้จักพรรคการเมืองกับการไปเลือกตั้ง คือ ก่อนการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทุกครั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน ไม่ว่าจะสมัครอิสระ หรือสมัครในนามของพรรคการเมือง ก็จะมีโฆษณาหาเสียงเช่นเดียวกัน โดยใช้เทคนิควิธีต่าง ๆ ในการโฆษณาหาเสียง เทคนิคในการหาเสียงของผู้สมัครแต่ละคน มีทั้งที่มีรูปแบบเหมือนกันและแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้

สุดแต่แต่ผู้สมัครคนใดจะสามารถคิดค้นขึ้นมาได้ ผู้สมัครบางคนก็ใช้เทคนิคที่เรียบง่าย และบางคนใช้เทคนิคที่สลับซับซ้อน แต่จุดมุ่งหมายในการหาเสียงของผู้สมัครแต่ละคนนั้น เหมือนกันหมด กล่าวคือ เพื่อให้ประชาชนได้รู้จักและเข้าใจในตัวผู้สมัครเอง หรือเข้าใจพรรคการเมืองที่ตนสังกัดให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ผู้สมัครคนใดที่หาเสียงหรือออกเยี่ยมเยียนประชาชนได้อย่างทั่วถึง ครอบคลุมหมู่บ้านในพื้นที่เขตเลือกตั้ง ก็คาดไว้ก่อนว่าจะได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชนเป็นจำนวนมากและได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในที่สุด แต่หากผู้สมัครคนใดที่ไม่สามารถหาเสียงได้อย่างทั่วถึงก็จะลดความหวังในการได้รับเลือกตั้งลงตามลำดับ ยิ่งหาเสียงได้น้อยเท่าไร โอกาสที่จะได้รับเลือกตั้งก็ยิ่งลดลงมากเท่านั้น

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนและคณะผู้วิจัยได้ให้คำนิยามความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งไว้ว่า “ความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง ความรู้ในเรื่องต่อไปนี้

- ก. การศึกษาของผู้สมัคร
- ข. ความประพฤติของผู้สมัคร
- ค. ผลงานของผู้สมัคร
- ง. ความสามารถของผู้สมัคร”

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้เน้นหนักถึงความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่กลุ่มตัวอย่างได้ออกเสียงลงคะแนนให้ในการเลือกตั้งครั้งนี้ ๆ เป็นการเฉพาะ แต่หากกลุ่มตัวอย่าง จะนำความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครคนอื่น ๆ ในเขตเลือกตั้งนั้น หรือในเขตเลือกตั้งอื่น ๆ มาประกอบด้วยก็กระทำได้

สำหรับคะแนนความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งนี้ มีคะแนนรวม 8 คะแนน จำแนกระดับความรู้ออกเป็น 4 ระดับ คือ

คะแนน 0	ถือว่า	ไม่รู้
คะแนน 1-2	ถือว่า	รู้น้อย
คะแนน 3-5	ถือว่า	รู้ปานกลาง
คะแนน 6-8	ถือว่า	รู้มาก

LIART

1. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกเป็นรายภาค

ประเด็นแรกนี้มุ่งศึกษาภายใต้แนวความคิดที่ว่าบุคคลที่อยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันย่อมมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่างๆ แตกต่างกัน รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งด้วย สมมติฐานในการวิจัยจึงมีว่า “คนภาคกลางมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากกว่าในภาคอื่น” โดยมีเหตุผลเช่นเดียวกับการรู้จักพรรคการเมืองแยกเป็นรายภาค คือ ภาคกลางเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของไทยมาแล้วหลายร้อยปี เป็นแหล่งอารยธรรมของชนชาติไทย เป็นจุดศูนย์กลางของความเจริญในทุกๆ ด้าน คนภาคกลางได้รับความสะดวกสบายและมีโอกาสดีกว่าคนในภาคอื่น ๆ ทั้งในด้านการสื่อสาร การคมนาคม และการศึกษา ฯลฯ สถานศึกษาที่สำคัญ ๆ ตั้งอยู่ในภาคกลางเกือบทั้งหมด เหตุการณ์สำคัญ ๆ เกี่ยวกับการบ้านการเมืองของไทย หากจะเกิดก็เกิดขึ้นที่ภาคกลาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตเมืองหลวง การปฏิวัติ รัฐประหารทุกครั้งเกิดขึ้นในกรุงเทพมหานคร เมื่อคนภาคกลางได้อยู่ใกล้เหตุการณ์ต่างๆ ในทางการเมืองมากกว่าคนในภาคอื่น จึงคาดได้ว่า จะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนในภาคอื่น

ผลจากการวิจัยกลับปรากฏว่า ในระดับรัฐมากขึ้น คนในภาคเหนือมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนในภาคอื่น คือ ภาคเหนือ มีร้อยละ 21.0 ภาคใต้ มีร้อยละ 15.3 และภาคกลาง มีร้อยละ 11.4 ซึ่งอาจจะหมายถึงว่าคนภาคเหนือไปเลือกตั้งโดยรู้จักผู้สมัครที่ตนลงคะแนนเสียงให้มากกว่าคนในภาคอื่น ๆ

2. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ในประเด็นนี้มุ่งศึกษาว่า เขตที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน จะมีผลต่อการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับที่แตกต่างกันหรือไม่และมากน้อยแค่ไหน

ในการศึกษารั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “คนในเมืองหลวง มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากกว่าคนในชนบทและคนในเมือง” และก็มีเหตุผลในทำนองเดียวกันกับความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองคือ เมืองหลวงเป็นที่ตั้งหน่วยงานสำคัญ ๆ เช่น พระบรมมหาราชวัง ที่ทำการของรัฐ องค์การระหว่างประเทศ และอื่น ๆ ความเจริญใน

ทุกๆ ด้านรวมอยู่ที่เมืองหลวง คนในเมืองหลวงเป็นคนที่มีโอกาสดีกว่าคนในเมืองและในชนบทในทุกๆ ด้าน รวมทั้งโอกาสที่จะได้เรียนรู้ทางการเมือง เพราะจุดศูนย์รวมทางการเมืองตั้งอยู่ที่เมืองหลวง

แต่ผลการวิจัยพบว่า คนในเมืองมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครในระดับรู้มากกว่าคนที่อยู่อาศัยในชนบทและในเมืองหลวง คนในชนบทมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครในระดับรู้มาก มีร้อยละ 4.7 คนในเมืองมีร้อยละ 36.7 และคนในเมืองหลวงมีร้อยละ 11.3 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2

ความสัมพันธ์ระหว่างเขตที่อยู่อาศัยและความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

เขตที่อยู่อาศัย	ความรู้เกี่ยวกับผู้สมัคร				รวม
	ไม่รู้	รู้น้อย	รู้ปานกลาง	รู้มาก	
ชนบท	(165) 45.5	(88) 24.2	(93) 25.6	(17) 4.7	(363) 100.0
เมือง	(24) 8.9	(25) 9.3	(122) 45.2	(99) 36.7	(270) 100.0
เมืองหลวง	(90) 30.8	(43) 14.7	(126) 43.2	(33) 11.3	(292) 100.0
รวม	(279) 30.2	(156) 16.9	(341) 36.9	(149) 16.0	(925) 100.0

8. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งนอกตามเพศ

จากการเลือกตั้งทุกครั้ง ปรากฏว่าเพศชายไปใช้สิทธิเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง ประเด็นนี้จึงมุ่งศึกษาว่า ที่เพศชายไปเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิงนั้น เป็นเพราะเพศชายรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิงหรืออย่างไร ฉะนั้นในการศึกษาครั้งนี้คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า "เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง" โดยให้

LIART

เหตุผลว่า ตามความเชื่อดั้งเดิมนั้นมียู่ว่า ชายเท่านั้นเป็นผู้นำในกิจการงานของบ้านเมือง ส่วนหญิงนั้น โดยสภาพที่เป็นเพศที่อ่อนแอกว่าเหมาะที่จะอยู่ทำกิจการงานภายในครอบครัว เลี้ยงลูกมากกว่าที่จะเข้าไปหมกมุ่นกับการเมือง จึงทำให้ผู้ชายนิยมเข้าไปมีส่วนในกิจกรรมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเลือกตั้ง น่าจะอนุมานได้ว่า เพศชายสนใจเรื่องการเมืองมากกว่าเพศหญิง

นอกจากนี้ โอกาสที่ผู้ชายจะได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองทั้งจากสื่อสารมวลชน จากการพบปะสนทนาและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับการบ้านการเมือง ย่อมจะมีมากกว่าผู้หญิง จึงกล่าวได้ว่า เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง

ผลการวิจัยก็ปรากฏว่า เป็นจริงตามนั้น คือ ในระดับความรู้ปานกลาง เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัคร ร้อยละ 39.7 และเพศหญิงมีร้อยละ 33.9 ส่วนในระดับรู้มากนั้น เพศชายมีร้อยละ 22.1 ส่วนเพศหญิงมีเพียงร้อยละ 9.8 เท่านั้น ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 8

ความสัมพันธ์ระหว่างเพศและความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

เพศ	ความรู้เกี่ยวกับผู้สมัคร				รวม
	ไม่รู้	รู้น้อย	รู้ปานกลาง	รู้มาก	
ชาย	(94) 19.7	(88) 18.5	(189) 39.7	(105) 22.1	(476) 100.0
หญิง	(185) 41.2	(68) 15.1	(152) 33.9	(44) 9.8	(449) 100.0
รวม	(279) 30.2	(156) 16.9	(341) 36.9	(149) 16.0	(925) 100.0

4. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามวัย

ประเด็นนี้มุ่งศึกษาว่า บุคคลที่มีวัยแตกต่างกันจะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันหรือไม่ และจากการวิจัยของไทยพบว่า อายุของบุคคลมีผลต่อความสนใจเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองของบุคคลนั้น ๆ

LI RT

ฉะนั้นในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “วัยกลางคนมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าวัยหนุ่มสาว และวัยสูงอายุ” โดยให้เหตุผลสนับสนุนสมมติฐาน ในทำนองเดียวกับการรู้จักพรรคการเมืองแยกตามวัย คือ คนในวัยหนุ่มสาว เป็นวัยที่มีความกระตือรือร้น และทะเยอทะยานที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ มากกว่าคนในวัยอื่นก็จริง แต่สิ่งที่คนในวัยนี้ชอบแสวงหาส่วนใหญ่มักจะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัว และจะมีผลกระทบต่อตัวเองโดยตรง ส่วนคนในวัยกลางคน เป็นวัยที่มีความมั่นคงในชีวิต และครอบครัวพร้อมสมควรแล้ว จึงมักจะสนใจในสิ่งที่ห่างตัวออกไปกว่าวัยหนุ่มสาว และเมื่อมีโอกาสก็พร้อมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งกิจกรรมทางการเมือง เพราะการเข้าไปร่วมนั้น จะไม่กระทบกระเทือนต่อฐานะและความเป็นอยู่ของตน สำหรับวัยสูงอายุแม้จะเป็นวัยที่มีประสบการณ์และผ่านโลกมามากก็จริง แต่เป็นวัยที่หมดความทะเยอทะยาน ไม่อยากยุ่งเกี่ยวกับความสับสนวุ่นวาย จึงพากันหันหน้าเข้าวัด เพื่อแสวงหาความสงบสุขในบั้นปลายของชีวิต จึงน่าจะเชื่อได้ว่า คนในวัยกลางคน มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนในวัยหนุ่มสาวและวัยสูงอายุ

จากผลการวิจัยพบว่า คนในวัยหนุ่มสาวมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับความรู้ปานกลางมากที่สุด คือ มีร้อยละ 43.5 รองลงมาคือ คนในวัยกลางคน มีร้อยละ 30.9 และคนในวัยสูงอายุ มีร้อยละ 28.8 ส่วนในระดับรู้อย่างมาก คนในวัยสูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุดคือ มีร้อยละ 21.6 รองลงมาคือวัยกลางคน และวัยหนุ่มสาว มีร้อยละ 17.0 และร้อยละ 14.1 ตามลำดับ

5. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามสถานภาพสมรส

ในทางสังคมศาสตร์เชื่อว่ามนุษย์ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่สุด ในด้านวัฒนธรรมทางการเมืองก็เช่นเดียวกัน พบว่า ครอบครัวมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางการเมืองของสมาชิกในครอบครัวการวิจัยนี้ได้เลือกประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างสถานภาพสมรสและการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง เพื่อศึกษาว่า ผู้มีสถานภาพสมรสต่างกัน คือผู้สมรส ยังเป็นโสด และเป็นหม้าย/หย่า จะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันหรือไม่ โดยตั้งสมมติฐานการวิจัยไว้ว่า “บุคคลที่สมรส มีความรู้

เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนโสด และเป็นหม้าย/หย่า” ทั้งนี้โดยมีเหตุผลว่า ชีวิตการสมรสเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความรับผิดชอบ ไหนจะต้องรับผิดชอบต่อครอบครัว ไหนจะต้องรับผิดชอบต่อญาติของตัวเอง และของกลุ่มสมรส จนบางคนกล่าวว่าคนที่จะเป็นผู้ใหญ่เต็มตัวได้ ก็ต่อเมื่อได้สมรสแล้ว ก่อนที่จะตัดสินใจทำอะไรลงไป คนที่สมรสแล้ว มักจะคิดแล้วคิดอีกอย่างรอบคอบ จึงจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้ และทำความเข้าใจกับเรื่องราวต่าง ๆ รอบด้าน รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับการเมืองด้วย แม้ตนเองอาจจะไม่สนใจเอาเลย แต่หากกลุ่มสมรสเป็นคนที่สนใจและผูกพันในเรื่องการบ้านการเมือง ก็ย่อมจะได้รับอิทธิพลจากกลุ่มสมรสจนในที่สุดก็เกิดความสนใจทางการเมือง และเกิดเป็นความรู้เกี่ยวกับการบ้านการเมืองไปโดยปริยาย ส่วนคนที่ยังโสด หรือเป็นหม้าย/หย่า ย่อมยึดถือความสนุกสนานเป็นหลัก จึงอาจสนใจอยู่กับการได้ท่องเที่ยวไปยังที่ต่าง ๆ เพื่อความเพลิดเพลิน เป็นต้น ส่วนเหตุการณ์ของบ้านเมือง เป็นเรื่องที่ทำให้ความสนใจเป็นรอง ฉะนั้นโอกาสที่จะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง จึงมีน้อยกว่าคนที่สมรสแล้ว

ผลการวิจัยพบว่า ในระดับความรู้ปานกลาง คนโสดมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุด คือ มีร้อยละ 55.3 รองลงไปคือ คนที่สมรส มีร้อยละ 34.6 ส่วนคนหม้าย/หย่า มีร้อยละ 23.2 แต่ในระดับรู้มาก ปรากฏว่าผู้ที่สมรสมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุดคือ มีร้อยละ 17.1 ส่วนคนโสด และหม้าย/หย่า มีในระดับพอ ๆ กัน คือ ร้อยละ 12.1 และร้อยละ 12.5 ตามลำดับ

6. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามระดับการศึกษา

ประเด็นนี้มุ่งศึกษาภายใต้แนวความคิดที่ว่า การศึกษาที่บุคคลได้รับจะมีอิทธิพลที่สำคัญยิ่งต่อการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง คณะผู้วิจัย จึงได้ตั้งสมมติฐานในการวิจัยไว้ว่า “คนที่มีการศึกษาสูง มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง มากกว่าคนที่มีการศึกษาปานกลาง และต่ำ” ทั้งนี้เพราะมีความเชื่อว่า ความรู้จะเกิดขึ้นได้ก็โดยการศึกษาเล่าเรียน คนที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมานาน ย่อมจะมีความรู้มากกว่าคนที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาน้อย คนที่เรียนจบชั้นอุดม ย่อมจะมีความรู้มากกว่าเรียนจบชั้นมัธยม และคนที่เรียนจบชั้นมัธยมย่อมมีความรู้มากกว่าผู้ที่เรียนจบชั้นประถม และไม่ได้เรียนหนังสือเลย เป็นต้น นอกจากนี้

คนที่เล่าเรียนมามาก ย่อมมีความสามารถในการที่จะเรียนรู้ได้ดีกว่าคนที่เรียนมาน้อย แม้ในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง คนที่เรียนมาสูง ย่อมจะเรียนรู้และเข้าใจได้ดีกว่าคนที่เรียนมาต่ำกว่า ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่า ผู้ที่มีการศึกษาสูง มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาปานกลาง และต่ำ

จากการศึกษาพบว่า เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้คือ ในระดับรัฐมาก ผู้ที่มีการศึกษาสูง มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากที่สุด คือ มีถึงร้อยละ 34.8 ในขณะที่ผู้มีการศึกษาปานกลาง และผู้มีการศึกษาดำมีเพียงร้อยละ 29.5 และ 8.0 เท่านั้น ส่วนในระดับความรู้ปานกลางก็มีลักษณะเช่นเดียวกัน ผู้ที่มีการศึกษาสูงมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครร้อยละ 54.3 และการศึกษาปานกลางมีร้อยละ 50.4 และการศึกษาต่อ มีร้อยละ 28.9

7. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามสถานะในครอบครัว

ประเด็นนี้มุ่งศึกษาว่า ผู้ที่มีสถานะครอบครัวที่แตกต่างกัน คือผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัว และผู้ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครอบครัว มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครแตกต่างกันหรือไม่ โดยตั้งสมมติฐานไว้ว่า “หัวหน้าครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนที่ไม่ใช่หัวหน้าครอบครัว” และให้เหตุผลประกอบไว้ว่า ครอบครัวแต่ละครอบครัวเปรียบเสมือนสังคมกลุ่มย่อย กลุ่มหนึ่ง ซึ่งมีผู้นำคือ หัวหน้าครอบครัว ใครก็ตามที่จะได้รับการยอมรับว่า เป็นผู้นำหรือเป็นหัวหน้าครอบครัวได้นั้น คุณสมบัติที่จะขาดเสียมิได้ก็คือ ความรู้ความสามารถ เป็นคนหูไวตาไว สามารถที่จะรู้เท่าทันเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมทั้งเหตุการณ์ของบ้านเมืองด้วย เมื่อสมาชิกในครอบครัวขอคำปรึกษา ก็สามารถอธิบายให้เข้าใจได้

นอกจากนี้ ในการติดต่อกับสังคมภายนอกครอบครัว ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัว จะต้องรับผิดชอบเกือบทั้งหมด โอกาสที่จะได้รับรู้ในเรื่องต่าง ๆ ย่อมจะมีมากกว่าคนอื่น ๆ ในครอบครัวเดียวกัน เมื่อผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวจำเป็นต้องมีบทบาทในเรื่องต่าง ๆ มากกว่าสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว จึงน่าจะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนที่มิได้เป็นหัวหน้าครอบครัว

ผลการวิจัยก็พบว่า เป็นจริงตามนั้นคือ ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มิได้เป็นหัวหน้าครอบครัวคือ ในระดับรู่มาก ผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวมีร้อยละ 21.8 ส่วนผู้มิได้เป็นหัวหน้าครอบครัวมีร้อยละ 10.5 เท่านั้น

8. การรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแยกตามอาชีพ

ประเด็นนี้มุ่งศึกษาภายใต้แนวคิดที่ว่า บุคคลที่มีอาชีพแตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในพฤติกรรมหลาย ๆ อย่าง โดยเฉพาะพฤติกรรมในทางการเมือง นั่นคือมุ่งศึกษาว่า คนที่อาชีพแตกต่างกันย่อมมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกัน ในการศึกษาคั้งนี้ ได้ตั้งสมมติฐานไว้ว่า “อาชีพข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าคนอาชีพอื่น” ทั้งนี้เพราะความเชื่อที่ว่า ผู้ที่จะเข้ารับราชการได้นั้น ย่อมมีกฎหมายกำหนดเกี่ยวกับคุณวุฒิทางการศึกษาไว้เป็นพิเศษ และในหลักสูตรการศึกษาที่ข้าราชการคนนั้นได้เล่าเรียนมา ย่อมมีเรื่องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองของประเทศ แม้จะไม่ได้เน้นในเรื่องผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นการเฉพาะ ก็ถือได้ว่า หลักสูตรนั้นมีส่วนทำให้คน ๆ นั้นได้เรียนรู้ในเรื่องเหล่านี้แล้วโดยทางอ้อม ส่วนอาชีพอื่นนอกจากราชการ ไม่มีข้อกำหนดเกี่ยวกับเรื่องนี้ไว้ ย่อมสรุปไม่ได้ว่า เขามีความรู้ ในเรื่องผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือไม่

นอกจากนี้ ข้าราชการยังต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองอยู่เสมอ ไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อมโอกาสที่จะได้เรียนรู้เรื่องผู้สมัครรับเลือกตั้ง ย่อมมีมากกว่าคนในกลุ่มอาชีพอื่น เพราะอาชีพอื่นนั้น ไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการบ้านการเมืองมากนัก ส่วนใหญ่มักจะสนใจในเรื่องผลประโยชน์จากอาชีพมากกว่า โอกาสที่จะรับรู้เรื่องการเมือง จึงมีน้อยกว่าข้าราชการ จึงสรุปได้ว่า อาชีพข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าอาชีพอื่น ๆ

ผลการวิจัยพบว่า ในระดับความรู้ที่รู่มากของผู้ที่ไปเลือกตั้ง อาชีพข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากที่สุด คือมีร้อยละ 40.0 รองลงมาคือ อาชีพธุรกิจการค้า มีร้อยละ 31.4 ลูกจ้างมีร้อยละ 19.4 ส่วนอาชีพส่วนตัวหรืออิสระ, อาชีพเกษตรกรรม และอื่น ๆ มีร้อยละ 11.3, 6.0 และ 8.6 ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้เป็นข้าราชการจำเป็นต้องมีความรอบรู้ในเรื่องต่าง ๆ และมีความสำนึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองที่มีต่อประเทศชาติอยู่แล้ว

ความสนใจทางการเมืองกับการรู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัคร

ความสนใจทางการเมือง ในที่นี้ หมายถึงการติดตามข่าวสารเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวในทางการเมืองและการมีส่วนร่วมในทางการเมือง

ในการวัดความสนใจทางการเมืองนั้น คณะผู้วิจัยได้สร้างคำถามหลาย ๆ ข้อ แล้วนำมาประมวลรวมกัน ซึ่งได้แก่คำถามต่าง ๆ ดังนี้

- ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง
- ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล
- ความรู้เกี่ยวกับขบวนการทางการเมือง
- การติดตามข่าวสารการเมือง
- การรู้จักชื่อนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบัน
- ความรู้เกี่ยวกับพรรคฝ่ายค้านในสภา
- การรู้จักพรรคการเมืองต่าง ๆ

จากคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ มีคะแนนรวม 65 คะแนน แล้วจำแนกความสนใจทางการเมืองออกเป็น 3 ระดับ คือ

คะแนน 0—15 ถือว่า มีความสนใจทางการเมืองต่ำ

คะแนน 16—27 ถือว่า มีความสนใจทางการเมืองปานกลาง

คะแนน 28—65 ถือว่า มีความสนใจทางการเมืองสูง

ในการศึกษาประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยต้องการเพื่อที่จะทราบว่า คนที่มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับที่แตกต่างกันนั้น นอกจากจะเนื่องมาจากเหตุที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน คือ มีภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่ เพศ วัย สถานภาพการสมรส สถานะในครอบครัว การศึกษา อาชีพ แตกต่างกันเป็นปัจจัยสำคัญแล้ว ความสนใจทางการเมืองจะมีส่วนเป็นตัวกำหนดให้คนที่มีภูมิหลังแตกต่างกันเหล่านั้นมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งในระดับที่แตกต่างกันอีกด้วยหรือไม่

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างภูมิหลังเพียงบางประการเท่านั้น เพื่อประกอบการศึกษาของท่านผู้อ่าน โดยจะขอกล่าวถึง ความสนใจทางการเมืองกับการรู้จักพรรคการเมืองก่อน แล้วจึงจะพูดถึง ความสนใจทางการเมืองกับการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งในลำดับถัดไป

1. ความสนใจทางการเมืองกับการรู้จักพรรคการเมือง

1.1 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ประเด็นนี้ ได้กล่าวไว้ ในตอนที่เกี่ยวกับการรู้จักพรรคการเมืองแยกตามเขตที่อยู่อาศัยแล้วว่าคนในเมืองมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในชนบท และคนในเมืองหลวง

เมื่อนำความสนใจทางการเมืองเข้ามาทดสอบอีกครั้งหนึ่ง ก็ยังคงปรากฏว่าคนในเมืองยังมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในชนบท และในเมืองหลวงอยู่อีก เช่น ในระดับความสนใจทางการเมืองสูงและมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับรู้มาก คนในเมืองมีถึงร้อยละ 86.0 ส่วนคนในชนบทและคนในเมืองหลวงมีร้อยละ 75.0 และ 80.4 ตามลำดับ

เมื่อข้อมูลปรากฏเช่นนี้ ย่อมชี้ให้เห็นว่า ความสนใจทางการเมืองเป็นสาเหตุที่ทำให้ผู้อยู่ในเขตที่อยู่อาศัยแตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกัน และในความสนใจทางการเมืองในระดับเดียวกันนั้น ความสนใจทางการเมืองก็ยังเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้คนในชนบท คนในเมืองและคนในเมืองหลวงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกัน

1.2 แยกตามเพศ

ประเด็นเพศกับความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองนี้ ก็ได้กล่าวไว้ในข้างต้นเช่นเดียวกันว่าเพศชาย มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าเพศหญิง

เพื่อจะทดสอบว่า ระหว่างเพศชายและเพศหญิงที่มีความสนใจทางการเมืองในระดับเดียวกัน จะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกันหรือไม่ เมื่อนำความสนใจทางการเมืองมาทดสอบ ก็ปรากฏว่า เพศชายยังคงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าเพศหญิงอยู่อีก เช่นในระดับความสนใจทางการเมืองสูง และมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองในระดับรู้มาก ปรากฏว่า เพศชายมีร้อยละ 83.7 ในขณะที่เพศหญิงมีร้อยละ 77.8

ซึ่งสรุปได้ว่า การที่คนจะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกันนั้น เป็นเพราะมีเพศแตกต่างกัน และนอกจากนี้ยังมีความสนใจทางการเมืองเป็นตัวกำหนดอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้เพศชายและเพศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกันอีกด้วย

1.3 แยกตามวัย

ในประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยได้คาดคะเนไว้ตั้งแต่แรกว่า วัยกลางคนจะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในวัยอื่น แต่ผลการวิจัยกลับปรากฏว่า คนในวัยหนุ่มสาว มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าคนในวัยกลางคน และวัยสูงอายุ

เพื่อที่จะทดสอบว่า การที่คนจะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกัน เป็นเพราะมีวัย (อายุ) แตกต่างกันนั้นจริงหรือไม่ จึงทดลองนำความสนใจทางการเมืองเข้ามาวัดอีกตัวหนึ่ง ก็ปรากฏผลว่า กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองต่ำ วัยสูงอายุมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองดีกว่าวัยอื่น ๆ ส่วนในกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองปานกลาง และสูงปรากฏว่า วัยหนุ่มสาวมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองดีกว่าคนในวัยอื่น ซึ่งอาจสรุปได้ว่า สาเหตุที่ทำให้คนมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกัน ไม่ใช่เพราะมีวัย (อายุ) แตกต่างกันทีเดียว หากแต่มีความสนใจทางการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย

อย่างไรก็ดี เมื่อกล่าวโดยส่วนรวมแล้ว วัยหนุ่มสาวยังคงมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าวัยกลางคนและวัยสูงอายุ ในทุกกรณี สาเหตุที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะ วัยหนุ่มสาวเป็นวัยที่มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และเป็นวัยที่มีความอิสระทางความคิด ปราศจากภาระผูกพันต่าง ๆ เช่น ภาระทางเศรษฐกิจของครอบครัว เป็นต้น

1.4 แยกตามสถานะในครอบครัว

ได้กล่าวไว้ในเบื้องต้นแล้วว่า ผู้ที่เป็นหัวหน้าครอบครัวมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองดีกว่าผู้ที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครอบครัว

เพื่อให้แน่ใจว่า สาเหตุที่ทำให้คนมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองน้อยหรือมากนั้น เป็นเพราะการได้เป็นหัวหน้าครอบครัว และมีได้เป็นหัวหน้าครอบครัวจริงหรือไม่ จึงได้นำเอาความสนใจทางการเมืองเข้ามาจับอีกตัวหนึ่ง ก็ปรากฏว่า ในระดับความสนใจทางการเมืองปานกลาง กลุ่มที่รู้จักพรรคการเมืองดีกว่า ก็ยังคงเป็นกลุ่มที่เป็นหัวหน้าครอบครัวอยู่อีก แต่พอในระดับความสนใจทางการเมืองสูง กลับพบว่า กลุ่มที่มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่า คือกลุ่มที่ไม่ได้เป็นหัวหน้าครอบครัว

เมื่อเป็นเช่นนี้ก็อาจสรุปได้ว่า หัวหน้าครอบครัวยังมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองดีกว่า ผู้ที่มีได้เป็นหัวหน้าครอบครัว ยกเว้น กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองสูง เพราะความสนใจทางการเมืองนั้นมิได้จำกัดอยู่เฉพาะสำหรับผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น สมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัวก็มีสิทธิที่จะสนใจทางการเมืองได้เช่นเดียวกัน อีกทั้งสภาพปัจจุบันผู้ที่มีได้เป็นหัวหน้าครอบครัว ก็มีโอกาสออกไปติดต่อกับโลกภายนอกครอบครัวได้พอ ๆ กับหัวหน้าครอบครัว จึงย่อมจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ ได้ไม่แพ้หัวหน้าครอบครัว และในทางการเมือง หากมีความสนใจสูง ก็มี โอกาสที่จะรู้ดีกว่าคนที่เป็หัวหน้าครอบครัวด้วยซ้ำไป

2. ความสนใจทางการเมืองกับการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.1 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

ในการวิจัยครั้งนี้พบว่า คนในเมืองมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งดีกว่าคนในชนบทและเมืองหลวง

เพื่อให้แน่ใจว่า การที่คนรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งมากหรือน้อยนั้น เป็นเพราะมีถิ่นที่อยู่แตกต่างกันจริงหรือไม่ จึงทดลองนำเอาความสนใจทางการเมืองเข้ามาทดสอบอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งก็ยังปรากฏว่า คนในเมืองยังมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครดีกว่าคนในชนบทและเมืองหลวง ไม่ว่าจะเป็กลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองต่ำ ปานกลาง หรือสูง

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า การที่คนจะรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง มากหรือน้อยนั้น ส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับเขตที่อยู่อาศัย และอีกส่วนหนึ่งขึ้นอยู่กับความสนใจทางการเมืองและนอกจากนี้ ยังอาจกล่าวได้อีกว่า ในสภาพปัจจุบัน เมืองไม่ได้ด้อยไปกว่าเมืองหลวงเลย ในการที่คนจะรับรู้สิ่งต่าง ๆ รวมทั้งข่าวสารการเมือง

2.2 แยกตามเพศ

ในประเด็นนี้ ได้กล่าวไว้แล้วว่า ผลการวิจัยพบว่า เพศชายมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่าเพศหญิง

เมื่อนำความสนใจทางการเมืองเข้ามาทดสอบปรากฏว่า ในความสนใจทางการเมืองระดับต่ำ พบว่าเพศชายยังมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครดีกว่าเพศหญิงอีก แต่ในความ

สนใจทางการเมืองระดับปานกลาง และสูง และมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครในระดับปานกลาง กลับพบว่า เพศหญิงมีมากกว่าเพศชาย

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็อาจชี้ให้เห็นว่า ความแตกต่างระหว่างเพศชายและเพศหญิง ไม่ได้เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้คนเรามีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกัน ยังมีสาเหตุอย่างอื่นที่มีอิทธิพลอยู่เบื้องหลังอีก เช่น ความสนใจทางการเมือง เพราะถ้าคนเรามีความสนใจทางการเมืองพอ ๆ กัน โอกาสที่จะมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครก็ย่อมมีพอ ๆ กันด้วย

2.3 แยกตามสถานภาพสมรส

สำหรับประเด็นนี้ คณะผู้วิจัยได้คาดการณ์ไว้ตั้งแต่เริ่มแรกว่า ผู้ที่สมรสมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากกว่าคนโสด และเป็นหม้าย/หย่า แต่ผลการวิจัยกลับพบว่า ในระดับความรู้ปานกลาง คนโสดมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากที่สุด

เพื่อให้แน่ใจว่า สถานภาพสมรสจะเป็นปัจจัยสำคัญในการที่ทำให้คนเรารู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งมากน้อยต่างกันอย่างไรหรือไม่ จึงได้นำเอาความสนใจทางการเมือง มาทดสอบอีกชั้นหนึ่ง ซึ่งก็ปรากฏว่าในกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองต่ำ และปานกลาง คนโสดยังมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากกว่ากลุ่มอื่น ส่วนในกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองสูง กลับพบว่า ผู้ที่สมรสมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุด

เมื่อเป็นเช่นนี้ จึงอาจสรุปได้ว่า การที่คนโสด สมรส และหม้าย/หย่า มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันนั้น ปัจจัยอันสำคัญที่ทำให้เป็นเช่นนั้น ก็คือ ความสนใจทางการเมืองที่แตกต่างกันด้วย

2.4 แยกตามระดับการศึกษา

ในประเด็นนี้ ก็เป็นอย่างที่เรารู้ใจกัน คือ คนที่มีการศึกษาสูง ย่อมรู้จักอะไร ๆ ดีกว่าคนที่มีการศึกษาน้อย รวมทั้งความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง

เพื่อให้แน่ใจว่า การศึกษาเป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้คนเรามีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครแตกต่างกันหรือไม่ จึงได้นำเอาความสนใจทางการเมืองเข้ามาวัดอีกตัวหนึ่ง เมื่อนำความสนใจทางการเมืองเข้ามาทดสอบแล้ว ปรากฏว่า ในกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมือง

ดังนั้น ความสนใจทางการเมืองไม่ได้มีส่วนกำหนดให้คนเรารู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันเลย แต่ในกลุ่มที่มีความสนใจทางการเมืองสูง กลับพบว่า การที่คนเรารู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันนั้น ไม่ใช่เป็นเพราะการศึกษาสูง หรือต่ำเพียงอย่างเดียว แต่หากมีความสนใจทางการเมืองเป็นผู้มีอิทธิพลที่ทำให้เป็นเช่นนั้นอยู่ด้วย

ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยกับการรู้จักพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง ความรู้สึกที่ว่ากิจกรรมและลักษณะต่าง ๆ ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่ดีและเหมาะสมที่สุดและหรือการปฏิบัติตามความรู้สึกดังกล่าว

ในการวัดความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค Likert Scale โดยวัดความนิยมชมชอบและการปฏิบัติตามกิจกรรมดังต่อไปนี้

- การเลือกตั้งตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย
- วิธีการตัดสินใจโดยถือเสียงส่วนใหญ่
- ระบบพรรคการเมืองตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย
- เสรีภาพในการแสดงออกตามขอบเขตของกฎหมาย และตามครรลองของ

ระบอบประชาธิปไตย

ในการนี้ได้จำแนกความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยออกเป็น 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง จากคะแนนรวม 8 คะแนน ดังนี้

คะแนน 0-3 ถือว่า มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยต่ำ

คะแนน 4-6 ถือว่า มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยปานกลาง

คะแนน 7-8 ถือว่า มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยสูง

ในการศึกษาประเด็นนี้ก็เพื่อที่จะทดสอบว่า คนเรามีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยในระดับเดียวกันแล้ว จะมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันหรือไม่ ทั้ง ๆ ที่มีภูมิหลังแตกต่างกัน คือ มีภูมิลำเนา ถิ่นที่อยู่ เพศ วัย สถานภาพการสมรส สถานะในครอบครัว การศึกษา และอาชีพแตกต่างกัน

LIIRT

ในที่นี้ จะขอยกตัวอย่างภูมิหลังเพียงบางประการเท่านั้น โดยจะขอกล่าวถึง ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยกับการรู้จักพรรคการเมือง และ ความศรัทธาใน ระบอบประชาธิปไตย กับการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้งตามลำดับไป

1. ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยกับการรู้จักพรรคการเมือง

1.1 แยกตามเขตที่อยู่อาศัย

เพื่อให้เกิดความแน่ใจว่า การที่คนเรารู้จักพรรคการเมืองมากหรือน้อย แตกต่างกันนั้น นอกจากจะเป็นเพราะว่า มีเขตที่อยู่อาศัยแตกต่างกันแล้ว จะมีปัจจัย อย่างอื่นมีอิทธิพลทำให้เป็นเช่นนั้นอีกหรือไม่ จึงได้นำเอาความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาวัดดูอีกทีหนึ่ง

เมื่อนำเอาความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาวัดแล้วก็พบว่า ในกลุ่มคน ที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยเท่า ๆ กัน คนในเมือง ยังมีความรู้เกี่ยวกับพรรค การเมืองดีกว่าในชนบท และในเมืองหลวงอยู่อีก จึงอาจจะถือเป็นข้อสรุปได้ว่า การที่ คนเรารู้จักพรรคการเมืองแตกต่างกันนั้น มิใช่สาเหตุเพียงเพราะอยู่ในเมือง อยู่ในชนบท และอยู่ในเมืองหลวงอย่างเดียว หากแต่ยังมีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยเป็นตัว กำหนดอยู่อีกด้วย

1.2 แยกตามเพศ

ประเด็นนี้ก็เช่นเดียวกัน เพื่อทดสอบว่าที่คนเรารู้จักพรรคการเมืองแตก ต่างกันนั้นเป็นเพราะว่าคนนั้นเป็นเพศชาย หรือเพศหญิง หรืออย่างไร จึงทดลองนำเอา ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาเป็นตัววัดอีกตัวหนึ่ง

ซึ่งก็ปรากฏว่า แม้จะทดสอบด้วยความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยแล้ว เพศชายก็ยังมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากกว่าเพศหญิงอยู่ดี แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า เพศที่แตกต่างกัน เป็นสาเหตุที่แท้จริงที่ทำให้คนเรามีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง แตกต่างกันแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ยังมีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยเป็นส่วน ประกอบอีกด้วย จึงทำให้เพศชายและเพศหญิงมีความรู้เกี่ยวกับ พรรคการเมืองมากน้อย ต่างกัน

1.3 แยกตามอาชีพ

เราได้ทราบกันมาแต่เบื้องต้นแล้วว่า คนที่มีอาชีพต่างกัน ย่อมมีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองมากขึ้นน้อยแตกต่างกันไป

คราวนี้เป็นเรื่องที่น่าสงสัยอยู่ว่า การที่คนเรารู้จักพรรคการเมืองดังที่กล่าวแล้วนั้น จะมีปัจจัยอย่างอื่นหนุนอยู่เบื้องหลังอีกหรือไม่ คณะผู้วิจัยจึงทดสอบด้วยความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

เมื่อทดสอบแล้ว ปรากฏผลว่าในประเด็นนี้ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยไม่ได้มีส่วนเป็นตัวกำหนดให้คนที่มีความรู้แตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองแตกต่างกันเลย

2. ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยกับการรู้จักผู้สมัครรับเลือกตั้ง

2.1 แยกตามวัย

วัยที่แตกต่างกัน ทำให้คนมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกัน ดังที่ได้ค้นพบจากการวิจัยครั้งนี้ นั่นคือ วัยหนุ่มสาว มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครดีกว่าคนในวัยกลางคน และวัยสูงอายุ

แต่คณะผู้วิจัยยังประสงค์ที่จะทดสอบต่อไปอีกขั้นว่า การที่เป็นเช่นนั้น เป็นเพราะวัยแตกต่างกันจริงหรือมีปัจจัยอื่น ๆ อยู่เบื้องหลังอีกบ้าง จึงได้นำเอาความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาทดสอบดู

เมื่อทดสอบแล้ว ปรากฏว่า ในกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยต่ำ วัยกลางคนกลับมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุด ส่วนกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยปานกลางและสูง พบว่า วัยสูงอายุเป็นพวกที่มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครมากที่สุด เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว อาจสรุปได้ว่า ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยเป็นส่วนประกอบตัวหนึ่งที่ทำให้คนที่มีความรู้ (อายุ) แตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากขึ้นน้อยต่างกันอยู่ด้วย

2.2 แยกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษาก็เป็นตัวกำหนดอีกตัวหนึ่งที่ทำให้คนเรามีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกัน คือ คนที่มีการศึกษาสูงมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากที่สุด

แต่เมื่อนำความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาทดสอบแล้ว กลับได้พบข้อมูลที่น่าสนใจมาก คือในกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยต่ำ และมีระดับการศึกษาต่ำนั้น ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมิได้เป็นสาเหตุที่ทำให้คนมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกันอย่างใด แต่พวกที่มีการศึกษาสูง และมีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยต่ำ ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย เป็นผู้มีส่วนกำหนดอยู่บ้าง ส่วนในกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยสูงนั้น ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย เป็นสาเหตุอันสำคัญยิ่งที่ทำให้บุคคลที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกันมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากน้อยต่างกัน

2.3 แยกตามอาชีพ

จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อาชีพข้าราชการมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ๆ

เมื่อนำความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยมาวัดอีกชั้นหนึ่ง จึงได้พบว่า ในกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยต่ำ ความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยเป็นตัวกำหนดอย่างหนึ่ง ที่ทำให้คนที่มีอาชีพแตกต่างกัน มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งแตกต่างกัน แต่ในกลุ่มที่มีความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยสูง กลับพบว่าความศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ไม่ได้มีอิทธิพลใดๆ ที่ทำให้คนแต่ละอาชีพ มีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครแตกต่างกันเลย

สรุป

ผลจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีประเด็นที่ได้ค้นพบที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง ซึ่งพอสรุปได้เป็นประเด็น ๆ ดังนี้ คือ

1. ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครระหว่างเพศชายและเพศหญิง ผลปรากฏว่า เพศชายมีความรู้มากกว่าเพศหญิง ทั้ง ๆ ที่ในสภาพปัจจุบันเพศหญิงได้พากันเรียกร้องสิทธิต่าง ๆ มากมาย รวมทั้งสิทธิทางการเมืองด้วย กอปรกับโอกาสทางการศึกษาเล่าเรียน โอกาสในการติดต่อกับสังคมภายนอกครอบครัว และโอกาสอื่น ๆ เพศหญิงมิได้ยิ่งหย่อนไปกว่าเพศชายเลย แต่ความรู้ด้านนี้เพศหญิงยังมีน้อยกว่าเพศชาย ซึ่งอาจหมายถึงว่า ในเรื่องการบ้านการเมืองนั้น เพศหญิงยังคงมีความสนใจ ความตื่นตัว ความกระตือรือร้น และความอยากที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง น้อยกว่าเพศชาย

2. วัยหนุ่มสาว มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง มากกว่าวัยกลางคน และวัยสูงอายุ จากข้อค้นพบอันนี้ อาจเป็นนิมิตรหมายที่ดีสำหรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยในอนาคตเพราะคนในวัยหนุ่มสาวในวันนี้ ก็จะกลายเป็นวัยกลางคนและวัยสูงอายุในวันข้างหน้า หรือเด็กในวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้านั้นเอง ซึ่งต่อไป คนในวัยหนุ่มสาวเหล่านี้จะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในทางการเมือง และจะเข้ามาเป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารประเทศ เมื่อมีความรู้ความเข้าใจในทางการเมืองดี ความเป็นประชาธิปไตยของไทยก็มีโอกาสจะพัฒนาให้เจริญยิ่งขึ้นไป

3. ประเด็นที่น่าสนใจยิ่งกว่าคือ ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ของเกษตรกรกล่าวกันว่า คนไทยที่เป็นเกษตรกรมีอยู่ประมาณร้อยละ 85 ของประชากรทั้งประเทศ และในบรรดาผู้ที่ เป็นเกษตรกรเหล่านี้ มีประมาณร้อยละ 57.20 เป็นผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง และผู้สมัครที่ตนออกเสียงลงคะแนนให้เลย เมื่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ พากันไปเลือกตั้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีความรู้ในพรรคการเมือง หรือในผู้สมัครที่ตนเลือกเช่นนั้น จะพออนุมานได้ไหมว่า สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้นไม่ได้เป็นผู้แทนของประชาชนอย่างแท้จริงเพราะในจำนวนผู้ที่ไปออกเสียงเลือกตั้งนั้น ก็มีจำนวนเกินกว่าครึ่งหนึ่งซึ่งไม่มีความรู้เรื่องการบ้านการเมืองเลยและยังมีผู้ที่ไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งอีกซึ่งมีจำนวนมากมาย

4. ประเด็นที่น่าเป็นห่วงอย่างยิ่ง คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

โครงการเผยแพร่ความรู้ทางการเมือง
ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินการมาเป็นเวลา

LI RT

นานพอสมควรนั้น ผลปรากฏว่า โครงการดังกล่าวไม่ได้เสริมสร้างให้ประชาชนโดยมีความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยเพิ่มขึ้นเลย การที่ประชาชนพากันไปเสี่ยงเลือกตั้ง ทั้ง ๆ ที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่ตนเลือกเช่นนี้ ย่อมเป็นอันตรายระบอบการปกครองเป็นอย่างยิ่ง เพราะประชาชนได้มอบอำนาจอธิปไตยให้แก่บุคคลกลุ่มบุคคลที่ตนไม่รู้จัก เปรียบเสมือนกับการยื่นอาวุธให้แก่มือโจร ซึ่งรังแต่จะก่อให้เกิดความเดือดร้อนเสียหายแก่ตนเองและส่วนรวมได้ในภายหลังเพราะประชาชนจะไม่มีโอกาสทราบเลยว่า ผู้แทนของตนนั้น เป็นคนดีหรือไม่ มีความซื่อสัตย์สุจริตมากน้อยเพียงใด และมีความสามารถพอที่จะบริหารประเทศชาติบ้านเมืองให้ไปรอดปลอดภัยหรือไม่ ฯลฯ

5. ที่มีคนกล่าวว่า ปัจจุบันคนไทยนิยมเลือกพรรคมากกว่าเลือกบุคคลนั้น ยังไม่อาจจะเชื่อได้สนิทใจนักเพราะจากการวิจัยครั้งนี้ได้พบว่า ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งมากกว่ารู้จักพรรคการเมือง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4

ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมืองและผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ความรู้	ไม่รู้	รู้น้อย	รู้ปานกลาง	รู้มาก	รวม
ความรู้เกี่ยวกับพรรคการเมือง	(309) 33.4	(330) 35.7	(203) 21.9	(83) 9.0	(925) 100.0
ความรู้เกี่ยวกับผู้สมัคร	(279) 30.2	(156) 16.9	(341) 32.9	(146) 16.0	(925) 100.0

ข้อเสนอแนะ

เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังค่านิยมทัศนคติ ความเชื่อมั่น และความศรัทธาในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแก่ประชาชนโดยทั่วไปให้มากยิ่งขึ้น แต่ต้องตระหนักให้มากกว่า

LIERT

การให้การศึกษอบรมในทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยนั้น ไม่สามารถบรรลุผลสำเร็จได้เพียงการพูดการสอนตามตัวหนังสือหรือทฤษฎีเพียงอย่างเดียว เพราะประชาชนมีพื้นฐานความรู้ วิธีการดำเนินชีวิต สภาพแวดล้อม ตลอดจนพื้นฐานอื่น ๆ ไม่เหมือนกัน ย่อมไม่สามารถเข้าใจซาบซึ้งในหลักเกณฑ์กลไกตลอดถึงวัฒนธรรมทางการเมืองได้เท่าเทียมกันแต่จะต้องตระหนักถึงวิธีการ และการปฏิบัติให้เป็นตัวอย่างอีกด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นแรงจูงใจ และกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวและกระตือรือร้น ในการเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยการที่จะกระทำได้เช่นนั้น น่าจะดำเนินการตามวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. ผู้นำทางการเมืองระดับรัฐต้องแสดงออกให้ชัดเจน จริงจัง หนักแน่น ว่ามีความตั้งใจแน่วแน่และจริงใจ ต่อการให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และเน้นให้เห็นการปฏิบัติอย่างจริงจังในเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของบ้านเมือง โดยกระบวนการของระบอบประชาธิปไตย แทนการใช้อำนาจปฏิวัติรัฐประหาร

2. พรรคการเมืองจะต้องปรับปรุงกลไกการบริหารพรรคให้มีประสิทธิภาพ และเป็นสถาบันให้การศึกษอบรมทางการเมืองแก่ประชาชน อันจะเป็นการแบ่งเบาภาระของทางราชการในการโฆษณาประชาสัมพันธ์และการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งจะมีส่วนจูงใจให้ประชาชนหันมาสนใจทางการเมือง และเข้าใจเกี่ยวกับระบบพรรคการเมืองเพิ่มขึ้นด้วย

3. ผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแต่ละคน จะต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง ในการสร้างพฤติกรรมทางการเมืองที่ถูกต้อง และไม่ขัดต่อตัวบทกฎหมายระเบียบแบบแผน เพราะนักการเมืองหรือผู้สมัครรับเลือกตั้ง ย่อมจะเป็นผู้นำและผู้สอนที่ดี เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแก่ประชาชน

4. หากมีความจำเป็นเพื่อความมั่นคงและความปลอดภัยของสถาบัน สำคัญ ๆ ของชาติ ก็ไม่ควรยึดอำนาจเพื่อล้มล้างระบบรัฐสภา หรือยกเลิกพรรคการเมืองและยกเลิก

รัฐธรรมนูญ ควรดำเนินการยุบสภาเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่โดยเร็ว และนอกจากนี้ควรมีการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นทุกระดับ เพื่อให้ประชาชนได้คลุกคลีกับกระบวนการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องกัน อันจะเป็นการเสริมสร้างให้ประชาชนเกิดความสนใจ ควบคู่กันกับการเลือกตั้งตัวแทนของตน

5. ทั้งสมาชิกวุฒิสภา วุฒิสภาและสถาบันทางการเมืองอื่น ๆ ควรมีการปรับปรุงแก้ไขตนเองในบางสิ่งบางอย่าง เพื่อสร้างความศรัทธา และความดีงามต่อประชาชน ซึ่งเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

“พระสงฆ์ควรมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไร”

โดย บุญเรือง บุรภักดิ์

เมื่อพูดถึงคำว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไร เราจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องสถาบันพระพุทธศาสนาเสียก่อนว่าพระพุทธศาสนานั้นเมื่อก้าวโดยองค์ประกอบมี 2 ประการ คือตัวหลักธรรมคำสอนหนึ่ง และตัวสถาบันหนึ่ง (อันมีวัดและพระสงฆ์เป็นตัวแทนที่เป็นรูปธรรม) แม้ว่าหลักพุทธธรรมจะเป็นไปเพื่อประโยชน์และความสุขของมหาชน (พหูชนะ หิตายะ พหูชนะ สุขายะ) ก็ตาม หากตัวสถาบันสงฆ์เกิดความย่อหย่อนอ่อนแอ ไม่สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์เพราะเหตุใดก็ตามแต่ พุทธธรรมนั้นก็จะมีอันเสื่อมสยดพังทลายไปอย่างแน่นอน และจะต้องพิจารณาถึงสภาพของประเทศไทยขณะนี้ว่าประเทศไทยเราเป็นเมืองพุทธ มีวัดกว่า 25,609 วัด พระกว่า 200,000 รูป สามเณรกว่า 100,000 รูป และพุทธศาสนิกชนอีกเต็มประเทศ ฉะนั้นจึงมีปัญหาทางสังคมมากขึ้นเรื่อย ๆ บางอย่างถึงขั้นวิกฤต ก็คงต้องลงคะแนนความเห็นทางใดทางหนึ่งใน 2 ทางคือ

1. พระพุทธศาสนาไม่เกี่ยวข้องกับความคิดความเลว หรือ
2. ประเทศของเราไม่ได้ประยุกต์พุทธศาสนามาใช้อย่างถูกต้อง

คำถามสองประการนี้หากเราเชื่อประการแรก พุทธศาสนาก็จะไม่มีประโยชน์แก่สังคมไทยเลย และนี่ไม่เป็นความจริง แต่หากเราเชื่อประการหลังก็เป็นหน้าที่ของพุทธศาสนิกจะต้องประยุกต์ธรรมมาใช้ ให้ถูกต้องต่อไป

LIART

คำถามเกี่ยวกับ “พระสงฆ์ควรจะมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไร” นี้ เป็นคำถาม กล่าวถึงกันอยู่เสมอ แต่ก็มีชาวพุทธแต่เพียงจำนวนน้อยที่คิดคำนึงด้วยความห่วงใย และหาทางแก้ไขอย่างรีบเร่งด้วยความเข้าใจ แม้คำว่าบทบาทซึ่งในทางสังคมวิทยาหมายถึง การหน้าที่หรือพฤติกรรมที่สังคมกำหนด และคาดหมายให้บุคคลกระทำ อนึ่ง มีผู้ให้ทัศนะว่า บทคือตัวบทหรือหลักการได้แก่พระธรรมวินัยที่ห้ามหรือเปิดช่องแก่ภิกษุ และบาทคือพฤติกรรมหรือวิธีการอันได้แก่การประยุกต์หลักธรรมวินัยดังกล่าวมาใช้ ให้ได้สมสมัย สอดคล้องกับการแก้ไขปัญหาสังคม เพื่อความร่วมมือกันแก่มนุษย์นิกรทั้งหลาย ยิ่งไปกว่านั้นเพื่อจะให้มองเห็นภาพพจน์ ได้แจ่มแจ้งขึ้น บทก็คือทาง บาทก็คือต้น บทบาทก็คือทางของต้น จึงให้ความชัดเจนยิ่งขึ้นว่าเมื่อถามถึงบทบาทของพระสงฆ์ไทยหรือพระสงฆ์ควรจะมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไรนั้นก็คำถามว่า พระสงฆ์ไทยจะไปทางไหนกันนั่นเอง

อย่างไรก็ดีดังกล่าวดำเนินว่า พระพุทธศาสนากล่าวโดยองค์ประกอบแล้ว ประกอบไปด้วยองค์ 2 คือ คำสอนประการหนึ่งและตัวสถาบันประการหนึ่ง ณ ที่นี้ขอให้ความหมายของคำว่าสถาบันของพระพุทธศาสนา ซึ่งหมายถึงวัดและพระสงฆ์ วัดและพระสงฆ์ประกอบกันเป็นสถาบันศาสนา ซึ่งเป็นหนึ่งในตรีบุรutiแบบไทย ที่มีกล่าวกันว่าประเทศไทยมีชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์เป็นเอกลักษณ์ โดยถือว่าชาติคือราชนครศาสนา คือสถาบันรวม และพระมหากษัตริย์คือความคิดเรื่องธรรมราชา

ก่อนจะพิจารณาว่าพระสงฆ์ควรจะมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไร จำต้องหันไปดูบทบาทดังกล่าวในอดีตและปัจจุบันด้วย เพราะอดีตมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าปัจจุบัน เป็นครูหรือคณฉ่องสะท้อนให้เราเข้าใจสภาพปัจจุบันได้อย่างถูกต้องและเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่ง

พระสงฆ์ ซึ่งเป็นหนึ่งในพระรัตนตรัย ท่านได้กำหนดคุณสมบัติไว้ว่า หมายถึง ผู้ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าแล้วสอนให้ผู้อื่นปฏิบัติตาม เป็นผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบ ปฏิบัติถูกต้องต่อพระธรรมวินัย เป็นผู้เผยแพร่คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า เป็นศาสนทายาทสืบอายุพระพุทธศาสนาเป็นบุคคลตัวอย่างของการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ เป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม เป็นพยานแห่งการตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า เป็นที่พึ่งทางใจ

ของประชาชน เป็นผู้นำในการพัฒนาท้องถิ่น เป็นครู เป็นผู้รักษามรดกของชาติ (โบราณวัตถุและศิลปกรรมในวัด) เป็นผู้ให้มากแต่รับน้อยเท่าที่จำเป็น

พระสงฆ์ในยุคแรกท่านหมายถึงอริยสงฆ์ ในทางธรรมหมายถึงบุคคลผู้บรรลุนิพพานทั้งบรรพชาและคฤหัสถ์ เป็นบุคคลผู้มีอุตมคติซึ่งก่อให้เกิดสังคมอุตมคติ ต่อมาพระพุทธเจ้าได้ขยายสังคมอุตมคติออกไป และผนวกสมมติสงฆ์ไว้ด้วย เพราะมุ่งปฏิบัติเพื่ออุตมคติดังกล่าวด้วยมีพระมหากษัตริย์คุณเป็นเบื้องหน้า ทั้งมีพระประสงค์จะเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย เช่น ให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ในกิจการสำคัญ ๆ ที่เรียกว่าสังฆกรรม ช่วงนี้คำว่า “สงฆ์” นั้นหมายถึง พระภิกษุตั้งแต่ 4 รูปขึ้นไป อันเป็นความหมายทางพระวินัย ผลที่เห็นชัดคือ เกิดระบบการปกครองที่สมบูรณ์ที่สุดที่โลกมี คือ ระบบธรรมาธิปไตย

พระสงฆ์ในปัจจุบันคือผู้ที่พำนักอาศัยอยู่ในวัด มีชีวิตอยู่ด้วยอุตมคติ ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า เป็นศูนย์รวมแห่งความเคารพนับถือ เลื่อมใสของมหาชน เพราะท่านเป็นที่พึ่งทางใจ เป็นผู้นำหรือยกจิตวิญญาณของสังคมให้สูงขึ้น พ้นจากความมืดของอกุศล เช่น ความโลภ โกรธ หลง เป็นต้น เป็นตัวแทนของวัดในบทบาทต่าง ๆ ที่มีต่อสังคม

ในแง่ของพระสงฆ์ตามพุทธประสงค์ในพระพุทธศาสนา พระพุทธองค์ได้ทรงกำหนดให้ชีวิตของพระสงฆ์มีหน้าที่ผูกพันกับสังคม ทั้งภายในคือสังคมของพระสงฆ์เอง และภายนอกคือสังคมชาวบ้าน

ในสังคมพระสงฆ์ จะเห็นได้จากบทบัญญัติในทางพระวินัย เริ่มตั้งแต่อยู่ร่วมกันในวัด การกำหนดเขตสีมา อุโบสถ ปวารณาและกิจการต่าง ๆ ที่ให้พระสงฆ์เป็นใหญ่ ซึ่งเรียกว่าสังฆกรรม เป็นต้น แม้การเคารพกันก็ถือตามลำดับอายุพรรษา เป็นต้น

ในสังคมของชาวบ้าน พระองค์ได้กำหนดให้พระสงฆ์ฝากชีวิตการเป็นอยู่บ้านบ้จ้ายสัไว้กับชาวบ้านในทางพระวินัย แม้ในทางธรรมะก็มีพุทธพจน์เตือนให้พระสงฆ์มีความสำนึกในหน้าที่ และมีความสำนึกรับผิดชอบที่จะต้องมีชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์และความสุขแก่มหาชน เช่น “ให้บรรพชิตพิจารณาเนื่อง ๆ ว่า ความเป็นอยู่ของเราเนื่องด้วยผู้อื่น ... วันคืนล่วงไป ๆ บัดนี้เรากำลังกระทำอะไรอยู่” ภิกษุทั้งหลาย สมัยที่ไม่เหมาะสม

สำหรับบำเพ็ญเพียรมี 5 อย่างดังนี้คือ.... อีกประการหนึ่งสมัยที่ทุกข์ภัย ข้าวเสียห
หาบิณฑบาตยาก ไม่สะดวกที่จะยังอดตภาพให้ถ้วนอยู่ด้วยการแสวงหาบิณฑบาต นี่เป็น
สมัยที่ไม่เหมาะสมสำหรับบำเพ็ญเพียรข้อที่สาม

“อีกประการหนึ่ง สมัยที่มิภัย มีการก่อความกำเริบในป่าดงชาวชนบทพากั
ดรนอพยพหนีไป นี่เป็นสมัยที่ไม่เหมาะสมสำหรับบำเพ็ญเพียรข้อที่สี่”

พระพุทธพจน์ตรัสสอนแก่สาวกตอนจะส่งไปประกาศพระศาสนา นั้น จะเป็
ข้อให้ทราบถึงบทบาทพระสงฆ์อย่างชัดเจนคือ

“ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขขอ
มหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและ
มนุษย์ทั้งหลาย”

“ภิกษุทั้งหลาย พราหมณ์ และคฤหบดีทั้งหลาย เป็นผู้มีอุปการะมากแก่พร
เธอ บำรุงพวกเธอด้วยจีวร บิณฑบาตเสนาสนะและคิลานเภสัช แม้เธอทั้งหลายก็จงมี
อุปการะมากแก่พราหมณ์และคฤหบดีทั้งหลาย จงแสดงธรรมอันงามในเบื้องต้น งามใน
ท่ามกลาง งามในที่สุด จงประกาศแบบอย่างการครองชีวิตอันประเสริฐ พร้อมทั้งอรร
พร้อมทั้งพญานะบริสุทธ์ บริบูรณ์สิ้นเชิง แก่พราหมณ์และคฤหบดีเหล่านั้นเถิด”

“ภิกษุทั้งหลาย คฤหัสถ์และบรรพชิตทั้งหลาย ต่างอาศัยกันและกันด้วย
อาวาสถานและธรรมทาน อยู่ประพฤติพรหมจรรย์นี้เพื่อต้องการสลัดโอฆะเพื่อทำความ
สิ้นทุกข์โดยชอบด้วยอาการอย่างนี้”

“ภิกษุทั้งหลาย เพราะเหตุนี้แล เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เราบริโภค
จีวรบิณฑบาต เสนาสนะและคิลานเภสัช บัจจย เภสัชบริหารของชนเหล่าใด (เราจักทำ
ได้) บัจจยของชนเหล่านั้น เป็นของมีผลมาก มีอันสังคัมมาก และการบรรพชาของเรา
จักไม่เป็นหมัน จักมีผล มีกำไร เธอทั้งหลายพึงศึกษาอย่างนี้แล”

“อนึ่งเธอพึงศึกษาอย่างนี้ว่า เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของตน ควรแท้ที่เดียว
ที่จะทำประโยชน์นั้น ให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท เมื่อพิจารณาเห็นประโยชน์ของผู้อื่น
ก็ควรแท้ที่เดียวที่จะทำประโยชน์นั้นให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท หรือเมื่อพิจารณาเห็น
ประโยชน์ทั้งสองฝ่ายก็ควรแท้ที่เดียวที่จะทำประโยชน์นั้นให้สำเร็จด้วยความไม่ประมาท”

“ดูก่อนคฤหบดีบุตร สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน พึงได้รับการบำรุงจาก
กุลบุตรโดยฐานะ 5 คือ

1. ด้วยกายกรรมประกอบด้วยเมตตา
2. ด้วยวจีกรรมประกอบด้วยเมตตา
3. ด้วยมโนกรรมประกอบด้วยเมตตา
4. ด้วยความเป็นผู้ไม่ปิดประตู (เต็มใจต้อนรับ)
5. ด้วยจัดอาณิสถานถวาย

สมณพราหมณ์ผู้เป็นทิศเบื้องบน เมื่อได้รับการบำรุงจากกุลบุตรโดยฐานะ
5 อย่างแล้วย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรโดยฐานะ 6 คือ

1. สอนให้ละเว้นจากความชั่ว
2. แนะนำให้ตั้งอยู่ในความดี
3. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
4. สอนสิ่งที่ยังไม่เคยได้สดับเล่าเรียน
5. ชี้แจงให้เข้าใจชัดเจนในสิ่งที่ได้สดับเล่าเรียนแล้ว
6. บอกทางสวรรค์ให้ (แนะนำวิถีครองชีวิตให้ได้รับผลดีและความสุข)

นอกจากนั้นในพระวินัยยังมีบทบัญญัติสำหรับให้พระสงฆ์มีความสัมพันธ์กับ
สังคมา (ประชาชน) ในทางที่ถูกต้อง รักษาเกียรติและฐานะให้สมกับที่สังคมได้ให้ความ
เคารพ นับถือ เลื่อมใส และไว้วางใจ ให้อนุเคราะห์สังคมด้วยคุณธรรม หวังให้สังคม
ได้รับประโยชน์อย่างแท้จริง มิได้มีเจตนาแอบแฝง หวังอามิสตอบแทน หรือกลายเป็น
ผู้คลุกคลีกับคฤหัสถ์ไป เช่น

ห้ามมิให้พระสงฆ์ประจบคฤหัสถ์ด้วยการยอมตนลงรับใช้เขาในกิจการต่าง ๆ

ห้ามมิให้เป็นคนมักขอ เห็นแก่ได้ เพราะจะทำให้คนเสื่อมศรัทธาจากพระสงฆ์
และพระศาสนา

พระพุทธเจ้ายังได้บัญญัติลงโทษแก่ผู้ทำลายสัมพันธ์อันดีระหว่างพระภิกษุและ
คฤหัสถ์ เช่น ให้สงฆ์พิจารณาลงปฏิสารณียกรรมแก่พระภิกษุผู้ทำความผิดต่อคฤหัสถ์ หา

LIART

ทางกำจัดผลของเขา ทำให้เขาเดือดร้อน ยุแหย่ให้ศัตรูแตกแยกกันหรือรับคำเขาแล้วทำจริง เป็นต้น โดยลงโทษให้ไปขอขมาต่อศัตรูนั้น ในทำนองเดียวกันก็ทำแก่ศัตรูที่ทำผิดต่อสงฆ์ ในความผิดที่คล้ายคลึงกันนั้นก็มิบทบัญญัติให้สงฆ์ลงโทษกว่าบาตรได้เช่นเดียวกัน

มีพระพุทธรูปอีกมากแห่งที่ตรัสสอนเกี่ยวกับชีวิตทางสังคมของพระสงฆ์ ขนำมาเป็นตัวอย่างอีกดังนี้ คือ

“ความเป็นผู้มีมิตรดี มีสหายดี มีเพื่อนดี เท่ากับเป็นชีวิตพรหมจรรย์ทั้งหมดทีเดียว”

“อีกประการหนึ่ง ภิกษุพึงเป็นผู้ขยันไม่เกียจคร้าน ในกิจที่คนทั้งหลาย ทั้งงานสูง งานต่ำของเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลายประกอบด้วยปัญญาสำหรับพิจารณาธุระภายในกิจนั้น สามารถจัดทำได้... นี้เป็นนาถกรรมธรรมข้อหนึ่ง”

“ภิกษุพึงยินดีการนั่งผู้เดียว การนอนผู้เดียว ไม่เกียจคร้าน เทียวไปผู้เดียว พึงเป็นผู้ยินดีในเขตป่า”

“ภิกษุผู้จุดเอาไว้นั้นคืออะไร ? กล่าวคือ พระภิกษุในพระธรรมวินัยนี้เป็นผู้คลุกคลีเพิลิตเพิลิน โสภณเร่าอยู่กับพวกภิกษุ เมื่อเขาสุขก็สุขด้วย เมื่อเขาทุกข์ก็ทุกข์ด้วย ย่อมนำตนเข้าไปวุ่นในกิจการที่เกิดขึ้นของเขานี้แล เรียกว่ามนุชย์จุดเอาไว้”

พุทธรูปที่ยกมาแสดงนี้ เป็นเครื่องกำหนดขอบเขตความสัมพันธ์ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมให้อยู่ในสภาพที่พอเหมาะพอดีอย่างถูกต้อง เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและพระศาสนา

สรุปแล้ว หน้าที่และความผูกพันระหว่างพระสงฆ์และสังคมมีองค์ประกอบ 3 ประการคือ

1. การดำเนินชีวิตของพระสงฆ์ ต้องอาศัยปัจจัยสี่ที่ชาวบ้านถวาย
2. สภาพและเหตุการณ์ในสังคม ย่อมมีผลเกี่ยวข้องกับการบำเพ็ญสมณธรรม
3. โดยคุณธรรมคือเมตตากรุณาจะต้องช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นทุกข์

พระสงฆ์ควรมึบทบาทช่วยสังคมอย่างไร เมื่อจะตอบปัญหาดังกล่าวนี้ เราจะ
 ต้องพิจารณาว่าบทบาทตามหน้าที่ของพระสงฆ์จริง ๆ ก็คือ ธรรมทาน แปลว่า การให้ธรรม
 การให้ธรรมนั้นมีความหมายกว้างมาก เพราะคำว่าธรรมหรือธรรมในภาษาบาลี เป็นคำที่มี
 ความหมายกว้างที่สุด แต่ถ้าแยกประเภทใหญ่ ๆ ก็มี 2 อย่างคือ ความจริง กับความดีงาม
 เป็นเรื่องของปัญญาอย่างยิ่ง คุณธรรมอย่างหนึ่ง การให้ธรรมจึงหมายถึงการให้ความรู้
 ความเข้าใจและหลักคุณความดีหรือให้หลักการที่จะให้มนุษย์เข้าถึงสัจธรรมและได้ประสบ
 สิ่งที่ดีงาม คือ ทำให้คนเกิดความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้อง ตั้งแต่ความรู้
 ขั้นสูงสุดเข้าใจในชีวิตนี้ว่าคืออะไร สภาวะที่แท้จริงของสิ่งทั้งหลายเป็นอย่างไร ลงมาจน
 ถึงความเข้าใจทั่ว ๆ ไปเกี่ยวกับจริยธรรมในการดำรงชีวิต เป็นแง่ของสัจธรรมอย่างหนึ่ง
 จริยธรรมอย่างหนึ่ง รวมความคือ ช่วยประชาชนในทางปัญญาและในทางคุณธรรม อันนี้
 เป็นบทบาทหลัก อะไรก็ตามที่เข้าอยู่ในแฉนี้ จะเป็นการอบรมสั่งสอนเป็นที่ปรึกษา
 แนะนำต่าง ๆ ก็เรียกว่าไปกันได้ ถ้าเขวออกไปจากแฉนี้ ก็นับว่าเป็นการคลาดเคลื่อน
 อย่างสภาพสังคมในปัจจุบันนี้เราจะต้องมองไปว่าพระสงฆ์ทำหน้าที่หลักดังกล่าวนี้ ได้แค่
 ไหน เพียงใด เพราะสภาพสังคมได้เปลี่ยนไปมาก โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจและการเมือง
 ตลอดทั้งระบบการศึกษาสมัยปัจจุบัน ผลของการปกครองที่แปลกหน้า และเศรษฐกิจที่
 ถือเงินเป็นสรวง ได้ก่อปัญหาความสับสนในทางจริยธรรม ประชาชนถือเงินเป็นสรวง
 มากกว่าธรรมะ เมื่อสภาพสังคมเป็นเช่นนี้ บทบัญญัติทางธรรมวินัยที่กำหนดไว้ว่าพระสงฆ์
 ต้องมีความผูกพันกับสังคมคือ ตามหลักว่าพระต้องพึ่งอาวาสถานได้แก่ปัจจัยสี่จากคฤหัสถ์
 แล้วตอบแทนคฤหัสถ์ด้วยการให้ธรรมทาน ทีนี้มีปัญหาว่าพระสงฆ์มีความสามารถที่จะตอบ
 แทนด้วยธรรมทานหรือไม่ ถึงไม่สามารถ ท่านก็ยังต้องมีความสัมพันธ์กับประชาชน ทั้ง
 เพื่ออาวาสถานด้วย ทั้งเพื่อรักษาระบบความแห่งสัมพันธ์ที่ดีกับประชาชนด้วย การจะรักษา
 ความสัมพันธ์นี้ไว้ได้นั้น ข้อสำคัญต้องมีน้ำใจเมตตาช่วยประชาชนในรูปใดรูปหนึ่ง ถ้า
 จะช่วยในแง่ธรรมทานตามหน้าที่ที่แท้จริง ช่วยได้หรือไม่ น่าสงสัยเสียแล้ว ถ้าไม่มีความรู้
 ไม่มีการศึกษาดีพอ ไม่รู้ธรรมลึกซึ้งจริงจริง ไม่เข้าใจสภาพสังคมที่เป็นอยู่ ไม่เข้าใจความ
 รู้สึกนึกคิดของคนก็ช่วยไม่ได้ แต่ก็ต้องช่วยในรูปใดรูปหนึ่ง เขามาปรึกษา มารบายทุกข์

ไม่รู้จะแนะนำ หรือแก้ปัญหาก็ไม่เข้าใจ สภาพสังคมก็ไม่เข้าใจ ธรรมะก็ไม่เข้าใจ เอาธรรมะข้อไหนออกมาใช้และอธิบายให้สัมพันธ์กับชีวิตของเขาในสภาพสังคมปัจจุบันอย่างไร ก็ไม่เข้าใจ วิธีอะไรที่ดีที่สุดก็ต้องปลอมโยน ปลอมโยนแล้วยังไม่พอ หาทางชี้ให้มากขึ้น ให้สบายใจมากขึ้น ดูหมอบให้ก็เป็นทางหนึ่ง ที่ช่วยปลอมประโลมทางจิต ชี้ให้เขามีความหวังเป็นการอนุเคราะห์ไปทางหนึ่ง แค่นี้ ๆ ไปได้ลาภผล ชักจิตใจเลยกกลเป็นหลงลาภสักการะไปอย่างนี้เป็นต้น รวมความแล้วตำแหน่งของปัญหามันอยู่ลึกซึ่งลงไปถึงว่าเป็นเพราะพระสงฆ์ไม่สามารถทำหน้าที่ตามบทบาทของท่านได้ ทำไมท่านจึงทำไม่ได้เพราะอะไร ก็เพราะเราให้การศึกษาท่านไม่พอ การให้การศึกษาแก่พระเป็นความรับผิดชอบของสังคมด้วยหรือไม่ สังคมได้เอาใจใส่เรื่องนี้หรือไม่ อย่างนี้เป็นต้น เป็นปัญหาที่พัวพันไปหมด จะแก้ปัญหานี้ได้ก็ต้องมองย้อนลึกลงไปถึงการศึกษามองพระด้วย เสร็จแล้วสำรวจการศึกษาของพระดูแล้วเราจะเข้าใจปัญหานี้ได้ดี เรื่องดังกล่าวนี้วงการคณะสงฆ์ไทยปัจจุบันนี้กำลังประสบอยู่ในสภาพดังกล่าวเพราะการศึกษาทางด้านคณะสงฆ์นั้นไม่ได้รับการเอาใจใส่จากฝ่ายบ้านเมืองเท่าที่ควร จะเห็นได้ว่าในอดีตนั้น การศึกษานั้นพระสงฆ์จะมีบทบาทมาตลอด พระสงฆ์มีความรับผิดชอบการศึกษาของชาติโดยตรง ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อเริ่มรัชกาลที่ 6 ได้แยกการศึกษาคณะสงฆ์ออก โดยแบ่งการศึกษาออกเป็นฝ่ายอาณาจักรและฝ่ายศาสนจักร ฝ่ายอาณาจักรจะได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายรัฐบาล โดยตลอดและได้ศึกษาหลักวิทยาการสมัยใหม่อยู่เสมอ ทำให้การปรับตัวของผู้ได้รับการศึกษานั้นทันสมัยและก้าวหน้าตามวิทยาการสมัยใหม่ ส่วนฝ่ายศาสนจักรนั้นได้ถูกปล่อยปละละเลยมาตลอดจนถึงสภาพสังคมในปัจจุบันจึงทำให้พระสงฆ์ที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ให้ธรรมทาน ตามบทบาทอันดีนั้นไม่ได้ดีเท่าที่ควรจะเป็น เพราะการได้รับการศึกษานั้นไม่พอดี และไม่มีความรู้ความสามารถเท่ากับชาวบ้าน จึงทำให้บทบาทด้านการจัดทำให้คนเกิดความรู้ ความเข้าใจสิ่งต่าง ๆ อย่างถูกต้องนั้นแทบไม่เหลืออยู่เลย

ในปัจจุบันบทบาทพระสงฆ์ได้สูญเสียไปเพราะความเจริญแบบตะวันตกได้เข้ามาสู่ประเทศไทย อาจกล่าวได้ว่านับแต่ปลายรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา และก็เริ่มจากในเมืองก่อน แล้วจึงขยายออกไปสู่ชนบท ข้อนี้อาจเห็นได้จาก

1. ความเจริญสมัยใหม่แบบตะวันตกได้นำเอาบทบาทเดิมของพระสงฆ์ไปดำเนินการหมด เช่น โรงเรียน สถาบันการศึกษาประเภทต่าง ๆ โรงพยาบาล สโมสร หอพัก มหรรณพ สถานที่พักผ่อนหย่อนใจ มีองค์การสงเคราะห์ทั้งของรัฐและเอกชน มีระบบศาล เป็นต้น

2. พระสงฆ์ไม่ปรับตัวเข้ากับ ความเจริญสมัยใหม่ พยายามยึดถือและฝึกให้สภาพเดิมคงอยู่ในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป ปลดปล่อยประชาชนไปสัมพันธ์กับอารยธรรมตะวันตกเพียงฝ่ายเดียว จึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างพระสงฆ์และประชาชน ซึ่งมีมาแต่เดิมเริ่มแยกห่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษา

3. ผลจากข้อ 2 ทำให้พระสงฆ์สูญเสียความเป็นผู้นำทางปัญญา สมัยก่อนพระสงฆ์มีความรู้ด้านวิทยาการต่าง ๆ ไม่เฉพาะทางศาสนา ประชาชนจึงให้ความเคารพนับถือเชื่อฟังมากเพราะพระสงฆ์เข้าใจสภาพสังคมและความรู้สึกของชาวบ้านได้ดี คำแนะนำสั่งสอนของท่านจึงมีค่าสูง เป็นของศักดิ์สิทธิ์ ประกอบกับท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรม มีเมตตากรุณา มีชีวิตอยู่เพื่อประโยชน์และความสุขของมหาชน

เมื่อพระสงฆ์ไม่ปรับตัวเข้ากับ ความเจริญสมัยใหม่ โดยเฉพาะการศึกษาหรือวิชาการสมัยใหม่แล้ว เกิดความรู้สึกว่าพระสงฆ์เป็นคนตรีไม่ทันสมัย ไม่อาจเข้าใจกันได้ เพราะพระสงฆ์ขาดความรู้ที่ใช้เป็นสื่อกลางในการนำประชาชนเข้าหาหลักธรรมทางศาสนา ยิ่งกาลเวลาผ่านไปความเข้าใจก็ยิ่งห่างกันจนไม่อาจเข้าใจกันได้และชาวบ้านเห็นว่า

1. พระสงฆ์ไม่รู้วิชาการสมัยใหม่
2. วิชาการที่พระสงฆ์เล่าเรียนไม่อาจนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตหรือช่วยเหลือสังคมได้

ความจริงความเจริญแบบตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาวิชาการสมัยใหม่นั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่พระสงฆ์เองในการเข้าใจโลกและชีวิต และมีผลสะท้อนไปสู่การเข้าใจธรรมช่วยให้การศึกษาพระพุทธศาสนา (พุทธธรรม) มีผลดียิ่งขึ้น แต่เพราะความเข้าใจผิดที่ผู้บริหารคณะสงฆ์ท่านรังเกียจเห็นวิชาการสมัยใหม่เป็นเดียวิจฉานวิชา ไม่สมควรที่พระสงฆ์จะศึกษา

ผู้ศึกษาวิชาการสมัยใหม่ ในขณะที่พระสงฆ์รังเกียจวิชาการดังกล่าวนั้น มีผลให้เขาห่างเหินศาสนา เพราะเขาไม่อาจเข้าใจได้และอยู่ในภาวะไม่แน่ใจ มากกว่าจะไปเป็นรูปของการเป็นปฏิบัติ ดังจะเห็นได้จากปัจจุบันที่มีคนรุ่นใหม่สนใจพุทธศาสนา ทำการศึกษาค้นคว้า ปฏิบัติอยู่ไม่น้อย

บทบาทของพระสงฆ์ที่ต้องพิจารณาในปัจจุบัน

1. ผู้บวชเป็นสามเณร เพื่อรับการศึกษอบรมในทางศาสนาอย่างเต็มที่น้อยลงมาก ในเมื่อโรงเรียนรัฐบาลได้ขยายออกไปทุก ๆ ตำบล สภาพดังกล่าวเห็นได้ชัดขึ้นในชนบท
  2. คนบวชเรียนอยู่จำพรรษาดำพระเพณีน้อยลง แต่นักบวชเพียงระยะสั้น ๆ เช่น 7 วัน 15 วัน หรือ 1 เดือน เพราะเหตุปัจจัยทางเศรษฐกิจอื่น ๆ เช่น
    - ก. ชาวบ้านไม่อาจพึ่งการทำนาอย่างเดียวได้ ต้องทำงานอย่างอื่นเมื่อสิ้นฤดูนาแล้ว หรือต้องทำนา 2 ครั้ง
    - ข. ผู้ทำธุรกิจ ก็เร่งชวนขวายเป็นการค้าและขยายธุรกิจของตนยิ่งขึ้น
  3. ชาวบ้านโดยเฉพาะคนมีอายุและคนชรา ก็ไปทำบุญรักษาศีลในวัดในวันธรรมสวนะน้อยลง เพราะต้องอยู่บ้านในขณะที่ลูกหลานไปทำงานนอกบ้าน ยิ่งในเมืองในแต่ละวัดมีเพียงไม่กี่คน
  4. การศึกษาของพระสงฆ์ต่ำ การศึกษาที่มีอยู่ก็ไม่ได้รับการสนับสนุนหรือรับรองจากคณะสงฆ์หรือรัฐบาลอย่างแท้จริง ทั้งไม่สู้จะขยายไปสู่ชนบท เพราะขาดการสนับสนุนจากสถาบันหลักดังกล่าวแล้ว จึงทำให้ผู้เรียนขาดความมั่นใจ ผู้บริหารขาดความอบอุ่นและกำลังใจ ไม่อาจสนองความต้องการด้านการศึกษแก่พระในชนบทได้ ครั้นจะเข้าในเมืองก็หาที่พำนักยาก
- ความเป็นอยู่ของพระในชนบทค่อนข้างแร้นแค้น บางแห่งชาวบ้านไม่มีกำลังอุปถัมภ์ หรือบางที่ท่านก็ไม่อยากอยู่ในที่นั้น ๆ เพราะไม่มีความเจริญก้าวหน้าในชีวิต บางวัดก็ขาดพระประจำอยู่ พระผู้บริหารในเมืองไม่สู้เอาใจใส่พระในชนบทผู้ทำงานเพื่อพระศาสนาอย่างแท้จริง

ทัศนะทั่วไปเข้าใจว่า พุทธศาสนาในเมืองไทยเจริญรุ่งเรืองมาก พระสงฆ์ในเมืองจึงมองข้ามข้อเท็จจริงในวัดของตน เพราะเห็นมีชาวต่างประเทศเข้ามาสนใจพระพุทธศาสนา หรือส่งพระไปประกาศศาสนาในต่างประเทศ ไปสร้างวัดในต่างประเทศ

ผู้อุปถัมภ์บำรุงวัดและพระพุทธศาสนา ในเรื่องนี้พระสงฆ์ควรจะตระหนักให้มากเป็นพิเศษ

1. ผู้ที่จะอุปถัมภ์วัดอย่างคนรุ่นเก่านี้วันแต่จะน้อยลง
2. รูปแบบการอุปถัมภ์วัดส่วนใหญ่ยังหนักไปทางการก่อสร้างด้านวัตถุเช่นเดิม
3. วิชาการสมัยเจริญก้าวหน้า พระผู้ใหญ่รังเกียจว่าเป็นเดียวิจ্ঞานวิชา แต่

กลับมีกิจกรรมแบบของวัดในรูปแบบ เช่น การทำเครื่องราง ปลูกเสก รดน้ำมนต์ สะเดาะเคราะห์ ดูหมอ เจริญบ้าย เป็นต้น เกิดขึ้นสนองความต้องการของคนสมัยใหม่มากขึ้น

เหตุที่วัดได้รับการอุปถัมภ์จากศาสนิกส่วนใหญ่เป็นเรื่องของการก่อสร้างวัตถุและปูชนียสถานต่าง ๆ นั้น อาจเป็นเพราะคติโบราณในสมัยที่วัดยังเป็นศูนย์กลางของสังคม สิ่งของที่สร้างไว้ในวัดจึงเป็นประโยชน์มหาศาลแก่สังคม เพราะวัดได้รับใช้สังคมหรือให้บริการแก่สังคมทุกรูปแบบ สิ่งของที่อยู่ในวัดจึงเป็นสมบัติร่วมหรือของกลางของสังคม ส่วนด้านการศึกษาที่มีผู้ให้ความสนใจให้ความอุปถัมภ์น้อยทั้ง ๆ ที่เป็นรากฐานอันสำคัญของพระศาสนาแม้ในทุกวันนี้

ปัจจุบันมีเสียงตำหนิพระสงฆ์มากขึ้น ซึ่งความเป็นจริงข้อเสียอาจมีไม่มากนักซึ่งเกิดจากคนไม่ดีส่วนน้อย แต่การสื่อสารในปัจจุบันรวดเร็วและกว้างขวาง ในเรื่องนี้ควรทบทวนและพิจารณาปรับปรุงประสิทธิภาพพระ ระบบการปกครองคณะสงฆ์ในระดับต่าง ๆ เพื่อแก้ไขรักษาความดีงามไว้ให้ดีที่สุด

ในปัจจุบันแม้บทบาทของวัดและพระสงฆ์จะได้สูญหายไปมากโดยเฉพาะในเมือง แต่ในชนบทก็ยังมีหลายอย่างที่วัดและพระสงฆ์ยังมีบทบาทต่อสังคม แต่อาจเพี้ยนไปบ้าง เช่น

- ในด้านการศึกษา เป็นผู้อุปถัมภ์โรงเรียน แทนการเป็นครูสอนหรือดำเนินงานของโรงเรียน
- ชักชวนให้ชาวบ้านสร้างโรงเรียน

— แนะนำทางการศึกษาให้ชาวบ้าน นำเด็กจากชาวชนบทเข้ามาเรียนในกรุงเทพฯ
 — เมืองงาพัฒนาเข้าไปถึงบ้าน พระสงฆ์ในชนบทก็เข้าร่วมงาน เป็นผู้นำไป
 การเสนอความคิดริเริ่ม เป็นที่ปรึกษา เป็นศูนย์รวมเรียกว่าความร่วมมือ ในการสร้าง
 สาธารณสมบัติและสิ่งสาธารณูปโภค เช่น บ่อน้ำ สะพาน เขื่อน ทำนบ ศาล
 โรงประชุม ฯลฯ

วัดในเมือง ก็ทำหน้าที่อย่างหอพัก มีการควบคุม ฝึกหัดอบรมเด็กนักเรียน
 มาจากชนบท

— รักษาศิลปกรรมและโบราณวัตถุของชาติ เป็นที่ท่องเที่ยว เป็นพิพิธภัณฑ์
 — บทบาทของวัดในเมืองส่วนใหญ่ เป็นไปในด้านพิธีกรรมตามประเพณีการ
 ทำบุญต่าง ๆ เช่น งานศพ เป็นต้น

— เป็นศูนย์กลางบริหารและการปกครองของคณะสงฆ์ เพราะตำแหน่งสำคัญ
 ด้านการปกครองส่วนใหญ่อยู่ในเมือง

— สงเคราะห์ผู้มารับบริการจากวัด เช่น มารักษาโรค พังทรม มาศึกษาเล่าเรียน
 ธรรมซึ่งมีไม่มากนัก

ต่อข้อความที่ว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไรในปัจจุบัน มีข้อสังเกต
 ควรแก่การพิจารณาดังนี้

1. บทบาทของวัดหรือพระสงฆ์ในเมือง เป็นไปในรูปการถึงบทบาทที่หมดไป
 แล้วหรือกำลังจะหมดไปให้กลับมาใหม่ ส่วนในชนบทรักษาทะบาทเดิมไว้

2. บทบาทใหม่ริเริ่มในเมืองและขยายไปสู่ชนบทหรือชนบทปรับตัวตามอย่าง
 ในเมือง

3. บทบาทเดิมไม่อาจคงไว้ได้ทุกอย่างในท่ามกลางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละวัด
 และพระสงฆ์ก็ยังคงหลักการไว้ว่าจะดำเนินไปในรูปแบบใด

4. การริเริ่มบทบาทใหม่ชนิดออกไปหาประชาชน เช่น ยุคแรก ๆ ของการ
 ประดิษฐานพระพุทธศาสนา พระสงฆ์ส่วนใหญ่ยังไม่พร้อม เพราะเหตุผลทางชนบทธรรม
 เนียมประเพณีของสังคมทั้งพระสงฆ์เองไม่เข้าใจปัญหาต่าง ๆ ของสังคมดีพอ ในเรื่องนี้ต้อง

อาศัยศาสนิกที่เข้าใจปัญหาช่วยพระสงฆ์ มิฉะนั้นท่านก็จะอยู่ในสภาพของการรอรับอาราธนา คือคอยทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาในปัญหาต่าง ๆ ของชาวบ้านและคอยรับการอาราธนาไปใน กิจนิมนต์ทางประเพณี

5. วัดและพระสงฆ์มีความสำนึกและรู้สึกตัวต่อพันธะที่ผูกพัน ต่อสังคมไม่พร้อมกัน การดำเนินงานจึงไม่ประสานกันเกิดข้อเสียหายขาดระบบ ขาดการเตรียมรับ การเปลี่ยนแปลง

บทบาทของพระสงฆ์และวัดไทยยังคงมีต่อไปในอนาคต

ศาสนาทุกศาสนา แม้จะมีปัญหาเพราะถูกระทบกระเทือนหรือหย่อนกำลังก็ยังคงมีความหมายต่อสังคม เพราะ

1. ชีวิตของมนุษย์ไม่อาจอยู่ได้ เพื่อความหมายทางวัตถุอย่างเดียว แม้จะสร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ก็จะต้องเหนื่อยหน่ายเพราะไม่รู้จักจบสิ้น ทั้งไม่อาจสนองความต้องการได้แท้จริง คุณค่าทางจิตใจจึงมีความหมายต่อไป

2. ไม่มีอุปกรณ์ใดๆ ที่จะควบคุมความประพฤติกรรมของมนุษย์ พฤติกรรมของสังคมได้ดีเท่ากับระบบศีลธรรม อันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวควบคุมจิตใจ

3. มนุษย์ยังขาดความรู้ที่แท้จริงเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเฉพาะชีวิตของคน แม้ ว่าวิทยาศาสตร์จะเจริญเพียงใดก็ตาม

ในแง่ของพระสงฆ์ก็น่าจะต้องศึกษาค้นคว้าและปฏิบัติตามธรรมวินัยและวิชาการสมัยใหม่มากยิ่งขึ้น เพื่อตนเองจะได้ปฏิบัติ ได้ถูกต้องและแนะนำผู้อื่นให้ปฏิบัติถูกต้อง ทั้งนี้เพื่อความบริสุทธิ์ของตนเองของสถาบันพระสงฆ์และศาสนา บทบาทที่พระสงฆ์จะช่วยสังคมในปัจจุบันได้นั้นที่ยังพอทำได้นั้นที่ยังพอทำได้ คือ

1. สืบต่อบทบาทเดิมในอดีต
2. บทบาทใหม่ที่เกิดจากความสำนึกของพระสงฆ์

บทบาทเดิมนั้น บางอย่างได้หมดสิ้นไปแล้ว และก็ไม่ต้องดึงกลับมาแม้ใน
ชนบท บทบาทเดิมก็อาจจะต้องเปลี่ยนไป ตามสภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม แม้ที่อยู่
ก็ต้องปรับปรุงให้เข้ากับสภาพใหม่

บทบาทที่วัดและพระสงฆ์จะพึงทำได้ก็อยู่ในหลักการเดิมในอดีต คือ การศึกษา
การเผยแผ่และการสงเคราะห์

การศึกษา

การศึกษาเป็นปัญหาใหญ่ เป็นเรื่องพื้นฐานของความถูกต้อง ความมั่นคงใน
ทางพระพุทธศาสนาการศึกษาของพระสงฆ์เท่าที่จัดการศึกษาอยู่ในปัจจุบันนี้พอสรุปการ
ศึกษาที่คณะสงฆ์จัดทำอยู่มี

1. การศึกษาแบบเดิม เช่น การศึกษานักธรรม การศึกษาภาษาบาลี ยังมุ่ง
สอนให้ผู้เรียนสอบได้ไม่มีการติดตามผลว่าผู้สอบได้มีความรู้เพียงใดยังอยู่ในรูปของวัสดุที่
ผลิตจากโรงงานที่ต้องการปริมาณด้วยจำกัดวัสดุ ด้วยคุณภาพ ขาดการค้นคว้าศึกษาวิจัย
ทำให้ผู้เรียนเข้าใจผิดได้ง่ายว่าเป็นการศึกษาที่ล้าสมัย วัดและพระสงฆ์ ผู้บริหารจะต้อง
ตระหนักและหาทางปรับปรุงเรื่องนี้โดยรีบด่วน ค่านิยมของการศึกษาทั้งสองในศาสนาใน
สายตาของสังคมก็ต่ำต้อย เพราะผู้เรียนเองและสังคมภายนอกมองไม่เห็นว่ามีความสัมพันธ์
หรือจำเป็นแก่ชีวิตอย่างไร

2. การศึกษาแบบใหม่ ในรูปโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญศึกษา วิทยาลัย
สงฆ์หรือหรือมหาวิทยาลัยสงฆ์ ทำให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาวิชาการสมัยใหม่ควบคู่กันไป
พระสงฆ์เข้าใจโลกและชีวิตและมีผลต่อการเข้าในธรรมชาตยิ่งขึ้น วิธีนี้ทำให้เห็นว่า วิชา
การทางศาสนานี้มีความสัมพันธ์กับชีวิตและสังคมอย่างแท้จริง

แต่เป็นที่น่าเสียดายที่การศึกษาแผนใหม่นี้ยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากทาง
คณะสงฆ์และทางรัฐบาลอย่างแท้จริง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรับรองฐานะการศึกษา จึงทำ
ให้ผู้ศึกษาขาดความมั่นใจในอนาคต สิ่งที่เห็นได้ชัดก็คือในแง่ของผู้เรียน เมื่อจบการศึกษา
ระดับ ม. 6 ก็มักจะหาทางไปเรียนที่อื่น ในแง่ของผู้บริหารและผู้สอนขาดความมั่นใจอบ
อุ่นและกำลังใจ

การให้บริการด้านการศึกษาแก่สังคม อันเป็นสำนักใหม่ของพระสงฆ์ คือ

(1) โรงเรียนพระพุทธรศาสนาวันอาทิตย์ ซึ่งขณะนี้ได้ขยายไปทั่วประเทศ นับเป็นทางหนึ่งในการสร้างอุบาสก อุบาสิการุ่นใหม่ขึ้น ซึ่งหวังว่าจะได้พุทธศาสนิกชนที่มีคุณภาพ และเป็นกำลังของพระศาสนา

(2) การไปสอนวิชาศีลธรรมตามโรงเรียนต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นในเมือง แต่ยังไม่มากนัก หากทางรัฐและคณะสงฆ์ถือเป็นนโยบายสำคัญ น่าจะเกิดผลดี เพราะเป็นงานที่วัดและพระสงฆ์ได้ทำมาแล้วในอดีต ทั้งยังเปิดโอกาสให้พระสงฆ์ได้ทำงานด้วยจิตใจที่มุ่งเสียสละ เป็นการอนุเคราะห์สังคมด้วยธรรมทานเป็นไปตามข้อผูกมัดทางสังคมตามพุทธประสงค์ การให้พระสงฆ์มีส่วนร่วมในการศึกษา เท่ากับสนับสนุนให้ท่านได้ปฏิบัติหน้าที่มากยิ่งขึ้น หากไม่ให้พระมีส่วนร่วมก็เท่ากับตัดพระสงฆ์ ออกจากหน้าที่ในการเผยแผ่ทางศีลธรรม

(3) พระตั้งโรงเรียนและดำเนินการเองในรูปของโรงเรียนราษฎร์ คล้ายที่ทางองค์การศาสนาคริสต์ดำเนินการอยู่ ซึ่งยังมีไม่มากนัก บางแห่งได้ผลดีมากและพระทำการสอนในวิชาต่าง ๆ ที่ขัดกับสมณภาวะ

การให้พระสงฆ์เข้าไปมีบทบาทในการศึกษาของชาติ จะทำให้เยาวชนและสังคมเห็นความสำคัญของวัดและพระสงฆ์ ยิ่งท่านเป็นผู้ทรงคุณธรรมย่อมได้รับการเคารพนับถือ เลื่อมใสเป็นครูฐานันท์และปูชนียบุคคลของสังคม มีผลสะท้อนในด้านศีลธรรมของสังคม

เยาวชนหรือสังคมจะเห็นความสำคัญของพระพุทธรศาสนามากขึ้นเพราะ

- (1) พุทธธรรมนั้นไม่ขัดขวางความเจริญสมัยใหม่
- (2) การค้นพบสิ่งใหม่ ๆ ทางวิทยาศาสตร์ก็ไม่กระทบกระเทือนหลักธรรมในพระพุทธรศาสนา ซึ่งให้เสรีภาพทางสติปัญญาและเหตุผล
- (3) พระสงฆ์ก็ดำรงตนอยู่ในขอบเขตอันเหมาะสมตามหลักพระธรรมวินัยไม่เข้าไปก้าวก่ายกิจการของรัฐหรือขัดกับการปกครองประเทศ เป็นผลให้เกิดความมั่นคงแก่พุทธศาสนาด้วย

LI RT

การเผยแพร่

วัดและพระสงฆ์ได้ทำงานนี้มากเป็นพิเศษ ดังจะเห็นได้จากมีหน่วยพระธรรมทูต ธรรมจาริก ธรรมพัฒนาและหน่วยพัฒนาทางจิต ทั้งมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล

การเผยแพร่จะได้ผลก็ต่อเมื่อ

1. พระสงฆ์จะต้องศึกษาให้มีความรู้ ความเข้าใจพระธรรมวินัยและปฏิบัติตามอย่างจริงจังสอนอย่างไรปฏิบัติได้อย่างนั้น
2. ไม่สอนให้คลาดเคลื่อนจากความเป็นจริงเพื่อผลประโยชน์ของตน
3. ไม่คิดยึดในแง่ใดแง่หนึ่งของหลักธรรม
4. ไม่เห็นแก่ความง่าย ตีความธรรมวินัยตามชอบใจหรือความต้องการของประชาชน
5. ไม่สนองความต้องการของผู้มีอำนาจ
6. ประสานความเข้าใจ ความเชื่อหรือลัทธิศาสนาอื่น ๆ

การเผยแพร่ของพระสงฆ์และวัดในปัจจุบัน โดยเฉพาะในเมืองไม่สู้ได้ผล เพราะมักมีลักษณะตรงข้ามที่กล่าวแล้ว แม้ในเรื่องศาสนพิธี อันอาจใช้เป็นสื่อกลางในการนำสังคมเข้าสู่สังฆธรรม พระสงฆ์และวัดก็ต้องรู้จักประยุกต์ให้เข้าทำอย่างประหยัดตามแบบพุทธศาสนา เช่น เวลาลดน้ำมนต์ก็ต้องสั่งสอนแทรกธรรมะ เวลาชาวบ้านมาเยี่ยมสิ่งของเพื่อไปใช้ในงานบุญพระสงฆ์ควรแนะนำว่า ควรจะอย่างไรให้ประหยัดเป็นมงคล และได้ประโยชน์ที่สุด ไม่ฟุ่มเฟือย ไร้สาระ เป็นอับมงคล และเดือดร้อนในภายหลัง ซึ่งเรื่องนี้เกี่ยวข้องกับการปกครอง

วัดและพระสงฆ์ในแต่ละระดับจะต้องพร้อมใจกัน ปฏิรูปศาสนพิธีไปในแนวเดียวกัน จะต้องชี้แจงแนะนำชาวบ้านให้รู้ให้เข้าใจและพระสงฆ์จะต้องไม่รับนิมนต์หรือแสดงเมตตารวมกระทำอะไรกับสังคม ซึ่งมีผลในการทำลายพุทธธรรมไปพร้อม ๆ กัน

บทบาทของวัดและพระสงฆ์ที่เป็นไปในทางที่ไม่ถูกต้องปรากฏอยู่ในสังคมเป็นไปในทางพาณิชย์ ทุกรูปแบบ เช่น สิ่งที่ยกย่องว่าวัดอุดมคติประเภทต่างๆ หมอผี รดน้ำมนต์ สะเดาะเคราะห์ เป็นต้น ถ้าพระสงฆ์ฉลาด อาจใช้เป็นสื่อให้ประชาชนเข้าใจศาสนาและปฏิบัติธรรม แต่หากทำด้วยความโลภและหลง ย่อมบั่นทอนสติปัญญาของประชาชนให้มีติดบอดยิ่งขึ้นและกลายเป็นการทำลายพระศาสนา

การสงเคราะห์

การสงเคราะห์ที่เป็นหลักของพระสงฆ์และวัดคือ การสงเคราะห์ในด้านจิตใจ ได้แก่

1. เป็นที่ปรึกษา แนะนำในปัญหาชีวิตและด้านอื่น ๆ เช่น ทางวิชาการบางอย่าง
2. ทำให้วัดร่มรื่น ร่มเย็น สมเป็นอาราม ให้ความร่มเย็นทางการปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างของผู้ดำเนินชีวิตอันประเสริฐเป็นที่ตั้งแห่งความเคารพ ศรัทธาเลื่อมใสและนับถือ สร้างความร่มเย็นแก่จิตใจ เมื่อเห็นวัดและพระสงฆ์

ส่วนด้านวัตถุกระทำได้โดยทางอ้อม เช่น

1. แนะนำชักจูงให้ผู้อื่นกระทำ เช่น การสาธารณูปโภค มีโรงเรียน โรงพยาบาล ถนน บ่อน้ำ เป็นต้น
2. นำสิ่งของหรือบริการที่รับจากผู้อื่นมาแบ่งปันให้มีประโยชน์กว้างขวางออกไป คือ ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางนำไปบริการแก่สังคม

การสงเคราะห์เรื่องใดในนั้นสุดแต่ความเหมาะสม กาลเทศะ ตามสภาพของสังคม

บทบาททั้ง 3 ด้านใหญ่ ๆ ที่พระสงฆ์จะช่วยสังคมดังกล่าวมานี้เป็นสิ่งที่พระสงฆ์พึงกระทำและควรจะทำให้มากขึ้น แต่ทั้งนี้ทางคณะสงฆ์จะต้องได้รับความอุปถัมภ์จากฝ่ายอาณาจักรในด้านการงบประมาณ และจะต้องมีการปรับปรุงแก้ไขบางสิ่งบางอย่างเพื่อให้ระบบทางคณะสงฆ์นั้นเป็นระบบที่เหมาะสมแก่กาลสมัย เพื่อให้สังคมได้มองเห็นคุณค่า

ของพระสงฆ์ที่มีต่อสังคมมากขึ้น เช่น ด้านการศึกษาแผนใหม่ดังที่ดำเนินการอยู่แล้วนี้เป็นสถาบันการศึกษาที่ใช้งบประมาณน้อยที่สุดและได้ประโยชน์มากอีกด้วยต่อวงการคณะสงฆ์ คณะสงฆ์ผู้มีอำนาจปกครองและรัฐบาลควรจะให้ความสนใจและถวายเป็นอุทิศมากขึ้น ส่วนด้านการเผยแพร่งานก็ควรที่จะเพิ่มพูนงานและประสิทธิภาพของงานให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และด้านการสงเคราะห์ก็เช่นกันควรจะมีการจัดทำกันอย่างจริงจัง โดยประสานงานกัน ระหว่างอาณาจักรและศาสนจักรเพื่อเกิดความมั่นคงของชาติและพระศาสนาสืบต่อไป แม้หลักธรรมคำสอนของพระพุทธองค์ก็ได้ทรงบัญญัติไว้ โดยเห็นกาลไกลดังจะเห็นได้จากการที่บัญญัติมหาประเทศ 4 วั ซึ่งหมายถึงว่าเมื่อโลกเจริญยิ่งขึ้นไปไม่ว่าด้านวัตถุ ด้านเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ เป็นต้น พระสงฆ์ก็สามารถจะพิจารณาโดยอาศัยหลักมหาประเทศ 4 นี้มาเป็นหลักว่า สังคมเจริญไปด้วยวัตถุและวิชาการต่าง ๆ พระสงฆ์ควรจะเข้าไปสัมพันธ์ ช่วยสังคมเหล่านั้นโดยการไปช่วยแก้ปัญหาได้อย่างไรและสิ่งไหนควรทำสิ่งไหนไม่ควรทำ คือสิ่งไหนเป็นกับปียะสิ่งนั้นกระทำได้ ส่วนสิ่งไหนเป็นอกกับปียะสิ่งนั้นไม่ควรทำ เป็นต้น นอกจากนั้นหน้าที่หรือภาระของสงฆ์นั้นพระพุทธองค์แบ่งไว้อย่างชัดเจนว่า ชุระ (หน้าที่) ของสงฆ์มีอยู่ 2 ประการ คือ คณัฏฐะ และวิบีตสนาฐะ คณัฏฐะนี้คือหน้าที่พระสงฆ์ ในด้านการศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ ความเข้าใจในหลักธรรมของศาสนาตลอดทวิวิชาการ ทุกด้าน เพื่อพระสงฆ์จะได้ทำหน้าที่คือการให้ธรรมทานแก่ชาวบ้านเพื่อเป็นการตอบแทน บัณฑิตที่ชาวบ้านถวายพระสงฆ์ที่มีหน้าที่ด้านนี้ส่วนมากจะอยู่อาศัยในเมืองหรือหมู่บ้าน ซึ่งเรียกว่าพระสงฆ์ฝ่ายคามวาสี ส่วนหน้าที่พระสงฆ์อีกด้านหนึ่งก็คือ วิบีตสนาฐะพระสงฆ์ ฝ่ายนี้มีหน้าที่เจริญภาวนาหาความสงบเจริญกัมมัฏฐาน และแนะนำชาวบ้านเกี่ยวกับการทำ วิบีตสนาเคร่งครัดด้านการปฏิบัติและสวดมนต์ภาวนาพระสงฆ์ฝ่ายนี้ จะอาศัยอยู่ตามถ้ำและ ภูเขา หรือสร้างวัดในป่าเป็นต้น เพราะต้องการความวิเวก คือความสงบ พระสงฆ์ฝ่ายนี้ เรียกว่า อรัญญวาสี หลักฐานเรื่องทีกล่าวนี้จะปรากฏชัดในสมัยกรุงสุโขทัย พ่อขุนได้ แบ่งคณะสงฆ์เป็นฝ่ายคามวาสีและอรัญญวาสีและมีหลักฐานในการสร้างวัดตามสงฆ์ฝ่ายดังกล่าวนี้ในสมัยนั้น

ตามที่กล่าวมาแล้วนั้นจะเห็นได้ว่าพระสงฆ์ควรจะมีบทบาทช่วยเหลือสังคมได้หลายด้านดังที่กล่าวแล้วแม้ว่าบทบาทบางอย่าง เช่น การศึกษาอาจจะสูญหายไปก็ตามแต่ก็ยังมีหลงเหลืออยู่บ้างและพระสงฆ์ก็ควรที่จะปรับปรุงระบบของพระสงฆ์เองเพื่อการปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ และขณะเดียวกันบทบาททุกด้านนี้พระสงฆ์จะพึงกระทำก็ต้องได้รับความสนับสนุนจากอาณาจักรด้วยจึงจะบรรลุเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ดีพระสงฆ์ก็ต้องช่วยตัวเองอย่างมากในสภาพสังคมปัจจุบัน เพราะภาระต่างๆ นั้นรัดตัว แม้รัฐบาลเองไหนจะต้องแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและเรื่องต่างๆ ของชาติ โอกาสที่จะมาสนใจทางพระศาสนานั้นก็ลดน้อยลง อย่างไรก็ตามพระสงฆ์ควรมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไรนั้นเราควรมาคำนึงถึงประโยชน์ในปัจจุบันกันให้มากยิ่งขึ้น ซึ่งประโยชน์ในปัจจุบันที่มองเห็นนี้จะทำให้พระสงฆ์มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อสังคมยิ่งขึ้น เพราะตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วหลักคำสอนของพระพุทธองค์ได้เปิดไว้อย่างกว้างเลยว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทช่วยสังคมอย่างไร ขอยกตัวอย่างพระพุทธพจน์ที่มีต่อกับสาวกก่อนไปเผยแพร่ศาสนาว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอทั้งหลาย จงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของมหาชน เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย”

พระพุทธพจน์นี้แสดงบทบาทที่พระสงฆ์จะช่วยสังคมไว้อย่างชัดเจนในฐานะที่พระสงฆ์เป็นสาวกของพระพุทธองค์ในการที่จะช่วยเผยแพร่พระศาสนา พระสงฆ์จะทำอย่างไรจึงจะเกิดประโยชน์แก่สังคมทำอะไรจึงจะก่อให้เกิดความสุขแก่มหาชน ทำอย่างไรจึงจะเป็นการอนุเคราะห์ชาวโลกเป็นการสงเคราะห์ชาวโลก ทำอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์เพื่อเกื้อกูลและเกิดความสุขแก่มนุษย์ทั้งหลายในสังคมได้ การกระทำสิ่งนั้นๆ เป็นหน้าที่หรือบทบาทที่พระสงฆ์พึงทำกับสังคม เพราะสิ่งดังกล่าวนี้ไม่ว่าจะกระทำในด้านใดที่เป็นประโยชน์โดยถ่ายเดียว ปราศจากโทษและไม่ขัดกับพุทธประสงค์ดังบทบาทที่ทำมาแล้วในอดีต เช่น ด้านการศึกษา ด้านการเผยแพร่ และสังคมสงเคราะห์ เป็นต้น เมื่อพระสงฆ์ต่างก็ช่วยกันทำอย่างเต็มที่ และได้รับการอุปถัมภ์จากผู้มีอำนาจบริหารประเทศ วยดีก็จะทำให้สถาบันพระสงฆ์และพระสงฆ์เป็นผู้มีคุณค่าและมีความสำคัญต่อสังคม เพราะอย่างน้อยก็จะทำให้สังคมมองว่าพระสงฆ์ไม่มีการเห็นแก่ตัวเป็นผู้อุทิศประโยชน์เพื่อสังคมไว้นรวมอย่างแท้จริง

ถ้าจะปล่อยให้เป็นอย่างสภาพปัจจุบันเรื่อย ๆ โดยพระสงฆ์ไม่มีการคืนดี และผู้มีอำนาจในบ้านเมือง ไม่ว่าจะฝ่ายศาสนจักรหรืออาณาจักรไม่มีการแก้ไขปรับปรุงระบบโครงสร้างเพื่อความเหมาะสมแล้วเพื่อพระสงฆ์จะได้ทำประโยชน์แก่สังคมมากขึ้น จะมีแหล่งตัวอยู่หรือไม่ก็ทรุดลงไปเรื่อย ๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงอย่างมาก

ขอวิงวอนผู้มีอำนาจหน้าที่ทั้งหลายอย่ามองพระสงฆ์ว่ามีเป้าหมายเพื่อจะก้าวไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือพระนิพพานเพียงเท่านั้น แต่ต้องพวงว่าพระสงฆ์จะช่วยทำประโยชน์กับสังคมอย่างไร และมีใช้ว่าจะดำเนินว่าพระสงฆ์ไม่เห็นทำอะไร แต่ต้องชี้แนะและเปิดทางให้ท่านทำด้วยว่าจะให้ทำอย่างไร หรือจะมีบทบาทในด้านใดในอนาคต หรือจะถามว่าพระสงฆ์จะไปทางไหนกัน ส่วนการมุ่งสวรรค์และนิพพานนั้นเห็นจะอยู่ห่างไกล สิ่งสำคัญควรช่วยเหลือสังคมไว้ก่อน เมื่อสังคมสภาพปัจจุบันดีขึ้น ประเทศชาติมั่นคงในทุก ๆ ด้านขึ้น นั้นหมายถึงว่าเป็นความมั่นคงแห่งชาติทั้งด้านการเมือง การศาสนา เศรษฐกิจ และสังคมอีกด้วย

พระยามโนปกรณนิติชาดา : นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย (ตอนที่ 2)

ณัฐวุฒิ สกotchสงคราม

บทที่ 3

เป็นประธานกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีคนแรกและครั้งแรกของไทย

๑ เสรีผู้ให้ก่อน	เวลา ควรแยะ
เมื่อราษฎรปราศศึกษา	สองแฉ่ง
ความซุกซ่อนท่ามมา	มัวมืด
เหตุที่ปัญหาแล้ว	ย่อมร้างทางเจริญ
	(สามกรุง)

ความเจริญและความเสื่อมในชีวิตราชการของคนเรานั้นย่อมขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ความผันผวนทางการเมืองการปกครองของประเทศด้วยเหมือนกันทุกกาลสมัย

เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 “คณะราษฎร” ได้ก่อการปฏิวัติทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญเป็นหลักกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ บุคคลสำคัญอันเป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการปฏิวัติครั้งนี้ได้แก่ท่านปรีดี พนมยงค์ 1. พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) 1. พันเอก พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) พันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ), เป็นอาทิ ราชการแผ่นดินระหว่างวันที่ 24 มิถุนายน จนถึงวันที่ 28 มิถุนายน 2475 นั้นอยู่ในอำนาจบังคับบัญชาการของคณะรักษาพระนครฝ่ายทหาร อันมีพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นหัวหน้า ครั้นเมื่อพระบาทสมเด็จพระ

LI RT

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 ซึ่งเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวใน พ.ศ. 2475 นั้นแล้ว กิจการบริหารราชการแผ่นดินก็ดำเนินไปตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราวนั้น การเมืองการปกครองแผ่นดินในขณะหัวเลี้ยวหัวต่อนั้นตกอยู่ในกำมือของคณะราษฎรโดยสิ้นเชิงและเด็ดขาด ด้วยเหตุที่ปรากฏเกียรติคุณมาก่อนว่า พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นคนมีความรู้ความสามารถเป็นยอดเยี่ยม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความกล้าหาญมิได้ย่อเกรงต่ออิทธิพลใดๆ คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารจึงได้มองเห็นว่าบุคคลที่เหมาะสมสำหรับตำแหน่งประธาน คณะกรรมการราษฎร หรือนายกรัฐมนตรี ในระยะหัวเลี้ยวหัวต่อนี้ควรจะเป็นพระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)

ตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475 คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารเป็นผู้ตั้งผู้แทนราษฎรในวาระเริ่มแรกมีจำนวน 70 นายด้วยกัน มีเจ้าพระยาสยามท้าวอำมาตย์เอก 3 คน คือ เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี และเจ้าพระยาพิชัยญาติ เป็นอาทิ นอกจากนั้นก็ยังมี พระยา, พระ, หลวง และนายอีกหลายคน รวมทั้งสิ้น 70 คนด้วยกัน ในจำนวนผู้แทนราษฎรที่คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารแต่งตั้งนี้ มีมหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) รวมอยู่ด้วยท่านหนึ่ง การประชุมสภาผู้แทนราษฎรชุดนี้ได้เริ่มประชุมเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การปกครองของกรุงสยามเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม เวลา 14 นาฬิกา ดังจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า เพราะเป็นเหตุการณ์ใหม่สำหรับประเทศไทยซึ่งเกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์และมีการเลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีด้วยเป็นครั้งแรกและคนแรก

เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรก

สภาผู้แทนราษฎรได้เปิดประชุมครั้งแรกเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2475 เวลา 14.00 นาฬิกา ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม โดยใช้ห้องโถงชั้นบนเป็นที่ประชุม จัดโต๊ะเก้าอี้เป็นรูปครึ่งวงกลม ตั้งอยู่ในระดับเดียวกันเป็นการชั่วคราว โดยใช้ข้อบังคับการประชุมของสภาองคมนตรี ไปพลางก่อนตามพระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475

ก่อนดำเนินการประชุม หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) ได้อ่าน
 รายนามผู้ที่ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรชั่วคราวเสนอต่อที่ประชุมมีรายชื่อดังต่อไปนี้

1. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์
 (ม.ร.ว. สท้าน สนิทวงศ์)
2. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
 (สนั่น เทพหัสดิน ณ อยุธยา)
3. มหาอำมาตย์เอก เจ้าพระยาพิชัยญาติ
 (ตัน บุนนาค)
4. มหาอำมาตย์โท พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตาบดี
 (บุญช่วย วนิกกุล)
5. มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา
 (ก้อน หุตะสิงห์)
6. มหาอำมาตย์ตรี พระยามานวราชเสวี
 (ปลอด-วิเชียร ณ สงขลา)
7. มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีวิสารวาจา
 (เทียนเหลียง ฮุนตระกูล)
8. มหาอำมาตย์ตรี พระยาไชยยศสมบัติ
 (เสริม กฤษณามระ)
9. มหาอำมาตย์ตรี พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์
 (วัน จามรมาน)
10. มหาอำมาตย์ตรี พระยามนธาตุราช
 (สุดใจ จุฑะวิภาค)
11. นายพลตรี พระยาอินทรวชิต
 (รัตน์ อาวุธอินทรวชิต)
12. นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม
 (เทียบ คมกฤษ)

13. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ
(วัน จารุภา)
14. มหาอำมาตย์ตรี พระยาปรีชาอนุสาสน์
(เสริญ บัณฑิต)
15. นายพลเรือตรี พระยาศรยุทธเสนี
(กระแสน ประวาทะนาวิน)
16. มหาอำมาตย์ตรี พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์
(ม.ร.ว. ประยูร อิศรศักดิ์)
17. มหาอำมาตย์ตรี พระยาวิชัยราชสุนทร
18. มหาเสวกตรี พระยาปรีदानุเบศร์
(พัก พันธุ์พัก)
19. นายนาวาเอก พระยาวิจิตชลธิ์
(ทองดี สุวรรณพฤษ) ซึ่งได้กราบถวายบังคมลาออก มีผู้เสนอ
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา แทนในวันเริ่มประชุมนี้เอง
20. นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช
(เทพ พันธุมเสน)
21. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์
(สละ เอมะศิริ)
22. นายพันตำรวจเอก พระยาบุเรศวร์ผดุงกิจ
(รวัย พรหมโมบล)
23. อำมาตย์เอก พระยาอนุมานราชชน
(ยง เสฐียรโกเศศ)
24. อำมาตย์เอก พระยาประมวญวิชาพูล
(วงศ์ บุญ—หลง)
25. นายนาวาเอก พระประพิณพยุห

26. นายนาวาเอก พระเว็ยมวิรัชชพากย์
(เว็ยม ทรรทรานนท์)
27. อํามาตย์เอก พระสุธรรมวินิจฉัย
(ชม วณิกเก็ยวติ)
28. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ
(วัน ชูถึน)
29. นายพันตำรวจโท หลวงแสงนิตีศาสตร
(แสง จามะริก)
30. อํามาตย์โท พระวุฒิศาสตรเนติฎาน
(สําน ไชติกเสฎีयर)
31. นายนาวาตรี หลวงศุภชลาศัย
(บุง ศุภชลาศัย)
32. นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย
(สินธุ กมลนาวัน)
33. นายพันตรี หลวงสินาคโยธารักษ์
(ชิต มั่นศึลป สินาคโยธารักษ์)
34. นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม
(แปล็ก ชิตตะสํงคะ ค็ือ จอมพล ป. พึบูลสงคราม)
35. อํามาตย์ตรี หลวงคหกรรมบติ
(ชม จารุรัตน)
36. อํามาตย์ตรี หลวงประดิษฐ์มธุธรรม
(ปรีดี พนมยงค์)
37. เสวกตรี หลวงนฤเบศรมานิตย์
(สงวน จุฑะเตม็ย)
38. นายเรือเอก หลวงธํารงนาวาสวัสดิ์
(ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์)

39. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์
(ม.ล. เดช สนิทวงศ์)
40. รองอำมาตย์เอก หลวงดำริชรัตนาวรรต
(ม.ล. ดำริช อิศรางกูร)
41. รองอำมาตย์เอก หลวงสุนทรเทพหัตถิน
(สพรั่ง เทพหัตถิน ณ อยุธยา)
42. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชาติวงศ์รวาววัฒน์
(ม.ล. กริ เดชาติวงศ์)
43. รองอำมาตย์เอก หลวงบรรณกรโกวิท
(เป่า จักกะพาก)
44. รองอำมาตย์เอก หลวงอรรถสารประสิทธิ์
(ทองเย็น หัสละเมียร)
45. รองอำมาตย์เอก หลวงอรรถกิตติกำจร
(กสิ่ง พนมยงค์)
46. รองอำมาตย์เอก หลวงชำนาญนิติเกษตร
(อุทัย แสงมณี)
47. รองอำมาตย์เอก หลวงโกวิทอภัยวงศ์
(ควง อภัยวงศ์)
48. รองอำมาตย์เอก หลวงอภิรมย์โกษากร
(ดิฐ ณ สงขลา)
49. รองอำมาตย์เอก ตั้ว ลพานุกรม
50. รองอำมาตย์เอก ประจวบ บุณนาค
51. รองอำมาตย์เอก หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์
52. นายร้อยโท ประยูร ภมรมนตรี
53. รองอำมาตย์โท ทวี บุญยเกตุ

54. รองอำมาตย์โท จรูญ สิบแสง
55. รองอำมาตย์โท ชุณห์ ปิณฑานนท์
56. นายวิสาศ โอสถานนท์
57. นายแนบ พหลโยธิน
58. นายติเรก ชัยนาม
59. นายวิเชียร สุวรรณทัต
60. นายยล สมานนท์
61. นายสงวน ตูลารักษ์
62. นายซิม วีระไวทยะ
63. นายหงวน ทองประเสริฐ
64. นายมานิต วสุวัต
65. นายจรูญ ณ บางช้าง
66. นายเนตร พูนวิวัฒน์
67. นายมังกร สามเสน
68. นายชุ่นไฉ่ กุตรสกุล
69. นายสวัสดิ์ โสคติทัต
70. นายบรรจง ศรีจรูญ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้ง 70 ท่านนี้ นับว่าเป็นบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์การเมืองไทยในระบอบประชาธิปไตยหรือระบอบรัฐธรรมนูญของไทย

เป็นประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีครั้งแรก

ในจำนวน 70 คน ที่ออกนามมานี้ ปรากฏว่าพระยาวิจิตชลธิ คนเดียวแจ้งว่าป่วย ไม่สามารถรับตำแหน่งได้ จึงมีสมาชิกเสนอให้ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแทนพระยาวิจิตชลธิ บังเอิญในขณะนั้น พระยาพหลพลพยุหเสนาซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิกสภาด้วย ได้มาในที่ประชุมเพื่อกล่าวมอบงานการปกครองประเทศที่ยึดอำนาจไว้ได้ ให้แก่สภา ท่านจึงถือโอกาสชี้แจงว่า ตนเองไม่มีความ

LI RT

ประสงค์จะรับตำแหน่ง ส่วนที่ทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์ของประชาชนเท่านั้น แต่สมาชิกในที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ร้องขอให้ท่านรับตำแหน่งนี้ เพื่อประโยชน์แก่ประชาชน ในที่สุดพระยาพหลพลพยุหเสนา จึงได้ยอมรับ

หลวงประดิษฐมนูธรรมได้ชี้แจงต่อที่ประชุมว่า โดยที่สมาชิกทั้งหมดนี้ได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้แทนราษฎรจะต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตต่อราษฎร ดังนั้นจึงได้ขอให้สมาชิกในที่ประชุมทุกคนยื่นขึ้นกล่าวคำปฏิญาณตนต่อที่ประชุม

คำปฏิญาณตน ซึ่งหลวงประดิษฐมนูธรรมได้กล่าวนำครั้งนั้น มีข้อความว่าดังนี้

“ข้าพเจ้า (ออกนามผู้ปฏิญาณ) ขอให้คำปฏิญาณว่า จะซื่อสัตย์ต่อคณะราษฎร และจะช่วยรักษาหลัก 6 ประการของคณะราษฎรไว้ ให้มั่นคง

1. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในทางการเมือง ในทางศาลในทางเศรษฐกิจของประเทศไว้ ให้มั่นคง
2. จะรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
3. จะต้องธำรงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจ โดยรัฐบาลใหม่จะพยายามหางานให้ราษฎรทำโดยเต็มความสามารถ จะร่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยยาก
4. จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน
5. จะต้องให้ราษฎรมีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก 4 ประการดังกล่าวข้างต้น
6. จะต้องให้การศึกษาย่างเต็มที่แก่ราษฎร”

เมื่อกกล่าวคำปฏิญาณแล้วก็มาถึงวาระที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหลายจะได้ฟังพระราชกระแสรับสั่งสั้น ๆ แต่เป็นหลักใหญ่หลักสำคัญในระบอบการปกครองซึ่งมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศไทยเรา กล่าวคือ พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์ไทยมีความว่า

“วันนี้สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเป็นครั้งแรก นับว่าเป็นการสำคัญอันหนึ่งในประวัติศาสตร์ของประเทศอันเป็นที่รักของเรา ข้าพเจ้าเชื่อว่าท่านทั้งหลายคงจะตั้งใจรักษาความอิสระภาพของไทยไว้ชั่วฟ้าและดิน ข้าพเจ้าขออำนวยพรแก่บรรดาผู้แทนราษฎรทั้งหลายให้บริบูรณ์ด้วยกำลังกาย กำลังปัญญา เพื่อจะได้ช่วยกันทำการให้สำเร็จตามความประสงค์ของเรา และของท่านซึ่งมีจุดมุ่งหมายอันเดียวกันทุกประการเทอญ”

พลเอกหลวงชาตินิกรบอกกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนนั้นไว้ว่า “พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะปฏิวัติ ได้กัมศิระธวยความเคารพ ณ เบื้องหน้าพระมหาเสวตฉัตรนพคัลที่ตั้งตระหง่านอยู่เบื้องหลังบัลลังก์ประธานสภา เป็นการแสดงความจงรักภักดีอันไม่รู้เสื่อมคลาย จึงทำให้บรรดาขุนนางเก่าของราชาธิปไตยที่มีเจ้าพระยาเข้าร่วมอยู่ด้วย 3 ท่าน และขุนนางชั้นพระยาอีก 20 ท่าน มองดูด้วยอาการที่เริ่มจะเลื่อมใสเป็นครั้งแรก”

วาระต่อมาคือ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎร และผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้กล่าวมอบงาน การปกครองแผ่นดินที่คณะราษฎรได้ยึดไว้ให้แก่สภาผู้แทนราษฎรในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ต่อมาก็มีการเลือกตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎรและรองประธานสภาผู้แทนราษฎร ที่ประชุมได้เลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นคนแรกในประวัติศาสตร์เลือกตั้งประธานสภาผู้แทนราษฎร และเลือกนายพลตรี พระยาอินทวิจิตเป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร

ต่อมา เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ขออนุมัติต่อที่ประชุมให้หลวงประดิษฐมนูธรรม ดำรงตำแหน่งเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร เมื่อที่ประชุมอนุมัติแล้ว หลวงประดิษฐมนูธรรม ก็ได้เข้าปฏิบัติหน้าที่เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรเป็นคนแรก เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน 2475 นั้นเอง ที่ประชุมเลือกเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน) เป็นประธานสภาผู้แทนราษฎรคนแรก และที่ประชุมได้ลงมติเลือกพระยาอินทวิจิต เป็นรองประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อประธานและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรได้ขึ้นนั่งบัลลังก์ประธานเป็นการเรียบร้อยแล้ว งานอันดับแรกคือระเบียบวาระว่าด้วยการเลือก “ประธานคณะกรรมการราษฎร” ตามพระราชบัญญัติ

รัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว มาตรา 33 พระยาพหลพลพยุหเสนา¹ เสนอพระยามโนปกรณนิติธาดา ว่าเป็นผู้มีองค์คุณควรแก่ตำแหน่งประธานคณะกรรมการราษฎร ด้วยประการทั้งปวง ตำแหน่งประธานคณะกรรมการราษฎรนั้นเรียกตามพระวาทบัญญัติรัฐธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2475 ฉบับพระราชทานเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 ซึ่งเราเรียกกันว่ารัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อพระยาพหลฯ เสนอพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร พระยานิติศาสตร์ไพศาลรับรอง แต่พระยามโนปกรณนิติธาดา แถลงว่า "รู้สึกเป็นเกียรติยศอย่างยิ่ง แต่ก็รู้สึกหนักใจเป็นอันมาก หากว่าจะรับตำแหน่งนี้เพราะมิใช่ทำเล่น เป็นงานใหญ่โตที่จะต้องรับผิดชอบในความมั่งมียากจนของคนไทยตั้ง 12 ล้าน การจะพอรับไหวหรือไม่นั้นจะขอปรึกษาและสอบถามพระยาพหลพลพยุหเสนา กับหลวงประดิษฐมนูธรรมดุษฎี 5 นาที ก่อน จึงจะตอบให้ทราบได้" ผู้แทนราษฎรทั้งหลายให้ท่านทั้งสามได้มีโอกาสสอบถามและปรึกษากันเสร็จแล้ว ในที่สุด พระยามโนปกรณนิติธาดากลางรับตำแหน่งประธานคณะกรรมการราษฎร และที่ประชุมได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎร²

เมื่อที่ประชุมเลือกให้เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร หรือนายกรัฐมนตรี ดังกล่าวมาแล้ว พระยามโนปกรณนิติธาดาก็ได้กล่าวรับตำแหน่งว่า:-

"ข้าพเจ้ามีความยินดีและรู้สึกเป็นเกียรติยศ แต่ก็รู้สึกหนักอกเป็นอันมาก ตั้งแต่เกิดมาไม่เคยคิดว่าจะได้รับตำแหน่งเช่นนี้ แต่มาคิดเห็นประโยชน์ของคน 12 ล้าน ข้าพเจ้าก็ควรทำและจะทำอย่างดีที่สุด"

เมื่อเลือกพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นประธานคณะกรรมการราษฎรแล้ว ระเบียบวาระต่อมาก็คือ สภาจะต้องตั้งคณะกรรมการราษฎรหรือคณะรัฐมนตรี 14 นาย โดยประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีเป็นผู้เลือกเสนอ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้เลือกกรรมการราษฎรรวม 14 นายด้วยกัน คือ

1. พระยาพหลฯ เสนอให้เป็นนายกรัฐมนตรี และบังคับให้ออกจากนายกรัฐมนตรีในกาลต่อมา
2. ต่อมาตำแหน่งนี้เรียกว่าตำแหน่ง "นายกรัฐมนตรี" ตามรัฐธรรมนูญฉบับถาวร

(1) นายพลเรือตรี พระยาปริชาชลยุทธ นามเดิมชื่อ วัน จารุกา เคยเป็นผู้บัญชาการทหารเรือ (ถึงแก่อนิจกรรมแล้ว)

(2) มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีวิสารวาจา คือ พระยาศรีวิสารวาจา (เทียน-เหลียง ชุนตระกูล) เคยเป็นองคมนตรีในรัชกาลปัจจุบัน เคยเป็นปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีถึงแก่อนิจกรรมแล้ว

(3) นายพันเอกพระยาพลพลพยุหเสนา คือ พลเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) ต่อมาเป็นนายกรัฐมนตรีสืบต่อมาจากพระยามโนปกรณนิติธาดา พระยาพลพลพยุหเสนา ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 2490

(4) นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช นามเดิม “เทพ พันธุมเสน” ต่อมาลี้ภัยการเมืองไทยไปพำนักอยู่ ณ ประเทศอินโดจีนจนกระทั่งถึงแก่อนิจกรรมที่นั่น เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน 2487

(5) นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ นามเดิมคือ “สละ เอมะศิริ” เป็นคนสำคัญยิ่งคนหนึ่งในคณะก่อการเรียกกันว่า “ทหารเสือการปฏิวัติ 2475”

(6) อำมาตย์เอก พระยาประมวฬวิชาพูล นามเดิมชื่อ วงษ์ บุญ—หลง

(7) นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ ท่านผู้นี้ นามเดิมว่า วัน ชูถิ่น ในกาลต่อมาท่านได้เล่าเรื่อง “แผนการปฏิวัติ” ครั้ง 24 มิถุนายน 2475 ไว้เรื่องหนึ่งซึ่งนายจรัส สุขุมวัฒน์ ได้บันทึกไว้อย่างละเอียด เป็นหนังสือดีเรื่องหนึ่งทำให้ผู้อ่านทราบเรื่องราวตอนเปลี่ยนแปลงการปกครองโดยละเอียดเฉพาะด้านที่ท่านเป็นผู้ปฏิบัติการอยู่

(8) นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม คือ จอมพล ป. พิบูลสงคราม อดีต นายกรัฐมนตรี ซึ่งครองตำแหน่งนานกว่านายกรัฐมนตรีทุกคนเท่าที่ผ่านมา

(9) นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) ขณะเขียนเรื่องนี้เป็นพลเรือเอก สินธุ์ กมลนาวิน

(10) อำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐมนูธรรม คือท่านรัฐบุรุษอาวุโส ปรีดี พนมยงค์ อดีตนายกรัฐมนตรีและอดีตผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(11) รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์ คือ ม.ล. เดช สนิทวงศ์ ทุกวันนี้ (2517) เป็นองคมนตรีในรัชกาลปัจจุบัน

(12) รองอำมาตย์เอก ต้ว ลาพานุกรม ถึงแก่กรรมเสียแล้วเมื่อวันที่ 2 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2484

(13) รองอำมาตย์เอก ประยูร ภมรมนตรี คือ พลโท ประยูร ภมรมนตรี

(14) นายเนบ พหุลโยธิน ท่านผู้นี้เป็นญาติ พลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

เป็นนายกรัฐมนตรี ครั้งที่ 2

ต่อมาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ได้พระราชทานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับถาวรเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2475 จึงได้ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งให้พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกตามรัฐธรรมนูญฉบับถาวรเปลี่ยนชื่อประธานคณะกรรมการราษฎรมาเป็น "นายกรัฐมนตรี" ตั้งพระราชกระแสนพระบรมราชโองการสั้น ๆ ว่า.—

“ประกาศพระบรมราชโองการ

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ประ.

มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นนายกรัฐมนตรี

ประกาศมา ณ วันที่ 10 ธันวาคม พุทธศักราช 2475

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

เจ้าพระยาพิชัยญาติ

ประธานสภาผู้แทนราษฎร”

และในวันเดียวกันนี้ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งรัฐมนตรีร่วมคณะพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรี คือ

(1) พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

(2) นายพลเรือโท พระยาราชวังสัน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม¹

1. หลังจากเกิดศึกบวรเดชใน พ.ศ. 2476 แล้วท่านได้เป็นอัครราชทูตไทยประจำอังกฤษ

- (3) พระยาศรีวิสารวาจา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 (4) เจ้าพระยาวงศาอนุประพัทธ์ (1)¹ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร

พาณิชย์การ

- (5) เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
 (6) พระยาจำแลงบดคีรีบริบาล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 (7) พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตาบดี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 (8) นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ เป็นรัฐมนตรี
 (9) นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เป็นรัฐมนตรี
 (10) นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช เป็นรัฐมนตรี
 (11) นายพันเอก พระยาฤทธิ์อัคนีย์ เป็นรัฐมนตรี
 (12) พระยาประมวลวิชาพูล เป็นรัฐมนตรี
 (13) นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ เป็นรัฐมนตรี
 (14) หลวงประดิษฐมนูธรรม เป็นรัฐมนตรี
 (15) นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย เป็นรัฐมนตรี
 (16) นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรี
 (17) หลวงเดชสหกรณ์ เป็นรัฐมนตรี
 (18) นายประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี
 (19) นายแนบ พหลโยธิน เป็นรัฐมนตรี
 (20) นายต้ว ลพานุกรม เป็นรัฐมนตรี

มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณ์นิติธาดา จึงได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก
 ของไทยด้วยประการฉะนี้

ข้อที่ควรจะกล่าวเพิ่มเติมวิจารณ์ลงไว้ ณ ที่นี้ ก็คือ เหตุใดคณะราษฎรจึงได้
 เสนอพระยามโนปกรณ์นิติธาดาให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรก ซึ่งไม่ใช่พวกก่อการเปลี่ยน
 การปกครองคือ ไม่ใช่เป็นบุคคลในคณะราษฎร ประเด็นนี้เข้าใจว่าเพราะพระยามโน-
 ปกรณ์นิติธาดา เป็นคนมีความรู้ความสามารถมาก ประกอบด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและ

1. คือ นามเดิมชื่อ ม.ร.ว. สท้าน สนิทวงศ์ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2483

กล้าหาญไม่ยอมใคร ๆ ในทางที่มีชอบโดยง่าย ๆ ทั้งเหมาะสมที่เป็นรู้จักของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเหมาะสมด้วยประการทั้งปวง พระยาศรีวิสารวาจา อดีตองคมนตรีได้กล่าวดุติ ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาไว้ว่า

“ภายหลังที่สภาผู้แทนราษฎรได้ประชุมเลือกเจ้าคุณมโน ฯ เป็นประธานคณะกรรมการราษฎรตามรัฐธรรมนูญชั่วคราวแล้ว เจ้าคุณพหล ฯ ได้แนะนำเจ้าคุณมโน ฯ ไปบรรดาทหารต่าง ๆ รู้จัก ณ ที่สนามหญ้าหน้าพระที่นั่งอนันตสมาคม เจ้าคุณพหล ฯ อธิบายว่า ที่ได้เลือกเจ้าคุณมโน ฯ ให้ดำรงตำแหน่งสำคัญนี้ก็เพราะได้สอดส่องติดตามประวัติขอเจ้าคุณมโน ฯ เป็นเวลาช้านาน เห็นว่าเป็นผู้ที่มีภูมิความรู้ที่ดี ซื่อตรงต่อหน้าที่มีความกล้าและเป็นผู้ที่บุคคลทั่วไปเคารพนับถือ ข้าพเจ้า (พระยาศรีวิสารวาจา) เองก็เห็นพ้องด้วยกับคำกล่าวที่ว่านี้ และเมื่อได้รับราชการร่วมกันมาอย่างใกล้ชิด ก็ยิ่งทำให้มองเห็นลักษณะเจ้าคุณพหล ฯ ว่านี้ชัดยิ่งขึ้น”

นอกจากนี้กล่าวกันว่า “พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นผู้ที่มีความรู้ในวิชากฎหมายเป็นอย่างดี เป็นอาจารย์สอนกฎหมายที่บรรดาศิษย์ฟังพอใจในคำสอน และเป็นผู้พิพากษาที่ยึดมั่นในความยุติธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ โดยเหตุนี้ พระยามโนปกรณนิติธาดาจึงได้รับเลือกให้เป็นประธานกรรมการคณะราษฎร ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารในสมัยที่ประเทศไทยเปลี่ยนการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบประชาธิปไตย และต่อมาก็ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของประเทศไทยในสมัยประชาธิปไตยนี้”

สำหรับวิชาการทางด้านกฎหมายนั้นพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นอาจารย์สอนกฎหมายที่นักศึกษาฟังพอใจ ตำราของท่านเล่มหนึ่งคือ “มูลคดีสัญญา” แต่งขึ้นตั้งแต่ครั้งท่านยังเป็นหลวงประดิษฐไพจิตรนาการ เป็นหนังสือที่อธิบายเรื่องมูลคดีสัญญาอย่างชัดเจนที่สุด ท่านใช้ภาษาง่าย ๆ มีอุทาหรณ์ประกอบ นักกฎหมายรุ่นหลัง ๆ น้อยคนที่จะได้อ่านตำราเล่มนี้ เพราะไม่มีจำหน่ายมานานแล้ว นอกจากพระยามโนปกรณนิติธาดาแล้ว ผู้ที่แต่งตำราว่าด้วยสัญญาในกาลต่อมามีหลายท่านด้วยกันเช่น หม่อมเจ้าเกียรติประวัติ

* ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว เว้นตำแหน่งนายกรัฐมนตรีว่า “ประธานคณะกรรมการราษฎร”

ได้แต่ง “กฎหมายเรื่องคดีสัญญา” แบ่งเป็นเล่ม 1-2 เหมือนกัน นอกจากท่านเจ้าคุณมานวราชเสวี (ปลอตวิเชียร ณ สงขลา) องคมนตรีในปัจจุบันนี้ (2501) ก็ได้เคยแต่งตำรา “เล็กเซอร์หัวข้อกฎหมายลักษณะมูลคดีสัญญา” ไว้เล่มหนึ่งเช่นเดียวกัน

อนึ่งเหตุผลอีกประการหนึ่งตามความเข้าใจของข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงประวัตินี้ก็คือ ณะก่อนการปฏิวัตินั้น นอกจากพระยาพหลพลพยุหเสนาแล้วคนอื่นก็ไม่มีใครกล้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อพระยาพหลพลพยุหเสนาไม่ยอมรับด้วย เหตุผลว่ากลัวจะครหาว่าฆ่าเนื้อแล้วกินทรากร และยังไม่ได้ถึงเวลาอันเหมาะสมที่คณะผู้ก่อการปฏิวัติจะยึดอำนาจเป็นเสียเองทันทีทันใด จึงได้โยนตำแหน่งนี้ไปให้พระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นร่างร้าน รับหน้าที่ไปพลาทก่อน และดูเหมือนว่าจะเป็นธรรมเนียมประเพณีในการรัฐประหารต่อ ๆ มา หัวหน้าผู้ก่อการกระทำรัฐประหารสำเร็จมาทยอยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเสียเองในวาระแรกนั้นไม่ ต้องให้คนอื่นเข้าเป็นแทรกจังหวะเสียก่อน เช่นเมื่อจอมพลแปลก พิบูลสงคราม เป็นหัวหน้ากระทำรัฐประหารรัฐบาลหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อ 8 พฤศจิกายน 2490 ก็ให้พันตรี ควง อกัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรีร่างร้านแทรกไว้ก่อน ต่อมา จอมพล ป. พิบูลสงคราม จึงได้เป็นเสียเอง ครั้นเมื่อเกิดการรัฐประหารรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม เมื่อวันที่ 16 กันยายน 2500 นี้ ท่านจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นหัวหน้าคณะรัฐประหารก็หาได้ยอมรับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเสียเองในทันทีไม่ กลับให้ นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี 90 วัน จึงได้ให้พลเอก ถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อมา และเมื่อคณะปฏิรูปกระทำรัฐประหารรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ก็ให้นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรีอยู่ชั่วระยะหนึ่ง แล้วคณะปฏิรูปคนหนึ่งคือ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็ทำการปฏิวัติรัฐบาล นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี และได้มาเป็นรัฐบาลของคณะปฏิรูปและรัฐบาลของคณะปฏิวัติคือ รัฐบาลชุดพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ อดีตนายกรัฐมนตรี ก่อนรัฐบาลปัจจุบันนี้

นายกรัฐมนตรีคนแรกของไทยคือ มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา สำเร็จการศึกษาวิชากฎหมาย เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษ ผู้ที่เป็นเนติบัณฑิตอังกฤษได้เป็น

นายกรัฐมนตรีไทยต่อมามีหลายคนด้วยกัน เช่น ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช นายพจน์ สารสิน นายสัญญา ธรรมศักดิ์ และนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นต้น

ความจริงพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานคณะกรรมการหรือนายกรัฐมนตรีครั้งนั้น ท่านได้ทำประโยชน์ให้แก่คณะปฏิวัติหรือคณะราษฎรเป็นอันมาก ท่านพยายามปรานีประนอมให้ดีด้วยกันทุกฝ่าย เวลานั้นความบาดหมางระหว่างพวกพระยาพหลพลพยุหเสนา กับพระราชวงศ์ก็ไม่ลงรอยกัน เพราะน้อยคนนักที่จะเห็นเจตนาดีของคณะปฏิวัติ และการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินครั้งนั้นมีคนไม่น้อยที่ยังถือทิวฐิมานะว่าเป็นกบฏหรืออะไรที่คณะราษฎรได้กระทำการรุนแรงไป พระยามโนปกรณนิติธาดาก็พยายามประสานรอยร้าวให้เป็นมิตรดีต่อกันอยู่เสมอตลอดเวลาเป็นนายกรัฐมนตรี

ความไม่ลงรอยกันระหว่างคณะราษฎรกับพระราชวงศ์นั้นย่อมเกิดขึ้นและย่อมมีอยู่เป็นธรรมดา นับแต่วันเปลี่ยนแปลงเป็นต้นมา ดังจะเห็นได้จากหนังสือของพระยาพหลพลพยุหเสนากราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงทราบดังต่อไปนี้

“พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 28 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าคณะราษฎรขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจด้วยเกล้า ๆ ว่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทคงได้ตระหนักแนพระราชหฤทัยอยู่แล้วว่า ความประสงค์ส่วนใหญ่ของคณะราษฎรอยู่ที่ความสงบและความเจริญแห่งชาติ

บัดนี้ความมาปรากฏขึ้นว่า ได้มีปากเสียงเป็นเสี้ยนหนามแก่ความสงบเกิดขึ้นในหมู่พระราชวงศ์ ซึ่งถ้าหากจะเพิกเฉยเสียก็เกรงจะเป็นเชื้อฝอยให้ลุกลามต่อไป และครั้นคณะราษฎรจะจัดการปราบปรามเสียเอง ก็เกรงจะเป็นที่ขุ่นเคืองพระราชหฤทัย ข้าพระพุทธเจ้าจึงได้กราบบังคมทูล พระกรุณา มาให้ทรงทราบ เพื่อขอให้ทรงช่วยทำความเข้า

LI RT

พระทัยในหมู่พระบรมวงศานุวงศ์ทั้งหลายโดยขออย่าให้ปากเสียงอันจะพึงเป็นเสี้ยนหนาม
แก่ความสงบเกิดขึ้นแก่หมู่พระบรมวงศานุวงศ์ต่อไป แต่ทั้งนี้จักเป็นพระมหากรุณาธิคุณ
แก่คณะราษฎรเป็นล้นเกล้า ฯ

๗๗ ๗๗ ๗๗

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ

ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พ.อ. พระยาพหลพลพยุหเสนา
ผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร”

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้นทรงหนักพระ-
ราชหทัยเพียงไร ทรงตั้งพระองค์เป็นกลางและทรงหาทางประนีประนอมกับทุก ๆ ฝ่ายอยู่
เสมอ ความจริงปากเสียงอันเป็นเสี้ยนหนามแก่ความสงบในเวลานั้นย่อมเกิดขึ้นเป็น
ธรรมดา เพราะเลือดแห่งความจงรักภักดีแห่งพระราชวงศ์ยังคงมีอยู่เป็นธรรมชาติเป็น
ธรรมดา ต่อไปข้างหน้าจะเกิดความรุนแรงอะไรขึ้นก็ยังไม่ทรงทราบล่วงหน้าในบรรดาพระ-
ราชวงศ์ ผู้มีสายเลือดแห่งความจงรักภักดี ซึ่งคณะราษฎรมีปัญญาชาญฉลาดน่าจะพึง
คิดถึงข้อนี้และให้อภัย เพราะเป็นสมัยเข้ามาสู่แห่งเสรีภาพตามคำประกาศของคณะราษฎร
แล้ว ในขณะที่เดียวกันคณะราษฎรก็เป็นธรรมดาย่อมจะกลัวภัยอันจะเกิดขึ้นจากปากเสียง
อันเป็นเสี้ยนหนามดังกล่าวนี้ เพราะเพิ่งทำการปฏิวัติรัฐประหารสำเร็จมาใหม่ ๆ แต่
พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระองค์ได้พระราชทานความต้องการของคณะ
ราษฎรไปแล้วเป็นเวลาไม่นาน เพราะฉะนั้นพระองค์จึงจำเป็นต้องวางพระองค์เป็นกลาง
พระองค์จึงได้ทรงพระราชหัตถเลขาถึงผู้สำเร็จราชการพระราชวัง มีความว่า:—

“วังสุโขทัย

วันที่ 28 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

ถึง เจ้าพระยาวรวงษ์พัฒน *

ด้วยคณะราษฎรมีหนังสือมาว่า ได้มีปากเสียงอันเป็นเสี้ยนหนามแก่ความไม่
สงบเกิดขึ้นในหมู่พระราชวงศ์ ซึ่งถ้าหากเพิกเฉยเสียก็เกรงจะเป็นเชื้อฝอยให้ลุกลามต่อไป

* เจ้าพระยาวรวงษ์พัฒน (ม.ร.ว. เป็น อิศรเสนา) ผู้สำเร็จราชการพระราชวังเวรลำนัน

ฉะนั้น คณะราษฎรจึงบอกมาให้ทราบ เพื่อขอให้ปรับความเข้าใจในหมู่พระราชวงศ์ทั้งหลาย มีความแจ้งอยู่ในสำเนาหนังสือของผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารซึ่งได้ส่งมาให้ทราบด้วยแล้ว

ฉันเห็นว่าถ้าเป็นจริงดังนั้นก็ไม่ต้องกลัวเลย พระราชวงศ์ควรช่วยกันรักษาความสงบโดยละม่อมละม้ายเพราะความมุ่งหมายของรัฐธรรมนุญ ก็เป็นส่วนหนึ่งแห่งความดำรงของฉัน ให้เจ้าคุณทูลพระบรมวงศานุวงศ์และข้าราชบริพารอย่าให้ทำการใด ๆ ซึ่งไม่สงบราบคาบ แม้เพียงใช้กิริยาวาจาเสียตีสักมีบ้างควร เพราะว่าถ้าเกิดเป็นปากเสียงกันขึ้นแล้ว ก็จะเป็นอันตรายแก่ความสงบราบคาบ

(พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ป.ร.”

หลังจากนั้นเหตุการณ์ก็เป็นปกติ

ต่อมาในวันที่ 30 มิถุนายน 2475 พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีก็ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาเพื่อทรงทราบเกี่ยวกับเรื่อง พระราชวงศ์และข้าราชการบางคนที่คณะราษฎรได้เชิญมาประทับ ณ ที่นั่งอนันตสมาคมเพื่อความปลอดภัยของคณะราษฎร มีความประสงค์จะให้ท่านเหล่านั้นให้สัตย์ปฏิญาณว่า จะไม่กระทำการใดอันจะเป็นภัยแก่คณะราษฎร มีความพิสดารดังต่อไปนี้

“สภาผู้แทนราษฎร

วันที่ 30 มิถุนายน พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าประธานคณะกรรมการราษฎร ขอพระราชทานกราบบังคมทูลพระกรุณาทราบใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ด้วยพระราชวงศ์บางพระองค์กับข้าทูลละอองธุลีพระบาทบางคน ซึ่งข้าพระพุทธเจ้าเชิญเสด็จประทับและอยู่ในพระที่นั่งอนันตสมาคมนั้น ข้าพระพุทธเจ้ายังหาได้จัดการเชิญเสด็จกลับยังวังและบ้านนั้น โดยเหตุที่พระราชวงศ์นั้นกับข้าทูลละอองธุลีพระบาทยังมีได้ ให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะซื่อสัตย์ต่อสภาผู้แทนราษฎร ข้าพระพุทธเจ้าจึงจำเป็นต้องรอไว้ก่อน ข้าพระพุทธเจ้าเข้าใจด้วยเกล้า ๆ ว่าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทคงได้ตระหนัก

LI RT

แก่พระทัยอยู่แล้วว่า ความประสงค์ส่วนใหญ่ของสภาผู้แทนราษฎรอยู่ที่ความสงบ และความเจริญของชาติเป็นที่ตั้ง เมื่อใดพระราชวงศ์กับข้าทูลละอองธุลีพระบาททรงยินดีและรับที่จะให้สัตย์ปฏิญาณแก่สภาผู้แทนราษฎร ข้าพระพุทธเจ้าจึงจะได้จัดการผ่อนผันในเรื่องนี้ ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า ฯ

ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระยามโนปกรณนิติธาดา
ประธานคณะกรรมการราษฎร”

ต่อมาพระราชวงศ์และข้าราชการที่ถูกเชิญมาอยู่ ณ พระที่นั่งอนันตสมาคมก็ได้ให้สัตย์ปฏิญาณไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า

“ข้าพเจ้า (ชื่อผู้ปฏิญาณ) ขอให้สัตย์ปฏิญาณต่อหน้าพระศรีรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ในสากลโลกไว้แก่คณะราษฎร เนื่องแต่ที่คณะราษฎรมีความประสงค์จำนงหมายอยู่ในอันที่จะบำรุงชาติไทยให้รุ่งเรืองเจริญยิ่ง ๆ ขึ้น ที่ได้เชิญข้าพเจ้ามาอยู่ ณ ที่นี้ก็ด้วยความจำใจจำทำ เพื่อแก่ความปลอดภัยของอาณาประชาราษฎรและแก่ตัวข้าพเจ้าเองด้วย แต่บัดนี้คณะราษฎรเห็นว่าถึงเวลาที่จะให้ความผ่อนผันได้บ้าง จึงได้ยอมให้ข้าพเจ้าเป็นอิสระ โดยข้าพเจ้าได้ให้สัตย์ปฏิญาณไว้ว่า ข้าพเจ้าจะไม่กระทำการใดๆ อันจะพึงเป็นภัยแก่คณะราษฎรทั้งด้านกายและวาจาใจ ถ้าปรากฏว่าข้าพเจ้าผิดคำปฏิญาณ ก็ขอให้คณะราษฎรจัดการแก่ข้าพเจ้าตามที่เห็นสมควร

(ลงพระนาม) และ (ลงนาม).....”

แล้วคณะราษฎรจึงได้อนุญาตให้เป็นอิสระได้ ตั้งแต่วันที่ ให้สัตย์ปฏิญาณเป็นต้นไปตามลำดับ

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า พระยามโนปกรณนิติธาดาได้เริ่มกระทำการแทนคณะราษฎรในฐานะที่เป็นประธานคณะราษฎรหรือเป็นนายกรัฐมนตรี และในฐานะเป็นคนกลางระหว่างคณะราษฎรกับพระราชวงศ์ และ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท ในวันที่ 30 มิถุนายน 2475 นั้นเอง พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จออก ณ วังสุโขทัย เพื่อให้พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร นำคณะผู้ร่วมเปลี่ยนแปลง

LIART

การปกครองชั้นหัวหน้าบางคนเข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเพื่อขอพระราชทานอภัยในการที่ได้มีประกาศแสดงถึงการกระทำของกษัตริย์ เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 2475 ซึ่งเป็นการรุนแรงไป ในคราวนี้ได้กระทำเป็นพิธีขอพระราชทานอภัยโทษ โดยนำดอกไม้ธูปเทียนทูลเกล้าฯ ถวายตามประเพณีด้วย ในวาระนั้น นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะราษฎรได้กราบบังคมทูล มีข้อความว่าดังนี้ :-

“ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

การที่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายได้เริ่มทำการเปลี่ยนแปลงการปกครองครั้งนี้ ก็ด้วยมุ่งหวังประโยชน์แก่ชาติ โดยเห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมว่า ทุก ๆ ประเทศที่เป็นเอกราชก็มีรัฐธรรมนูญการปกครองกันทั่วไปแล้วหากประเทศสยามได้มีกับเราบ้าง ก็จะได้เป็นโอกาสให้ราษฎรเป็นจำนวนมากได้มีส่วนช่วยเหลือได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทในราชการแผ่นดินเต็มกำลังความสามารถจริง ๆ การณ์ก็ได้เป็นไปโดยเรียบร้อยด้วยประการทั้งปวง ก็เนื่องด้วยได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อประชาชนชาวสยาม และทรงพระกรุณาช่วยเหลือส่งเสริมทุกประการ ตลอดจนพระราชทานอภัยโทษแก่พวกข้าพระพุทธเจ้าโดยพระราชกำหนดนิรโทษชนั้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณ ทั้งนี้ย่อมตระหนักอยู่แก่ใจพวกข้าพระพุทธเจ้าแล้ว

พวกที่พวกข้าพระพุทธเจ้าได้ประกาศกล่าวข้อความในวันเปลี่ยนแปลงด้วยถ้อยคำอันรุนแรง กระทบกระเทือนถึงได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท และพระบรมวงศานุวงศ์ก็ด้วยมุ่งถึงผลสำเร็จที่ทันใดเป็นใหญ่” สมเด็จพระมหากษัตริราชในพระบรมวงศ์จักรี ตลอดจนพระบรมวงศานุวงศ์หลายพระองค์ได้ทรงมีส่วนทำความเจริญมาสู่ประเทศสยามตามกาลสมัย บัดนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พวกข้าพระพุทธเจ้ามาเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายจึงขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสนี้กราบบังคมทูลขอพระราชทานอภัยโทษอีกครั้งหนึ่งเป็นคำรบสองในถ้อยคำที่ได้ประกาศไป

การจะควรประการใดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมขอเดชะ”

* ข้าพเจ้าผู้เรียบเรียงประวัตินี้ เข้าใจว่าวิธีการประกาศนี้เป็นแบบฉบับที่ได้มีการสวดโคลนกันในการเมืองในกาลต่อมา “เพื่อมุ่งถึงผลสำเร็จเป็นใหญ่”

ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะปฏิวัติและคณะร่วมก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครองแผ่นดินบางท่าน ดังต่อไปนี้:—

“ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้มากระทำพิธีขอมา ต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของท่านในวันนี้ให้รู้สึกยินดีเป็นอย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านมาขอมาแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษ แก่ท่านทั้งหลายมานานมาแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่านดี ท่านกระทำการใน คราวนี้ ก็เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่านให้ท่านทำการเป็น ผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าดีใจมากนั้น คือ ในคำขมานั้นท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราชและ เจ้านายในพระราชวงศ์จักรีว่าได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามด้วยหลาย พระองค์ด้วยกันนั้นเป็นความจริง ในคำประกาศวันที่ 24 มิถุนายน นั้น ข้อความที่ ทำให้ข้าพเจ้าเองและสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัสอย่างยิ่ง คือในข้อที่ทำให้เข้าใจว่าพระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำความเจริญให้ประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลยข้อนั้นทำให้ สมาชิกในพระราชวงศ์จักรีทั่วไปโทมนัสน้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไข ในวันนี้แล้วข้าพเจ้าหวังว่าจะเป็นผลสมานไมตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่าน และ ราษฎรทั่วไป ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีทุกพระ องค์ย่อมทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงได้ ทรงรับราชการในกระทรวงต่าง ๆ ทุกพระองค์ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมดาของคน และตระกูลอันใหญ่ก็ย่อมมีสมาชิกมีความสามารถยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดา และย่อมมี ทำการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่า ถ้าเจ้านายจะได้ทรงทำการพลาดพลั้งไปบ้าง ก็มีใช้ โดยอคติ โดยเหตุนี้เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้ และท่านมีความรู้สึกที่ พระราชวงศ์ จักรีได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะล้างความโทมนัสทั้งหลาย ทั้งปวงของข้าพเจ้าเองและพระราชวงศ์จักรีได้สิ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่าน คิดมาทำพิธีขอมาวันนี้เองโดยที่ข้าพเจ้ามิได้ร้องขออย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่นนี้ย่อม

เป็นเกียรติแก่ท่านเป็นอันมากเพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมในใจ และเป็นคน
 สุจริตและใจเป็นนักเลงคือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้กระทำอะไรที่เกินไปพลาดพลั้งไปบ้าง ทำ
 ก็ยอมรับผิดโดยดีและโดยเปิดเผยการกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำยาก และต้องใจเป็นนัก
 จริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ ในวันนั้นก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่ทำ
 ได้ทำไปนั้น ท่านได้กระทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศแท้จริงท่านได้แสดงว่าท่าน
 เป็นผู้มีความกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้สึกว่าตนได้ทำการพลาดพลั้งไปดัง
 เป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้ใจในตัวของท่านยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมาก ในข้อนี้ทำให้
 ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลาย ของจงเจริญด้วยอ
 วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย มีกำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำการงาน
 ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป”

เป็นอันจบพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทานแ
 คณะราษฎรที่ได้เข้ามาขอขมา ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักเลง มีน้ำพระ
 ทัยโอบอ้อมอารี และเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่งใหญ่ หากผู้เสมอได้ยากในฐานะ
 ที่พระองค์ทรงอยู่ในฐานะเป็นพระเจ้าแผ่นดินสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาก่อน

เรื่องการขอพระราชทานอภัยโทษเกี่ยวกับประกาศของคณะราษฎรดังกล่าวมานี้
 ยังไม่จบเรื่องลงได้ ต่อจากที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2475 พระยามโน
 ปกรณ์นิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีคนแรกก็ได้กราบบังคม
 ทูลพระกรุณาขอพระราชทานอภัยโทษยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรต่อมาอีกครั้งหนึ่ง มีข้อ
 ความดังนี้

“สภาผู้แทนราษฎร

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เนื่องแต่คณะราษฎรได้มีประกาศแสดงถึงการกระทำของกษัตริย์เมื่อวันที่ 24
 มิถุนายน พ.ศ. นี้ ต่อมาคณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองและได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

LI RT

ครั้นแล้วพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบ นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา หัวหน้าคณะปฏิวัติและคณะร่วมก่อการเปลี่ยนแปลง การปกครองแผ่นดินบางท่าน ดังต่อไปนี้:—

“ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านทั้งหลายเป็นอย่างยิ่ง ในการที่ได้มากระทำพิธีขอขมา ต่อตัวข้าพเจ้าและพระราชวงศ์จักรีในวันนี้ การกระทำของท่านในวันนี้ ให้อุบัติเป็น อย่างยิ่ง ไม่ใช่ยินดีที่ท่านมาขอขมาแก่ตัวข้าพเจ้าโดยเฉพาะ เพราะข้าพเจ้าเองก็ให้อภัยโทษ แก่ท่านทั้งหลายนานมาแล้ว เพราะเข้าใจในความประสงค์ของท่านดี ท่านกระทำการใน คราวนี้ ก็เพื่อหวังประโยชน์ต่อชาติจริง ๆ ข้าพเจ้าได้ตั้งใจช่วยเหลือท่านให้ท่านทำการเป็น ผลสำเร็จเรียบร้อยดีอย่างที่สุดที่จะเป็นไปได้ โดยที่ข้าพเจ้ามีความเห็นใจในความคิดของท่าน ข้อที่ข้าพเจ้าดีใจมากนั้น คือ ในคำขมานั้นท่านได้กล่าวถึงสมเด็จพระมหากษัตริราชและ เจ้านายในพระราชวงศ์จักรีว่าได้ทรงมีส่วนในการนำความเจริญมาสู่ประเทศสยามด้วยหลาย พระองค์ด้วยกันนั้นเป็นความจริง ในคำประกาศวันที่ 24 มิถุนายน นั้น ข้อความที่ ทำให้ข้าพเจ้าเองและสมาชิกของพระราชวงศ์จักรีรู้สึกโทมนัสอย่างยิ่ง คือในข้อที่ทำให้เข้าใจว่าพระราชวงศ์จักรีไม่ได้ทำความเจริญให้ประเทศสยามอย่างหนึ่งอย่างใดเลยข้อนั้นทำให้ สมาชิกในพระราชวงศ์จักรีทั่วไปโทมนัสน้อยใจและแค้นเคืองมาก เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไข ในวันนี้แล้วข้าพเจ้าหวังว่าจะเป็นผลสมานไมตรีระหว่างพระราชวงศ์จักรีกับพวกท่าน และ ราษฎรทั่วไป ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ อันที่จริงเจ้านายในพระราชวงศ์จักรีทุกพระ องค์ย่อมทรงถือว่าเป็นหน้าที่ของพระองค์ที่จะทำอะไรให้เป็นประโยชน์แก่บ้านเมือง จึงได้ ทรงรับราชการในกระทรวงต่าง ๆ ทุกพระองค์ตามแต่จะทำได้ แต่ตามวิสัยธรรมดาของคน และตระกูลอันใหญ่ก็ย่อมมีสมาชิกมีความสามารถยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นธรรมดา และย่อมมี ทำการพลาดพลั้งบ้าง ข้าพเจ้าเชื่อว่า ถ้าเจ้านายจะได้ทรงทำการพลาดพลั้งไปบ้าง ก็มีใช้ โดยอคติ โดยเหตุนี้เมื่อท่านได้กล่าวแก้ไขในวันนี้ และท่านมีความรู้สึกที่ พระราชวงศ์ จักรี ได้ทรงทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติของเราเช่นนี้ ก็ย่อมจะล้างความโทมนัสทั้งหลาย ทั้งปวงของข้าพเจ้าเองและพระราชวงศ์จักรีได้สิ้น นอกจากนี้ข้าพเจ้ามีความยินดีมากที่ท่าน คิดมาทำพิธีขอขมาวันนี้เองโดยที่ข้าพเจ้ามิได้ร้องขออย่างใดเลย การที่ท่านทำเช่นนี้ย่อม

เป็นเกียรติแก่ท่านเป็นอันมากเพราะท่านทั้งหลายได้แสดงว่ามีธรรมในใจ และเป็นศ
 สัจจิดและใจเป็นนักเลงคือ เมื่อท่านรู้สึกว่าได้กระทำอะไรที่เกินไปพลาดพลั้งไปบ้าง ำ
 ก็ยอมรับผิดโดยดีและโดยเปิดเผยการกระทำเช่นนี้เป็นของที่ทำยาก และตั้งใจเป็นนัก
 จริง ๆ จึงจะทำได้ เมื่อท่านได้ทำพิธีเช่นนี้ ในวันนั้นก็แสดงให้เห็นชัดว่า การใด ๆ ที่
 ได้ทำไปนั้น ท่านได้กระทำไปเพื่อหวังประโยชน์แก่ประเทศแท้จริงท่านได้แสดงว่า
 เป็นผู้มีความกล้าหาญทุกประการ ท่านกล้ารับผิดเมื่อรู้สึกว่าตนได้ทำการพลาดพลั้งไป
 เป็นการที่ทำให้ประชาชนรู้สึกไว้วางใจในตัวของท่านยิ่งขึ้นอีกเป็นอันมาก ในข้อนี้ที่
 ข้าพเจ้ารู้สึกยินดีเป็นอันมาก

เพราะฉะนั้นในที่สุดนี้ ข้าพเจ้าขอให้พรแก่ท่านทั้งหลาย ขอจงเจริญด้วย
 วรรณะ สุขะ พละ ปฏิภาณทุกประการ มีกำลังกาย มีกำลังน้ำใจ เพื่อจะสามารถทำการ
 ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศของเราสืบไป”

เป็นอันจบพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทาน
 คณะราษฎรที่ได้เข้ามาขอขมา ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่าพระองค์ทรงเป็นนักเลง มีน้ำพ
 ทัยโอบอ้อมอารี และเต็มเปี่ยมไปด้วยความเมตตากรุณาอย่างยิ่ง หากผู้เสมอได้ยากในฐานะ
 ที่พระองค์ทรงอยู่ในฐานะเป็นพระเจ้าแผ่นดินสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาก่อน

เรื่องการขอพระราชทานอภัยโทษเกี่ยวกับประกาศของคณะราษฎรดังกล่าวมา
 ยังไม่จบเรื่องลงได้ ต่อจากที่ได้กล่าวถึงมาแล้ว ถึงวันที่ 2 กรกฎาคม 2475 พระยามโน
 ปกรณ์นิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎรหรือนายกรัฐมนตรีคนแรกก็ได้กราบบังค
 ทูลพระกรุณาขอพระราชทานอภัยโทษยืนยันเป็นลายลักษณ์อักษรต่อมามีอีกครั้งหนึ่ง มีช
 ความดังนี้

“สภาผู้แทนราษฎร

พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 2 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

เนื่องแต่คณะราษฎรได้มีประกาศแสดงถึงการกระทำของกษัตริย์เมื่อวันที่ 24
 มิถุนายน พ.ศ. นี้ ต่อมาคณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครอง และได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

LI RT

ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมมณูญการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎร
แล้วนั้น

เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. นี้ ข้าพระพุทธเจ้า พระยามโนปกรณนิติธาดา
พระยาปรีชาชลยุทธ พระยาตรีวิสารวาจา พระยาพลพลหุหเสนา หลวงประดิษฐ์
มนูธรรม กรรมการราษฎรได้ไปเฝ้าใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ณ วังสุโขทัย ทรงรับสั่งถึง
ความจริงที่ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อราษฎร และทรงพระราชดำริจะให้บรมมณูญการ
ปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรอยู่แล้ว และสิ่งอื่น ๆ ที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยจะกระทำก็ล่าช้าไป
หาทันกาลสมย์ไม่ ส่วนการที่ข้าราชการในรัฐบาลของพระองค์ใช้อำนาจหน้าที่ในทางจริง
ก็ทรงสอดส่องอยู่เหมือนกัน หาได้สมรู้ร่วมคิดด้วยไม่ เมื่อใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาทได้ทรง
ปรารภนาดีต่อราษฎรเช่นนี้ สิ่งใดที่ได้เป็นการหมิ่นประมาทในใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาท
ข้าพระพุทธเจ้าคณะราษฎรขอพระราชทานกราบทูล ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระ-
ราชทานอภัยให้แก่ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลาย

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระยามโนปกรณนิติธาดา”

ต่อมาในวันที่ 4 กรกฎาคม 2475 พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้
ทรงพระราชหัตถเลขาถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาและผู้แทนคณะราษฎร พระราชทาน
อภัยโทษให้แก่คณะราษฎร ตั้งพระราชกระแสต่อไปนี้

“ที่ 24/176

วังสุโขทัย

วันที่ 4 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475

ถึงพระยามโนปกรณนิติธาดาและผู้แทนคณะราษฎร

ข้าพเจ้าได้รับหนังสือขอขมาในการที่คณะราษฎรได้ออกประกาศประท้วง แสดง
ถึงการกระทำของข้าพเจ้าเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. นี้ ในขณะที่คณะราษฎรได้เข้ายึด
อำนาจการปกครองแผ่นดิน ซึ่งบัดนี้คณะราษฎรได้ทราบความจริงแล้วว่า ข้าพเจ้าตั้งใจดี
ต่อราษฎรและได้คิดที่จะให้พระบรมมณูญการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรอยู่แล้ว หากแต่ล่า
ช้าไปไม่ทันกาล และไม่ได้เป็นใจกับพวกทุจริต ข้าพเจ้าขอขอบใจคณะราษฎรซึ่งมีความ

LI RT

หวังดีต่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าหวังว่าในโอกาสหน้าเมื่อถึงเวลาสมควรคณะราษฎรคงจะได้ออกแถลงการณ์ปลดเปลื้องมลทินให้ราษฎรได้ทราบความจริงดูจดังเมื่อประกาศหาความคิดไว้นี้ (พระปรมาภิไธย) ประชาธิปก ปร.”

และในวันที่ 4 กรกฎาคม 2475 นั้นเองรัฐบาลพระยามโนปกรณ์นิติธาดา ได้ออกแถลงการณ์ของคณะกรรมการราษฎร (คณะรัฐมนตรี) มีข้อความดังต่อไปนี้:—

“แถลงการณ์กรรมการราษฎร

เนื่องแต่คณะราษฎรได้มีประกาศแสดงถึงการกระทำของกษัตริย์เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. นี้ และต่อมากองคณะราษฎรได้ยึดอำนาจการปกครองและพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมมณูญการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรแล้วนั้น

ต่อมาเมื่อวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ. นี้ พระยามโนปกรณ์นิติธาดา พระยาปริชาชลยุทธ พระยาศรีวิสารวาจา พระยาพลพลหุหเสนา หลวงประดิษฐมนูธรรม กรรมการราษฎรได้ไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ วังสุโขทัย ทรงรับสั่งถึงความจริงที่ได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยดีต่อราษฎร และทรงพระราชดำริจะให้บรมมณูญการปกครองแผ่นดินแก่ราษฎรอยู่แล้ว และสิ่งอื่น ๆ ที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยจะกระทำก็ล่าช้าไป หากันกาลสมัยไม่ส่วนการที่ข้าราชการในรัฐบาลของพระองค์ใช้อำนาจหน้าที่ในทางทุจริต ก็ทรงสอดส่องอยู่เหมือนกัน หาได้สมรู้ร่วมคิดด้วยไม่ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงปรารณาดิ่ต่อราษฎรเช่นนี้ และทรงยอมร่วมเข้าคณะราษฎรโดยเป็นประมุขของประเทศสยามแล้ว ฉะนั้นคณะกรรมการราษฎรจึงเชื่อมั่นว่าพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ปรารณาดิ่ต่อราษฎร

ประกาศ ณ วันที่ 1 กรกฎาคม 2475”

ในการที่คณะราษฎรได้ออกประกาศแถลงการณ์ดังกล่าวมาแล้วนี้ ประธานคณะกรรมการราษฎร คือ พระยามโนปกรณ์นิติธาดา ได้ทำหนังสือกราบบังคมทูลในวันนั้นเองมีข้อความดังต่อไปนี้

สภาผู้แทนราษฎร พระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ 4 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475

ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

LIART

ด้วยเมื่อวันที่ 1 นี้ คณะราษฎรได้ออกคำแถลงการณ์ฉบับหนึ่ง แถลงความตั้งพระทัยดีของได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทต่อคณะราษฎร และได้โฆษณาคำแถลงการณ์นั้นให้ราษฎรได้ทราบทั่วกันแล้ว ทั้งโดยทางวิทยุกระจายเสียงและให้หนังสือพิมพ์นำออกประกาศ จึงขอพระราชทานถวายสำเนาคำแถลงการณ์นั้นมาเพื่อทรงทราบได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า พระยามโนปกรณนิติธาดา

ประธานคณะกรรมการราษฎร

ต่อมาในวันที่ 7 กรกฎาคม 2475 ราชเลขาธิการในพระองค์ได้ตอบหนังสือกราบบังคมทูลมายังประธานคณะกรรมการราษฎรว่าดังนี้:—

ที่ 123/1987

กรมราชเลขาธิการ

วันที่ 7 กรกฎาคม พุทธศักราช 2475

เรียน มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา

ประธานคณะกรรมการราษฎร

หนังสือกราบบังคมทูลพระกรุณาที่ 88/2475 ลงวันที่ 4 เดือนนี้ ทูลเกล้าฯ ถวายสำเนาคำแถลงการณ์ของคณะราษฎร แถลงความตั้งพระราชหฤทัยดีต่อคณะราษฎรมานั้นได้ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาทแล้ว

(ลงชื่อ) เจ้าพระยามหิธร” *

ท่านผู้อ่านจะเห็นได้ว่า พระยามโนปกรณนิติธาดาได้พยายามที่จะประสานรอยร้าวระหว่างคณะราษฎรกับพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวโดยวิธีการต่าง ๆ ตลอดมา แต่ก็เป็นที่ธรรมดาสามัญดีมีอยู่ว่า

◎ ถ้วยโถงแตกแล้วเอากาวติด

ถึงสนิทก็คงเป็นอันเห็นแผล

เมื่อใครพิจารณาเอาตาแล

คงเห็นแท้ว่าแตกแยกที่กัน

* เจ้าพระยามหิธร (ละลอ ไกรฤกษ์) ราชเลขาธิการในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 7

แต่ความแตกแยกที่พระยามโนปกรณนิติธาดาต้องประสบความยุ่งยากถึงกับรัฐประหารโดยพระยาพหลพลพยุหเสนา ก็คือ ความแตกแยกระหว่างนายทหารชั้นนำ คณะราษฎรนั่นเอง คือการแตกแยกระหว่างฝ่ายพระยาพหลพลพยุหเสนา กับฝ่ายพระยาทสรเดช ซึ่งเป็นนายทหารเสียด้วยกัน เลยทำให้คนทั้งหลายเข้าใจผิดว่าพระยามโนปกรณนิติธาดาไม่ปรารถนาดีต่อพวกคณะราษฎรจนถึงกับดำเนินการบีดสภาผู้แทนราษฎรและใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา ดังจะได้กล่าวถึงพฤติการณ์ต่อไปข้างหน้า ขอให้ท่านผู้อ่านไปรดศึกษาการเมืองในระยะเริ่มแรกแห่งระบอบรัฐธรรมนูญให้ทราบความจริงโดยต้องแท้ที่กล่าวมานี้เป็นข้อมูลที่ข้าพเจ้าขอเสนอต่อท่านผู้อ่านโดยทั่วไป พระยามโนปกรณนิติธาดในฐานะเป็นนายกรัฐมนตรีจึงเป็น “หน้าหน้าไฟ” จำต้องไหม้ไฟไปด้วยและต้องรับกรรมร้ายประดุจ “แพะรับบาป” ฉะนั้น

ถ้าเราพิจารณาบุคคลในคณะราษฎรในเวลานั้น เราจะเห็นว่าบุคคลที่เป็นทหารฝ่ายพระยาพหลพลพยุหเสนานั้นมีมากกว่าพระยาทสรเดชและพระยาพหลพลพยุหเสนานั้นมีความปรีชาสามารถฉลาดเห็นการณ์ไกลกว่าอดทนกว่าพระยาทสรเดช ในข้อที่ยึดทหารหนุ่มและพลเรือนหนุ่ม ๆ ไว้ได้ ซึ่งทหารหนุ่มและพลเรือนหนุ่มต่อมาก็ได้กลายเป็นกำลังใหญ่ของพระยาพหลพลพยุหเสนาตลอดมา ในระหว่างที่ท่านเป็นนายกรัฐมนตรีเป็นเวลาประมาณ 5 ปี

พระยามโนปกรณนิติธาดาได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนแรกของไทย 2 ครั้ง นับตั้งแต่วันที่ 28 มิถุนายน 2475 จนกระทั่งถึงวันที่ 20 มิถุนายน 2476 จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีด้วยถูกคณะรัฐประหารอันมีพลเอก พระยาพหลพลพยุหเสนานั้นเองเป็นหัวหน้าได้บังคับให้ลาออก เนื่องจากเวลานั้น พันเอกพระยาทสรเดชแตกคอกับพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนาไม่สามารถจะประสานสามัคคีร่วมกันต่อไปได้ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่ประมาณเกือบปี ในช่วงระยะเวลาเกือบปีที่ท่านดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอยู่นั้น มีเหตุการณ์สำคัญทางการเมืองเกิดขึ้นหลายประการจะนำมาเล่าไว้บ้างตามสมควร ดังจะได้กล่าวต่อไปข้างหน้า

(อ่านต่อฉบับหน้า) *

LIART